

Jaarstukken 2017

gemeente Berkelland

INHOUDSOPGAVE

Jaarstukken 2017	1
Inhoudsopgave	4
Ontwikkelprogramma Veranderende samenleving, vernieuwd bestuur	5
Ontwikkelprogramma Demografische ontwikkelingen	7
Ontwikkelprogramma Plattelandsontwikkeling	11
Ontwikkelprogramma Decentralisaties en transitie	18
Ontwikkelprogramma Economie en werkgelegenheid	26
Ontwikkelprogramma Energie en duurzaamheid	37
Cultuur	43
Sport	48
Recreatie en toerisme	54
Wonen	57
Leefomgeving	62
Integrale veiligheid	68
Doorlopende overige taken	72
Financiën	77
Bedrijfsvoering	81
Grondbeleid	85
Lokale heffingen	94
Weerstandsvermogen	96
Samenwerkingspartijen	99
Financiering	117
Onderhoud kapitaalgoederen	120

ONTWIKKELPROGRAMMA VERANDERENDE SAMENLEVING, VERNIEUWD BESTUUR

Ontwikkelprogramma Veranderende samenleving, vernieuwd bestuur

"Inwoners doen naar vermogen en vanuit hun eigen kracht mee in de samenleving"

Wat speelt er?

- De Doe-het-samen-samenleving gaat over aansluiten op kennis, inzet, ervaring en behoefte van inwoners. De gemeente bepaalt en regelt minder, gaat 'naar buiten' en is partner in de samenleving.
- De Doe-het-samen-samenleving vraagt om een andere rol van de gemeentelijke organisatie, om bestuurlijke vernieuwing en inzet van inwoners, college, gemeenteraad en medewerkers.
- Het ontwikkelprogramma biedt ruimte om te experimenteren met hoe de eigentijdse rol van de gemeente er uit kan zien bij verschillende initiatieven.

Speerpunten

Dienstbaarheid

Wat willen we bereiken?

- Initiatiefnemers zijn tevreden over de uitvoering van regels bij de uitvoering van hun projecten.
- Inwoners zijn tevreden over het meedenken van de gemeente bij hun initiatieven en vragen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij alle projecten evalueren we onze rol (houding en gedrag) met behulp van de Participatiemonitor.

Kwaliteit

We staan voortdurend stil bij onze houding en gedrag in onze activiteiten met de samenleving, om te leren en aan te sluiten op wat er leeft bij onze inwoners. O.a. de 'Participatiemonitor' kan ons hierbij van dienst zijn. Het instrument bleek echter technisch nog niet vlekkeloos te lopen. Het instrument is inmiddels aangepast en wordt vanaf 2018 weer ingezet.

Tijd

Geld

Gemeentelijke projecten pakken we samen met inwoners, bedrijven en organisaties op

Kwaliteit

Tijd

Geld

Met samenleving, college, raad en de gemeentelijke organisatie in contact over de nieuwe rol van de gemeente in de veranderende samenleving.

Kwaliteit

In 2017 zijn alle teams (door wethouder, programmamanager en communicatieadviseur) bezocht en is gesproken over hun ervaringen, dilemma's, leer- en succesmomenten met de werkwijze in het licht van Veranderende Samenleving Vernieuwd Bestuur (VSVB). Het college heeft via hun bezoeken aan de vier grote kernen (College on tour) extra aandacht gegeven aan VSVB.

☐ Tijd

☐ Geld

Speerpunten

Samenwerking

Wat gaan we daarvoor doen?

Leren met voorbeeldprojecten en deze evalueren.

☐ Kwaliteit

☐ Tijd

☐ Geld

We gaan de dialoog met inwoners en maatschappelijke organisaties aan.

☐ Kwaliteit

Op 12 mei heeft een delegatie van Berkellanders vanuit dorpsorganisaties, huurdersverenigingen, woningcorporatie, welzijnsraad, seniorenraad etc. samen met een drietal collegeleden enkele initiatieven/projecten in Oost-Groningen en Oost-Drenthe bezocht om van te leren of inspiratie van op te doen. Er hebben er verschillende bijeenkomsten plaats gevonden om met inwoners en maatschappelijke organisaties in gesprek te gaan, bijvoorbeeld over het nieuwe grondstoffenplan 'Van afval naar grondstof', de maatschappelijke agenda en het nieuwe 3D beleidskader.

☐ Tijd

☐ Geld

We organiseren of faciliteren bijeenkomsten voor dialoog met de samenleving.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Veranderde samenleving, vernieuwd bestuur	-31	-54	-50	-50	-33
Resultaat	-31	-54	-50	-50	-33

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
VSVB	2015

Beleidsindicatoren

ONTWIKKELPROGRAMMA DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN

Ontwikkelprogramma Demografische ontwikkelingen

"Vitale en leefbare kernen in Berkelland"

Wat speelt er?

- Het aantal huishoudens daalt na 2020, waardoor er meer aanbod van woningen zal zijn dan vraag. Doordat de samenstelling ook verandert, komt er ook een andere vraag naar woningen.
- In 2025 is 28% van de inwoners 65+, terwijl het aantal kinderen en werkende mensen daalt met 34%. Deze veranderingen hebben effect op onder meer scholen, vrijwilligers, arbeidsmarkt en zorg.
- We worden bewuster dat krimp om andere oplossingen vraagt dan we gewend zijn.
- We zijn actief aan de slag om de kansen die de demografische ontwikkelingen biedt ook te benutten. Zo werken we voor de grote kernen aan een ontwikkelagenda, schrijven kleine kernen een nieuwe toekomstvisie en denken scholen en verenigingen na over een fusie.

Speerpunten

Bewustwording en erkenning van de effecten van de demografische ontwikkelingen

Wat gaan we daarvoor doen?

We sluiten aan bij actuele projecten en onderzoeken over de demografische ontwikkelingen in de Achterhoek, om zo ook als regio de leefbaarheid te vergroten

Kwaliteit

Een aantal projecten waar wij actief aan deelnemen zijn:

- het project bewustwording rondom de bestaande woningvoorraad in de Achterhoek, samen met de Regio Achterhoek en de Provincie Gelderland. Doel van het project is om inwoners, overheden, organisaties en ondernemers meer bewust te laten worden van de noodzaak om de bestaande woningvoorraad aan te pakken, zowel op verduurzaming, levensloopbestendig als mogelijk sloop en hernieuwbouw.
- het project integrale aanpak leegstand. Inzet van het project was inzicht te krijgen in de leegstand in zowel kantoren, agrarische bebouwing, woningen, maatschappelijk vastgoed e.d. en hier een plan van aanpak voor te maken. Dit is ook afgerond in 2017. Verder stappen voor de aanpak van leegstand zullen in 2018 worden gezet.
- het Achterhoeks woonwens- en leefbaarheidsonderzoek is uitgevoerd in 2017. Begin 2018 worden de resultaten opgeleverd.

We verbinden verschillende beleidsterreinen op onderwijs-arbeidsmarkt en wonen-zorg met als doel afstemming over gevolgen van de demografische ontwikkelingen.

Kwaliteit

Wonen en zorg:

In 2017 is samen met zestien partijen (zorg en corporaties) het ontwikkelperspectief voor de kernen geschreven. Hierin zijn de opgaven rondom wonen en zorg voor de komende jaren per kern in beeld gebracht. De partners in de regietafel willen met kennisdeling, gezamenlijk inzicht en verdergaande samenwerking zorgen voor voldoende passend aanbod. Het ontwikkelperspectief is een eerste stap en geeft de zorgpartijen en vastgoedeigenaren handvatten voor hun eigen beleid en investeringen.

Onderwijs en arbeidsmarkt:

Afgelopen jaar is er de Vooruitblik Demografische Verandering opgeleverd, met daarbij een uitvoeringsagenda. Hierin is de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt verder onderzocht. Er zijn daarnaast acties benoemd die in 2018 zullen worden uitgevoerd om de verbinding tussen onderwijs en

arbeidsmarkt verder te stimuleren. Deze acties zijn:

- inventarisatie toekomstig tekort per sector en gevolgen hiervan
- verder inzetten op de projecten van Platform BV Berkelland (projectgroep werkgelegenheid, school en bedrijf)
- Smart Hub Achterhoek
- Jongeren binnen opleidingen kennis laten maken met Berkellandse bedrijven

We zorgen voor actuele cijfers over de bevolkingsprognose van Berkelland en analyseren per thema de gevolgen van de demografische ontwikkelingen

Kwaliteit

In 2017 zijn de Voortgangsrapportage Demografische Ontwikkelingen en de Vooruitblik Demografische Ontwikkelingen opgeleverd. Hierin staan de nieuwste bevolkingsprognoses.

Speerpunten

De kansen die de demografische ontwikkelingen biedt worden actief en integraal opgepakt

Wat gaan we daarvoor doen?

De komende twee jaar ligt het accent in ondersteuning van activiteiten op de terreinen: daling ledenaantal verenigingen, arbeidsmarkt en langer zelfstandig thuis wonen.

Kwaliteit

In 2017 is de Vooruitblik Demografische Ontwikkeling opgeleverd met daarbij de uitvoeringsagenda. Belangrijke opgaven uit deze vooruitblik gaan over verenigingsleven, arbeidsmarkt en onderwijs, zorg en wonen. In de uitvoeringsagenda staan acties die in 2018 verder worden uitgevoerd op deze terreinen. Er is het afgelopen jaar al inzet geweest, zoals onder meer bij de Regietafel Wonen en Zorg en het opzetten van het project Lang zal ze wonen samen met prowonen, kruiswerk en verduursaam energieloket. Bij arbeidsmarkt is bijvoorbeeld de projectgroep werkgelegenheid, school en bedrijf van het platform BV Berkelland actief aan de slag met de verbinding onderwijs en arbeidsmarkt. Verenigingen krijgen ondersteuning via het project 'schouder aan schouder' en het gesprek tussen verenigingen wordt gestimuleerd door de Sportfederatie Berkelland.

In Beltrum starten we samen met inwoners en andere partijen een pilot om een vastgoedstrategie in relatie tot wonen voor de hele kern te ontwikkelen.

Kwaliteit

In november 2016 is de Pilot Beltrum gestart. De afgelopen maanden hebben inwoners, gemeente en corporatie onder leiding van adviesbureau KAW verder onderzoek gedaan naar de behoefte van inwoners uit Beltrum op de woningmarkt nu en in de toekomst.

De Pilot Beltrum leert ons dat een onderzoek, samen met inwoners, op kernniveau helpt om de echte knelpunten op de woningmarkt nu en in de toekomst boven tafel te krijgen. Hierdoor kunnen de juiste projecten opgezet worden, die zorgen voor behoud van een evenwichtige woningmarkt in een kern als Beltrum. Een van de projecten die uit de Pilot Beltrum is gekomen, is een onderzoek naar woningen voor senioren op locatie de Tweespan. Er bleken veel senioren enthousiast te zijn en het onderzoek zal een volgende stap in gaan om mogelijk de woningen ook daadwerkelijk te gaan realiseren. Inzet is dat de woningen die de senioren achterlaten voor meer doorstroom kunnen zorgen voor de jongeren in Beltrum.

Na de zomer (2017) is het proces in gang gezet om ook alle andere kleine kernen de mogelijkheid te bieden een soortgelijk proces zoals in Beltrum te doorlopen. Zo zal ook voor deze kernen inzichtelijk worden gemaakt waar hun behoefte nu en in toekomst voor nieuwbouw en bestaande bouw in het dorp is. Rekken en Geesteren zijn in november gestart met het proces om te komen tot een woonvisie.

Samen met inwoners, ondernemers en organisaties maken we de ontwikkelagenda's van de grote kernen concreet.

Kwaliteit

De ontwikkelagenda's voor de kernen zijn aangevuld met die van het buitengebied en de kleine kernen. Er wordt een methodiek uitgewerkt hoe we wijken en kernen gaan benaderen en hoe we de agenda

uitwerken tot concrete projecten.

 Tijd

 Geld

We maken een raadswerkagenda demografische ontwikkelingen en voeren deze uit.

 Kwaliteit

Het presidium heeft aangegeven dat er op dit moment geen noodzaak is voor een raadswerkgroep om de raadswerkagenda demografische ontwikkelingen te maken en uit te voeren.

We ondersteunen betrokkenen, vanuit (dorps-)organisaties, bedrijven en inwoners, in het zoeken naar oplossingen en sturingsmogelijkheden.

 Kwaliteit

In 2017 heeft de Pilot Beltrum plaatsgevonden, waarbij inwoners uit Beltrum actief aan de slag zijn gegaan met het maken van een woonvisie en concrete woonprojecten. Dit om Beltrum ook in de toekomst zo mooi te houden als het nu is. In 2017 is door de gemeenteraad besloten om ook de andere kleine kernen de mogelijkheid te bieden om een woonvisie te maken. Alle kleine kernen hebben hierop ja gezegd. In november 2017 zijn Geesteren en Rekken actief aan de slag gegaan. De gemeente ondersteunt dit traject actief.

Er is daarnaast in 2017 ook een traject geweest voor een vitaliteitsscan voor de dorpshuizen, waarin de gemeente actief heeft ondersteunt.

Wat mag het kosten?

Het ontwikkelprogramma demografische ontwikkelingen heeft geen eigen budget. Voor onderzoek, overleg en communicatie voor de bewustwordingsontwikkelingen, kan gebruik gemaakt worden van het budget voor incidentele onderzoeken.

Financiële ontwikkelingen in de begroting.

De begroting wordt beïnvloed door de krimp. Net als de krimp zelf zal deze ontwikkeling zich geleidelijk voordoen. Het is daarbij lastig om aan te geven of een stijging of een daling van een budget rechtstreeks het gevolg is van de demografische ontwikkelingen. Ook andere factoren kunnen een rol spelen. Als indicatie kunnen we aangeven dat onze algemene uitkering met het aantal inwoners en huishoudens van 2035 € 2.800.000 lager zou kunnen zijn.

De Regio Achterhoek is aangemerkt als een krimpregio. Dit betekent dat de Regio ook geld van het Rijk krijgt om krimpvraagstukken op te lossen. Het gaat om ongeveer € 1.000.000 per jaar (2016-2020).

Kosten Woningbouw

Er is rekening gehouden met een voorziening voor afwaardering van gemeentelijk bouwgronden. Wat de kosten zijn voor het opknappen of vervanging van verouderde (huur) woningen is op dit moment niet bekend. Wel is duidelijk dat het geld vanuit de grondexploitatie hier niet meer voor gebruikt kan worden nu er geen nieuwe woningen meer gebouwd worden.

De bestemmingsreserve herstructurering is ingesteld voor financiering van gemeentelijke opgave of voor cofinanciering van investeringen gericht op leefbare en vitale dorpen. De maximale omvang van deze reserve is € 7.000.000.

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

Het aantal aansluitingen zal de komende jaren dalen. Wel moeten dezelfde (investerings-)kosten gedragen worden door het lagere aantal aansluitingen. Los van andere ontwikkelingen zou hierdoor in 2040 het tarief met 10% omhoog moeten. In het nieuwe GRP (eind 2018 / begin 2019) worden alternatieven aangereikt om het tarief minder hard te laten stijgen.

Overige belastingen

Wat betreft de demografische ontwikkelingen verwachten wij geen stijging van de afvalstofheffing. Minder inwoners zou ook tot minder afval en lager inzamel- en verwerkingskosten moeten leiden. Voor de OZB zal de

belastingdruk bij het huidige beleid stijgen, omdat dezelfde opbrengst met minder gebouwen moet worden gerealiseerd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten	0	0	0	0	-35
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	0	0	0	0	-35

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Demografische druk	%	2016	Berkelland	62,6	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.
		2016	Nederland	53		

ONTWIKKELPROGRAMMA PLATTELANDSONTWIKKELING

Ontwikkelprogramma Plattelandsontwikkeling

"Een vitaal en innovatief buitengebied in Berkelland"

Wat speelt er?

- Energiek en duurzaam ondernemen in de landbouw door innovatieve landbouw met als uitgangspunt duurzaamheid, leefbaarheid en goede inpassing.
- Vraagstukken in het buitengebied zijn onder andere leegstand/hergebruik van stallen, duurzame energie, asbestdaken en circulaire landbouw. We leveren onze bijdrage aan het verkennen van oplossingen.
- Het coulissenlandschap is drager van ecologische en landschappelijke kwaliteit en draagt bij aan de kwaliteit van initiatieven. Bijvoorbeeld op het gebied van energie, (mantel-)zorg en toerisme.
- Het platteland kent veel verenigingen, buurtschappen enzovoort. De onderlinge banden tussen mensen zijn sterk en veel voorzieningen worden zelf georganiseerd.

Speerpunten

(Agrarisch) ondernemen is basis voor een vitaal buitengebied

Wat gaan we daarvoor doen?

Initiatiefnemers van nieuwe activiteiten in het buitengebied helpen bij de ontwikkeling hiervan.

- **Kwaliteit**
Initiatiefnemers worden geïnformeerd over de mogelijkheden via 1 op 1-contacten en algemene voorlichting (bewustwording via bijvoorbeeld een Berkellanddag). Deze informatieverstrekking aan initiatiefnemers gebeurt bijna dagelijks, denk hierbij bijvoorbeeld aan informatie over mogelijkheden voor energieopwekking in het buitengebied of functieveranderingsbeleid. Ook is informatie beschikbaar via factsheets die ook via de website kunnen worden benaderd. De mogelijkheden voor functieverandering worden verwerkt in het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied van Berkelland.
- **Tijd**
Voortgang qua tijd is op dit onderwerp niet goed te meten omdat contacten vaak een informeel karakter hebben (informatieverschaffing) en niet altijd leiden tot een concreet initiatief.
- **Geld**
Informatieverschaffing is een onderdeel van de lopende werkzaamheden van onder meer de Teams dienstverlening omgeving en de Gebiedsteams.

Toepassen van het sloopfonds.

- **Kwaliteit**
De ontwerp structuurvisie en - subsidieregeling is in het voorjaar aan de raad voorgelegd. Dit om te sonderen of de ontwerpen voldoen aan hetgeen met het amendement door de raad is beoogd. De ontwerp structuurvisie en - subsidieregeling hebben vervolgens tot en met 5 augustus 2017 ter inzage gelegen. De regeling is in het najaar in werking getreden.
- **Tijd**
In het najaar van 2017 is de structuurvisie vastgesteld in de raad en in werking getreden. De toegekende subsidies zijn uitgekeerd in februari 2018. In mei 2018 vindt een evaluatie plaats met de raad.
- **Geld**
Het startkapitaal van € 100.000 is in februari uitgekeerd. Aanvulling van het fonds door particulieren is tot op heden zeer beperkt gebleven. Nieuwe aanvragen kunnen alleen worden gehonoreerd als er opnieuw middelen beschikbaar worden gesteld.

We maken een nieuw bestemmingsplan buitengebied dat zo veel mogelijk ruimte biedt aan duurzame ontwikkeling.

Kwaliteit

Over de voortgang van het planproces is de gemeenteraad regelmatig geïnformeerd.

Tijd

In het voorjaar van 2017 is het "Voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2016" verschenen. Gedurende de periode 19 april tot 14 juni 2017 lag het Voorontwerp ter inzage in het kader van de inspraakprocedure. Er is ruim gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in te spreken.

Beantwoording van de inspraakreacties is voorlopig opgeschort en houdt verband met het volgende.

In de raadsvergadering van 27 juni 2017 is door de gemeenteraad een motie aangenomen over de herijking van het geurbeleid. Dit had gevolgen voor de verdere procedure voor het bestemmingsplan. Bij het opstellen van een bestemmingsplan voor het buitengebied moet namelijk een Plan-MER worden opgesteld. Daarbij is het milieueffect dat uitgaat van de agrarische sector een belangrijk onderdeel dat op een goede manier in de regels van het bestemmingsplan moet worden verwerkt.

Verder is in 2017 duidelijk geworden dat de gemeente Plussenbeleid moet ontwikkelen. De opdracht komt voort uit de Omgevingsverordening Gelderland. Wanneer een gemeente geen Plussenbeleid vaststelt, dan kan zij geen medewerking verlenen aan uitbreidingen van het agrarische bouwvlak voor een niet-grondgebonden veehouderij. Als het wenselijk is om in het bestemmingsplan een regeling op te nemen voor het vergroten van agrarische bouwvlakken voor de niet-grondgebonden veehouderij, dan is het nodig om dit eerst vast te stellen in gemeentelijk Plussenbeleid.

Over de gevolgen van beide ontwikkelingen (motie herijking geurbeleid en Plussenbeleid) op de voortgang van het bestemmingsplan is een memo aangeboden aan de gemeenteraad.

Geld

Voor de totstandkoming van het Plussenbeleid is de verwachting dat we gebruik gaan maken van externe ondersteuning en advies. We gaan hierbij uit van een bedrag van € 30.000 dat hiervoor nodig is.

We organiseren netwerkbijeenkomsten, zoals de Berkellanddag, voor bewustwording en kennisdelen over verdienmodellen in het buitengebied.

Kwaliteit

De taskforce buitengebied heeft al een aantal bijeenkomsten gehad, daarnaast is de Berkellanddag 2017 met het thema recreatie georganiseerd. Deze is positief ontvangen, ook is in het kader van het preventieproject voor agrariërs een erfbetredersbijeenkomst georganiseerd.

Tijd

Geld

We maken een nieuw bestemmingsplan buitengebied.

Speerpunten

Het platteland blijft sociaal vitaal

Wat gaan we daarvoor doen?

Alle kleine kernen en Neede hebben een dorpsvisie met uitvoeringsprogramma.

Kwaliteit

In Haarlo en Rietmolen is een nieuwe dorpsvisie in voorbereiding. We zijn in overleg met de dorpsorganisaties over de vorm en inhoud van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst en vorm van een ontwikkeldocument voor het dorp. In het najaar van 2017 is een bezoek gebracht aan alle kleine kernen waarin deze vraag aan de orde is geweest. Een belangrijk onderdeel van de dorpsvisies is het onderwerp wonen. Alle kleine kernen doen ook mee met het aanbod om voor hun kern een woonvisie op

te stellen. Dit wordt in Haarlo en Rietmolen gekoppeld aan het proces van het opstellen van een nieuwe dorpsvisie. In 2018 worden er met de besturen nieuwe afspraken gemaakt over de vorm van samenwerking in de toekomst.

■ **Tijd**

■ **Geld**

Bevorderen van het indienen van LEADERprojecten.

■ **Kwaliteit**

Verenigingen en burgers zijn op de hoogte van de LEADERregeling. In het 2017 zijn drie themagerichte leadercafé's gehouden. In de praktijk valt het niet mee om projecten tot stand te brengen die aan alle vereisten van de leaderregeling kunnen voldoen. De LAG heeft de procedures geëvalueerd en naar aanleiding daarvan de aanvraagprocedure aangepast. De website is geactualiseerd. Voorafgaande aan de openstellingen worden voortaan voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. Er is overleg met de provincie over knelpunten. Via provinciaal overleg worden de knelpunten ook bij het ministerie en RVO onder de aandacht gebracht. Waar mogelijk worden aanpassingen gedaan in het proces.

■ **Tijd**

■ **Geld**

De raad heeft een leaderbudget voor de looptijd ingesteld.

Dorpsorganisaties actualiseren één keer in de vijf tot zeven jaar hun dorpsvisie en uitvoeringsprogramma.

■ **Kwaliteit**

Alle dorpsorganisaties hebben een dorpsvisie. Naast Haarlo staat er nog een actualisatie bij een andere kern aan te komen.

In 2018 moet we een vervolg bepalen op het convenant met de kleine kernen en buurtschappen. Het convenant eindigt in 2019.

■ **Tijd**

■ **Geld**

We bevorderen een jaarlijkse kennisuitwisseling tussen dorpsbelangenorganisaties en lokale verenigingen en stichtingen.

■ **Kwaliteit**

Het contact tussen de dorpsorganisaties en de verenigingen zijn goed. Er is het afgelopen jaar een toename geweest van het besef van noodzaak om samen te werken. Dit is door de contactpersonen tijdens de reguliere contacten gestimuleerd en toegelicht.

Er is ook in de kleine kernen een toenemend tekort aan vrijwilligers.

De kleine kernen hebben de bijeenkomst van de Pilot Beltrum bijgewoond en hebben zich opgegeven voor een vervolg voor hun kern.

■ **Tijd**

■ **Geld**

We faciliteren de jaarlijkse netwerkbijeenkomst van dorpsorganisaties.

■ **Kwaliteit**

Er is jaarlijks een bijeenkomst van de dorpsbelangenorganisaties uit alle kernen. De bijeenkomst van 2017 is in januari 2017 geweest.

De jaarlijkse bijeenkomst is ook vaak de aanleiding voor verder onderling contact.

Het is de verwachting dat de behoefte aan onderlinge contact tussen de kernen verder zal toenemen.

Aanleiding hiervoor is naar verwachting de informatie uit het vervolg op de pilot Beltrum in de

betreffende kernen, de resultaten van de vitaliteitsscan voor het dorps huis en het teruglopende aantal vrijwilligers. We zullen dit in ieder geval vanuit de contactpersonen stimuleren.

- **Tijd**
- **Geld**

We voeren de strategische agenda van de P10 uit op de thema's Aantrekkelijk Platteland, Maatwerk Platteland, Samenspel met Stad.

- **Kwaliteit**
Er is in 2017 een nieuwe Strategische Visie P10 gemaakt met een uitvoeringsagenda. Verdere concretisering vindt plaats in 2018.
- **Tijd**
- **Geld**
Dekking vanuit P10 begroting.

Speerpunten

Initiatieven versterken ons prachtige landschap

Wat gaan we daarvoor doen?

Beschermen van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden.

- **Kwaliteit**
Naast de borging van alle landschapselementen, bossen en natuur op de bestemmingsplankaart hebben we ook de planregels aangescherpt. Hiermee wordt de kwaliteit van de landschapswaarden en biodiversiteit beter geborgd bij vergunningverlening en kunnen we adequater optreden bij groene handhaving.
De aangepaste planregels voor de bestemming bos, natuur en groen landschapselement zijn toegezonden aan de projectleiders van het bestemmingsplan buitengebied met het verzoek deze te willen afstemmen en overnemen.
De afstemming is nog niet gebeurd ivm de vertraging van het gehele proces van het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland.
- **Tijd**
We hebben sinds 2016 nu zo'n 90 groene handhaafzaken en het aantal loopt op. Het kost erg veel tijd om al deze zaken op te lossen. Dit omdat we eerst het keukentafelgesprek doen en dan kijken of overtreders bereid zijn om het te herstellen. Er zijn al veel zaken opgelost. De controle van de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVON) op agrarische gewaspercelen in het kader van de zogenaamde 'Gecombineerde opgave' werkt contra productief. Geregistreerde agrarische gewaspercelen moeten volgens de regels van de RVON vrij zijn van begroeiing terwijl struweel-randbeplanting een ecologische en landschappelijke waarde heeft. De afwezigheid van controle op de eigendomsgrenzen bij graslandpercelen werkt bemesting buiten deze percelen in de hand. Wanneer de handleiding van de RVON niet wordt aangepast en de controle geen rekening houdt met landschappelijke kwaliteiten werkt dit verarming van landschappelijk en ecologisch kwaliteit in de hand. Wij bereiden vanuit Achterhoekse gemeenten een brief over dit onderwerp voor naar het ministerie van Economische Zaken (EZ). De brief is inmiddels verstuurd en in februari 2018 is contact geweest met het ministerie van EZ en RVON over deze zaken. Er zijn vervolg afspraken gemaakt om samen deze problematiek op te lossen.
- **Geld**
Gemaakte kosten zijn gedekt uit reguliere begroting van 2017.

Delen van gemeente-eigendom (b.v. bermen) die in gebruik zijn bij de landbouw terugbrengen naar hun oorspronkelijke functie.

- **Kwaliteit**
Er zijn inmiddels gedeelten van bermen, die door derden in beheer waren genomen (in overleg met deze

derden), opnieuw uitgezet en met bloemenmengsels ingezaaid. Bij het maken van verdere keuzes welke bermen in aanmerking komen voor ecologisch beheer en de ontwikkeling van bloemrijke bermen zal er ook aandacht zijn voor deze "aangeboerde" stukken berm. Deze gedeelten zullen daar integraal bij worden betrokken.

Tijd

Naar verwachting is een nieuw bermbeheerplan met als insteek ecologisch beheer eind 2018 gereed. Ten aanzien van het terugbrengen van "aangeboerde" bermen naar hun oorspronkelijke functie zal in eerste instantie de focus liggen op de ecologisch te beheren bermen. Dit zal hoofdzakelijk in 2019 z'n beslag krijgen.

Geld

In de voorjaarsnota 2017 is aangegeven dat dit binnen de bestaande budgetten voor wegbermbeheer kan worden uitgevoerd.

Inmiddels is duidelijk dat uitvoering binnen de bestaande budgetten voor wegbermbeheer niet mogelijk is.

Voor een uitgewerkt plan, inclusief inventarisatie van kansrijke bermen is een bedrag van € 75.000 nodig. Dit bedrag is opgevoerd in de begroting 2018.

Stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschapsbeheer.

We faciliteren initiatieven voor duurzaam natuur- en landschapsbeheer en aanleg, gericht op biodiversiteit. Betrokkenen zijn eigenaren, de Vereniging Agrarische Landschap Achterhoek en de lokale agrarische natuurbeheerverenigingen.

Kwaliteit

De kwaliteit van de projecten wordt gewaarborgd door de natuur en landschapsprojecten vooraf goed te toetsen/screenen, te begeleiden en vaak samen met de aannemer de oplevering te doen. Daarnaast worden jaarlijks en/of één keer in de paar jaar een monitoring gedaan.

Projecten vanuit de Landschapsregeling in 2017:

- 15 natuur en landschapsprojecten betreffende aanleg en herstel.
- Klompenpad Noordijk, Geesteren en Gelselaar gerealiseerd.
- Natuur en Landschapseducatie voor 136 groepen van basisscholen in Berkelland.

Daarnaast zijn de volgende projecten uitgevoerd:

- Akkerranden en patrijzenproject in Berkelland; totaal 7 hectare.
- Weidevogelproject in Berkelland; 282 hectare en 335 nesten gevonden. Vergoedingen voor braakperiode akkers en kuikenstroken in grasland.
- Natuurbewustwordingsdag in Neede georganiseerd voor 35 belangstellenden met lezingen en excursies.
- Gemeentelijk bermen kadastraal uitgezet en ingezaaid met een inheems kruidenmengsel circa 2 hectare als pilot.

Tijd

Projecten ter bevordering van natuur en landschap worden o.a. gefinancierd vanuit de Landschapsregeling (subsidieregeling vanuit de provincie). Deze regeling loopt t/m december 2018. De verwachting is na 2018 dat de Provincie Gelderland weer een Landschapsregeling openstelt. Naast deze subsidieregeling worden er ook jaarlijks terugkerende projecten uitgevoerd als akkerranden en weidevogelbeheer.

Geld

Financiële onderbouwing budgetbeheer: kosten worden betaald uit de reguliere begroting.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
(Agrarisch) ondernemen is basis voor een vitaal buitengebied	-27	-29	0	0	-142
Alle kleine kernen en Neede hebben een dorpsvisie met uitvoeringsprogramma	-33	-94	-62	-62	-56
Het stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschapsbeheer	-62	-82	-71	-91	-100
We organiseren netwerkbijeenkomsten zoals de Berkellandddag voor bewustwording en kennisdelen dover duurzame landbouw	-16	-32	-43	-43	-50
Rente en afschrijving van het programma Plattelandsontwikkeling	-39	-17	-70	-70	-35
Totaal Lasten	-176	-253	-246	-266	-383
Baten					
Alle kleine kernen en Neede hebben een dorpsvisie met uitvoeringsprogramma	31	31	29	29	0
Het stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschapsbeheer	0	0	18	0	0
We organiseren netwerkbijeenkomsten zoals de Berkellandddag voor bewustwording en kennisdelen dover duurzame landbouw	0	0	0	0	25
Totaal Baten	31	31	47	29	25
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-145	-222	-199	-236	-358

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Plan van Aanpak bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2016	2015
Uitgangspuntennotitie best.plan Buitengebied Berkelland 2016	januari 2016
Beleidsregel kleinschalige horeca in het buitengebied	2014
Structuurvisie 2025	2010
Regeling Landschap	2015
Uitvoeringsagenda 2.0 Achterhoek 2020	2016
Dorpsplan Hart Van Haarlo 2007	2007

ONTWIKKELPROGRAMMA DECENTRALISATIES EN TRANSITIES

Ontwikkelprogramma Decentralisaties en transitie

"Inwoners doen naar vermogen en vanuit hun eigen kracht mee in de samenleving"

Wat speelt er?

- **Voormekaar organisatie zit in de doorontwikkefase**
Na de fase van pionieren is de fase van doorontwikkelen aangebroken, waarbij de 'Voormekaar' organisatie optimaal ingericht wordt om op maat aan te sluiten op de behoeften en mogelijkheden in de samenleving op wijk-/kernniveau.
- **Innovatie van zorg en ondersteuning aan inwoners**
Inwoners kunnen vaak net zo goed of zelf beter hun boontjes doppen. Daarom speelt de gemeente Berkelland in op de behoeften en initiatieven van de inwoners. Eigen kracht en regie van de inwoners en ondersteuning op maat worden voorop gesteld, zonder de aandacht te verliezen voor mensen die kwetsbaar zijn.
- **Toestroom van nieuwkomers**
Toestroom nieuwkomers met integratievraagstukken, oorlogstrauma's en taalproblemen zorgen voor nieuwe uitdagingen bij gemeente en netwerkpartners (zoals de 'Voormekaarteams', jeugdzorg, scholen en de SDOA).
- **Mogelijkheden voor ondersteuning nog niet bij inwoners bekend**
Door de veelvoud aan mogelijkheden voor ondersteuning is het voor sommige hulpvragers moeilijk om zelf een keuze maken of hulp te organiseren.

Algemeen

Nu de transitie van de wettelijke taken op het gebied van maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg heeft plaatsgevonden, weten inwoners van Berkelland steeds beter de weg te vinden naar Voormekaar. Dit vertaalt zich in een stijgende zorgvraag ten opzichte van voorgaande jaren. Daarnaast is er sprake van een autonome kostenstijging door tariefstijgingen. Bovendien is in 2017 ook de laatste grote korting toegepast door het Rijk op de middelen die wij voor de gedecentraliseerde taken ontvangen. De combinatie van deze factoren heeft er toe geleid dat in 2017 er voor het eerst een tekort is ontstaan van € 1,7 miljoen (ten opzichte van de geprognosticeerde uitgaven), waarvoor een beroep wordt gedaan op de daartoe gevormde bestemmingsreserve. Een memo hierover is inmiddels aan uw raad aangeboden en is tevens aan deze jaarrekeningstukken als bijlage toegevoegd.

Speerpunten

Aanjagen verdere innovatie vanuit het sociaal domein

Wat gaan we daarvoor doen?

Door (regionale) inkoop veranderen van het productenaanbod, zodat die goed aansluit bij de behoefte van de inwoner

Kwaliteit

Door samen te werken met de Achterhoekse gemeenten bundelen we kennis en kunde. Hierdoor ontstaat een beter inkoopdocument.

Voor inschrijvers heeft dit als voordeel dat ze maar één keer hoeven in te schrijven op een aanbesteding in plaats van 8 keer. Hierdoor besparen ze tijd en geld. Door samen te werken gaan we tevens efficiënter om met de uren-inzet van ambtenaren.

Tijd

Per 1 januari 2018 zijn er met alle geïnteresseerde en gekwalificeerde inschrijvers contracten gesloten.

Eind 2017 is een begin gemaakt met het opstellen van een visie voor de inkoop 2017

Geld

Door de indexatie en een groter gebruik van de zorg zijn de kosten gestegen.

Een slimme infrastructuur organiseren van inwoners en partners die problematiek vroegtijdig kunnen signaleren.

Kwaliteit

In 2017 is het nieuwe beleidskader 'Samen denken, samen doen' opgesteld. Hierin staat beschreven: het Sociaal Domein is een gezamenlijk verantwoordelijkheid van inwoners, professionals en de gemeente. De gemeente is niet de partij die per definitie alles uitvoert of regelt. Dit houdt in dat er initiatieven kunnen ontstaan waar de gemeente geen rol in heeft of alleen aanjager is. De gemeente verbindt, faciliteert, stimuleert en voert natuurlijk haar wettelijke taken uit. In het aan het beleidskader gekoppelde uitvoeringsprogramma zijn plannen opgenomen die toespitsen op vroegtijdige signalering van problematiek. Voorbeelden:

- Het verder ontwikkelen van de werkwijze één gezin, één plan en één regisseur.
- Het ontwikkelen van een multifunctioneel ontmoetingspunt in de kernen.
- Voorzetten project complexe echtscheidingen.
- Inzet van de praktijkondersteuner Jeugd-GGZ.
- Campagne 'Heerlijk thuis in huis'.

Maar ook wordt op de werkvloer voortdurend gezocht naar slimme verbindingen, bijvoorbeeld op het punt van dementie tussen Voormekaar, de praktijkondersteuner (huisarts) en de (S1) verpleegkundigen.

Tijd

Geld

Aan het uitvoeringsprogramma is een investeringsbudget gekoppeld.

Inzetten op preventie om specialistische zorg te voorkomen.

Kwaliteit

Er zijn verschillende regionale en lokale ontwikkelingen die bijdragen aan preventie. Voorbeelden zijn: de gezonde schoolkantine (op initiatief van de GGD) en de ketenaanpak overgewicht jeugd.

Er ligt bovendien een regionale ontwikkelopdracht 'preventie in het sociale domein' waar beleidsmedewerkers vanuit verschillende gemeenten en achtergronden (volksgezondheid, Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en inkoop) aan deelnemen. Op dit moment is een regionaal preventieprogramma opgesteld, dat wordt uitgewerkt in een concreet actieprogramma.

Daarnaast wordt in het uitvoeringsprogramma 'Samen denken, samen doen' volop ingezet op projecten met een preventieve werking op het thema gezonde leefstijl.

Tijd

Geld

Meer samenwerking realiseren op de uitvoering van Participatiewet, Wmo en Jeugdwet en gerelateerde terreinen, zoals Sport, Onderwijs, Cultuur en Gezondheidszorg.

Kwaliteit

Hier wordt onder ander invulling aan gegeven door middel van de inzet van combinatiefunctionarissen.

Een voorbeeld heeft betrekking op de inzet van de sportfederatie op kwetsbare doelgroepen (in het sociaal domein). De gemeentelijke ketenregisseur bewaakt de voortgang en legt verbindingen tussen de partijen onderling en ander initiatieven die in de gemeente spelen.

Tijd

De combinatiefunctionarissenregeling loopt van medio 2017 t/m medio 2021. 2017 betrof het eerste jaar van de vierjarige looptijd.

Geld

Op basis van de ervaring uit de pilot Ondersteuning Thuis werkwijze aanpassen

- **Kwaliteit**
In het derde kwartaal is een uitgebreide evaluatie over de pilot Ondersteuning Thuis verschenen. De aanbevelingen die uit deze evaluatie voortvloeien worden in 2018 en verder opgepakt. Hiervoor is een jaarplan 2018 opgesteld. Bovendien wordt in nauw overleg met de twaalf aanbieders regelmatig de werkwijze tegen het licht gehouden.
- **Tijd**
- **Geld**
De middelen voor een gemeentelijk projectleider Ondersteuning Thuis zijn beschikbaar gesteld.

Vergroten van de eigen opvoedingskracht en –vaardigheden van ouders.

- **Kwaliteit**
Door subsidiëring van Yunio en de GGD geven wij invulling aan de jeugdgezondheidszorg voor kinderen van 0 - 18 jaar. Zoveel andere partners leveren hier hun bijdrage aan en dit is de reden dat de gemeente sinds juli 2017 deelneemt aan het Preventie Platform Jeugd Oost Achterhoek. Dit platform zorgt ervoor dat de krachten van alle betrokken partijen (zoals scholen, huisartsen, kinderopvang) worden gebundeld. Zo vindt bijvoorbeeld in oktober het opvoedspektakel plaats voor professionals die werken met kinderen en ouders.
- **Tijd**
- **Geld**

Speerpunten

Doorontwikkelen organisatie en ondersteuning van 'Voormekaar'

Wat gaan we daarvoor doen?

Dienstverlening aansluiten op de vraag en mogelijkheden van de inwoner in samenwerking met maatschappelijke partners

- **Kwaliteit**
Door de ontwikkeling van Ondersteuning Thuis, waarin de kern van de aanpak ligt bij de vraag en mogelijkheden bij de inwoner, neemt maatwerk toe. Het zijn niet de vaste producten in vaste tijden die afgesproken worden tussen een aanbieder en gemeente. Maar een inwoner die aangeeft welke specifieke ondersteuning het best bij hem past, in vorm en intensiteit. De monitoring met aanbieders gaat over deze vorm van maatwerk.
Daarnaast is in 2017 het beleidskader 'Samen denken, samen doen' in een interactief proces met inwoners en maatschappelijke partners opgesteld. Wij werken daarbij vanuit de bedoeling. Ook in de uitrol van het uitvoeringsprogramma.
- **Tijd**
- **Geld**

Vervolmaken van effectieve en efficiënte werkprocessen en (informatie)systemen.

- **Kwaliteit**
Door middel van lean-trajecten en de aansluiting van aanbieders op het berichtenverkeer zijn wij in 2017 efficiënter geworden in de werkprocessen.
- **Tijd**
- **Geld**

Inspelen op de toestroom van nieuwkomers met nieuwe problematiek.

Kwaliteit

In 2017 is veel aandacht besteed aan een goede dienstverlening rondom de integratie van statushouders. Samen met een externe partij is een compleet en sluitend traject ontwikkeld voor statushouders. Dit traject omvat maatschappelijke begeleiding voor nieuwkomers, het participatieverklaringstraject en een intensief inburgeringstraject. Nadruk ligt op een zorgvuldige en intensieve integratie. De betrokken partij zorgt voor verbinding tussen de verschillende partijen en een goede aansluiting met SDOA. Een van de actiepunten uit het plan van aanpak vluchtelingen 'Meedoen in Berkelland' was de aanstelling van een SDOA regisseur klantmanager die op individueel niveau de statushouders 'van intake tot uitstroom' in beeld heeft. Inmiddels is deze regisseur statushouders sinds kort aan de slag.

Hij is verantwoordelijk voor de continuïteit en doorloopsnelheid van het participatietraject van iedere afzonderlijke statushouder in de gemeente Berkelland. Hij volgt zowel de procesmatige als de inhoudelijke voortgang van trajecten van statushouders. Daar waar nodig wordt aanvullend en verbindend samengewerkt met de betrokken ketenpartners, zoals Interbeek, Voormekaar en het Werkgeversservicepunt Achterhoek.

Tijd

Dit traject loopt vanaf februari 2018; 2017 heeft in het teken gestaan van de ontwikkeling hiervan.

Geld

Medewerkers verder toerusten op het oppakken van en acteren op signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Kwaliteit

Er is geïnvesteerd in training en coaching. Er zijn aandachtsfunctionarissen op dit gebied binnen Voormekaar en er is bijvoorbeeld een signalering-training voor Voormekaar medewerkers georganiseerd. Complexe casuïstiek wordt opgepakt met ervaren jeugdspecialisten. Dit heeft meerdere malen geresulteerd in een adequate aanpak waarbij erger kon worden voorkomen. Om de kwaliteit van de inzet te waarborgen, zijn per team twee medewerkers SKJ (Stichting Kwaliteitskader Jeugdzorg) geregistreerd.

Daarnaast geeft Veilig Thuis advies en biedt zo nodig ondersteuning aan een ieder die in verband met een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling om dit advies vraagt. Tevens is Veilig Thuis het meldpunt voor gevallen of vermoedens huiselijk geweld of kindermishandeling. Afgelopen jaar is ingezet op de samenwerking tussen Veilig Thuis en de sociale wijkteams (in ons geval Voormekaar).

Tijd

Geld

Binnen het opleidingsbudget van Voormekaar.

Speerpunten

Faciliteren opstellen sociale kaart voor inwoners en organisaties

Wat gaan we daarvoor doen?

In samenwerking met inwoners en organisaties een (dynamische) sociale kaart opstellen en communiceren.

Kwaliteit

De verdere ontwikkeling van de sociale kaart is in het uitvoeringsprogramma 'Samen denken, samen doen' opgenomen. Voormekaar had een Wiki-pagina. Nu wordt gekeken naar beter alternatieven zoals 'Mijnbuurtje'

Tijd

Geld

Binnen het investeringsbudget, gekoppeld aan het uitvoeringsprogramma, is er ruimte voor de

doorontwikkeling van de sociale kaart.

Speerpunten

Heroriënteren op vrijwilligerswerk en mantelzorgondersteuning

Wat gaan we daarvoor doen?

Met inwoners komen tot oplossingen die een bijdrage leveren aan een verbeterde infrastructuur.

- **Kwaliteit**
In het uitvoeringsprogramma van het nieuwe beleidskader 'Samen denken, samen doen' is opgenomen dat er fysiek en online vrijwilligerspunt Berkelland komt met centrale coördinatie, begeleiding en training voor vrijwilligers. Daarnaast komt er een mantelzorgsteunpunt en een mantelzorgconsulent.
- **Tijd**
Aan beide onderwerpen wordt momenteel hard gewerkt (voorbereidingsfase).
- **Geld**
Binnen het eerder genoemde investeringsbudget is hier ruimte voor.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
De gemeente biedt maatwerk voor inwoners met een chronische ziekte en/of beperking	0	0	-675	-264	0
Een slimme infrastructuur organiseren van inwoners en partners die problematiek vroegtijdig kunnen signaleren.	-77	-127	-216	-209	-111
Via algemene voorzieningen stimuleren wij onze inwoners om tot een actieve en gezonde levensstijl te komen.	-5.268	-6.829	-3.849	-6.194	-6.350
Wij bieden de ouders/verzorgers de mogelijkheid tot een persoonsgebonden budget om jeugdhulp en ondersteuning zelf in te kopen (Jeugdwet PGB)	-3.138	-1.293	-3.230	-1.000	-981
Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren (Wmo- zorg in natura)	-6.465	-5.857	-7.313	-5.787	-8.251
Wij bieden onze jonge inwoners en/of hun ouders/verzorgers jeugdhulp en ondersteuning (Jeugdwet- zorg in natura)	-7.509	-8.670	-8.351	-7.741	-8.589
Loonkosten van het programma Decentralisaties en transities	0	0	-2.420	-2.420	-716
Rente en afschrijving van het programma Decentralisaties en transities	-115	0	0	0	0
Totaal Lasten	-22.572	-22.776	-26.055	-23.615	-24.998
Baten					
Via algemene voorzieningen stimuleren wij onze inwoners om tot een actieve en gezonde levensstijl te komen.	3	39	2	5	8
Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren (Wmo- zorg in natura)	756	-34	820	1.000	665
Totaal Baten	759	6	822	1.005	673

Resultaat	-21.813	-22.770	-25.233	-22.610	-24.324
------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Beleidskader 'Samen denken, samen doen' en bijhorend uitvoeringsprogramma	20 februari 2018
Visie "Samenwerking om elkaar te versterken" over de samenwerking in het sociaal domein in de Achterhoek	19 december 2017
Koersdocument Doorontwikkeling Voormekaar	13 december 2016
Beleidskader Participatiewet	28 oktober 2014
Visienota 'Meedoen naar vermogen'	2 april 2013
Lokaal gezondheidsbeleid 'Voorkomen is beter dan genezen'	26 juni 2013

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Jongeren met delict voor rechter	%	2012	Berkelland	3,22	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
		2012	Nederland	2,57		
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw	2015	Berkelland	370	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
		2015	Nederland	569		
% kinderen in uitkeringsgezin	%	2012	Berkelland	2,5	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
		2012	Nederland	5,66		
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2015	Berkelland	9,2	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.

		2015	Nederland	10		
Jongeren met jeugdreclassering	%	2015	Berkelland	0,6	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
		2015	Nederland	0,5		
Jongeren met jeugdbescherming	%	2015	Berkelland	1,2	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
		2015	Nederland	1,2		
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2014	Berkelland	33	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.
		2014	Nederland	60		

ONTWIKKELPROGRAMMA ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID

Ontwikkelprogramma Economie en werkgelegenheid

"Meedoen en werk voor iedereen"

Wat speelt er?

- **Bereikbaarheid**
Fysieke en digitale bereikbaarheid in heel Berkelland zijn noodzakelijk voor zowel inwoners als bedrijven. Dit bepaalt of werknemers of bedrijven hier blijven, doorgroeien of zich hier vestigen. Daarom blijft bereikbaarheid een topprioriteit.
- **Ontwikkeling werkgelegenheid**
Hoewel de werkgelegenheid weer iets toeneemt, is het voor veel werklozen nog steeds lastig om werk te vinden. Ook op de langere termijn blijft er sprake van een ruime arbeidsmarkt (meer werkzoekenden dan vacatures). Door een veranderende samenstelling van de beroepsbevolking en veranderingen in de vraag naar werknemers is het van groot belang om alles in het werk te stellen om het aanbod te laten matchen op de vraag. Ook kwetsbare groepen moeten kansen krijgen en meedoen.
- **Samenwerking en regionale profilering**
We kunnen meer bereiken als ondernemers, organisaties en lokaal, regionale, euregionale overheden en provincie met elkaar samenwerken. Zo wordt er door deze partijen hard gewerkt aan een nieuwe profilering van de Achterhoek als SmartHub Achterhoek: de Achterhoek excelleert in Smart Industry, waarvan niet alleen de maakindustrie de vruchten plukt, maar ook andere sectoren zoals de zorg en de agrofood.

Speerpunten

Aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt is goed

Wat gaan we daarvoor doen?

Bewaken dat er een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is.

- **Kwaliteit**
Er was en is sprake van grote aandacht voor dit onderwerp. Het Platform BV Berkelland heeft een nieuwe werkgroep in het leven geroepen, te weten projectgroep "Werkgelegenheid, School en Bedrijf". Deze werkgroep is op 30 maart gestart met als voornaamste aandachtspunt de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Bedoeling van de projectgroep is om met gerichte projecten haalbare doelstellingen te bereiken. De projectgroep is van start gegaan met de doelstelling om koppeling te maken tussen studenten en bedrijfsleven (stageplekken) voor Berkelland.
De projectgroep "Werkgelegenheid, School en Bedrijf" komt per kwartaal bijeen en heeft een verdieping laten plaatsvinden op het thema stageplekken binnen het Berkellandse bedrijfsleven. Intussen loopt er ook (in Achterhoeks verband) het Smart Hub Talent Program met als doel om de Achterhoek te profileren als de stage - en afstudeerregio in Nederland.
Technieklokaal: op 9 februari 2017 is het Bekiekcentrum in Borculo geopend. In dit democentrum zijn altijd de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van energiezuinig en duurzaam (ver)bouwen te vinden en het is een plek waar vernieuwend opgeleid wordt en waar basisschoolleerlingen leren ontdekken en verwonderen.
Techniek dag: In 2017 is er de techniek dag georganiseerd bij Pas Reform B.V. in Doetinchem. In 2018 heeft deze plaatsgevonden bij Grijsen Park en Straatdesign in Winterswijk.
- **Tijd**
Doorlopend aandachtspunt. Ook vanuit de economische agenda in combinatie met de agenda Platform BV Berkelland 2016 - 2020.

Doorontwikkelen van het Onderwijsplein

Kwaliteit

De doorontwikkeling heeft gestalte gekregen door de samenwerking met het lokale/regionale bedrijfsleven. Steeds vaker was er sprake van uitwisseling tussen leerlingen die bij bedrijven stage lopen en/of opdrachten vervullen en ondernemers die gebruik maken van het innovatielokaal bij het Onderwijsplein. Bovendien zijn bestuurders van het Onderwijsplein vertegenwoordigd in meerdere projectgroepen van het Platform BV Berkelland.

Op 12 oktober 2017 stond het Onderwijsplein in het middelpunt bij "De Dag voor de Berkellandse Ondernemer". Op deze dag zijn vele verbindingen met het bedrijfsleven gemaakt.

Tijd

Het door ontwikkelen van het Onderwijsplein begint een structureel karakter te krijgen. De doorontwikkeling is een doorlopend aandachtspunt, zowel voor het Onderwijsplein, het bedrijfsleven als de gemeente. De samenwerking tussen de partijen zorgt er voor dat de verbindingen steeds beter worden, het bedrijfsleven een beroep kan doen op het Onderwijsplein en het onderwijs een gericht programma kan samenstellen gericht op vraag vanuit bedrijfsleven.

Investeren in mensen en kennis voor de toekomst.

Kwaliteit

Investeren in mensen en kennis wordt steeds belangrijker. Zeker nu er een tekort (dreigt te) ontstaat aan goed geschoold/technisch personeel. Smart Industry is hierbij een belangrijk thema. Bedrijven moeten in een steeds vroeger stadium opzoek naar gekwalificeerd personeel of het personeel intern opleiden. In samenwerking met kennisinstellingen en het bedrijfsleven wordt geprobeerd om voldoende geschoolde mensen aan te trekken (stageplaatsen) en vast te houden.

Promoten van technische beroepen.

Kwaliteit

Deze promotie liep naar wens. De samenwerking met het technieklokaal was goed en in februari 2017 is het "Bekiekcentrum" geopend. Daarnaast is er vanuit het Onderwijsplein zeer grote aandacht geweest voor de aansluiting met het (lokale en regionale) bedrijfsleven, samenwerking (lokaal) stond voorop. Ook de nieuwe projectgroep "Werkgelegenheid, School en Bedrijf" (Platform BV Berkelland) heeft zich onder andere gericht op promotie van technische beroepen. De projectgroep heeft in september bepaald dat een van de doelstellingen ook is om een goede koppeling te maken tussen enerzijds onderwijs (stageplekken) en anderzijds bedrijfsleven. Achterliggende gedachte is om er voor te zorgen dat leerlingen goede stageplekken (bij ondernemers binnen de gemeente) krijgen. En dan met name op gebieden (o.a. techniek) waar nu en in de toekomst werk te vinden/krijgen is en dus vraag naar is. Daarnaast zijn de Euregionale netwerken ook steeds meer aangesproken. Van groot belang was en is om te kijken naar wederzijdse mogelijkheden op de arbeidsmarkt, waarbij de grens niet meer als belemmering wordt gezien.

Ten slotte loopt er sinds 2017 het Achterhoekse SmartHub Talent Program. Dit is een exclusief programma waarin jonge talenten werken aan hun persoonlijke en professionele ontwikkeling.

Tijd

Wordt een doorlopend aandachtspunt, gezien de huidige vraag/aanbod arbeidsmarkt.

Speerpunten

Bedrijventerreinen en winkelgebieden hebben aantrekkingskracht

Wat gaan we daarvoor doen?

Doorontwikkelen Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB).

Kwaliteit

De afgelopen periode hebben we de bouwstenen verzameld voor een nieuw te schrijven RPB. Voor Oost-Achterhoek houdt dit in dat er zowel een kwantitatief- als kwalitatief rapport op is gesteld met daarbij een oplegnotitie van de vier gemeenten.

De volgende stap is om samen met de West-Achterhoek tot een gezamenlijk RPB te komen. In 2018 zal er

een nieuw RPB moeten liggen voor de gehele regio Achterhoek.
Vanwege de aantrekkende economie is er een sterke stijging in de vraag naar bedrijventerreinen.

Tijd

Verwachting is dat het Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) eind 2017/begin 2018 wordt opgeleverd.

Investeren in bedrijventerrein de Laarberg.

Kwaliteit

De ontwikkeling op De Laarberg heeft in het voorjaar van 2017 een impuls gekregen. Er is sprake van groeiende interesse in kavels op De Laarberg. Specifieke segmenten zoals agro - gerelateerde bio industrie en industrie gericht op een circulaire economie zijn zich aan het ontwikkelen binnen de regio. Een recent voorbeeld hiervan is de vestiging van "Mueller" op de Laarberg.

De overleggen (acquisitie - overleg) tussen directie De Laarberg en de (EZ) ambtenaren van de gemeentes Oost - Gelre en Berkelland zijn ingepland. Deze vinden 3 á 4 per jaar plaats.

In het najaar van 2017 zal via het Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) ook een richtlijn worden gegeven hoe er met de lokale- en regionale (dus Laarberg) bedrijventerreinen om zal worden gegaan.

Voor 2018 speelt de gedachte om in het najaar een Euregionale ondernemersbijeenkomst te organiseren op de Laarberg.

Lokale winkelgebieden compact en aantrekkelijk maken.

Kwaliteit

Neede centrum: de revitalisering van het centrum in Neede is zo goed als afgerond. Dicht tegen het centrum aan ligt het Busplein. De omgeving direct rond het Busplein is vele Needenaren een doorn in het oog door de verpauperde indruk die het geeft. Er doen zich nu kansen voor om het gebied te onderwerpen aan een herstructurering. Een aantal eigenaren in het gebied zijn bereid hun positie te verkopen. Gezien de ligging direct aan het centrum is de herstructurering van het gebied een logisch vervolg/afroning van de revitalisering.

De herstructurering krijgt vorm door de sloop van de voormalige "skihut", de sloop van oude fietsstallingen, de plaatsing van een nieuwe fietsenstalling, de ontwikkeling van een vijftal woningen, (binnen bestaande contingenten) de aanpassing van bestrating en het verdwijnen van een achterpad. Indien de woningbouwoptie niet geëffectueerd kan worden, doordat bijvoorbeeld het bestemmingsplan niet wordt vastgesteld, zal de rest van de herinrichting wel doorgang vinden. Inmiddels is de gemeente eigenaar van de objecten.

In november 2017 is gestart met een pilot transformatie Oudestraat onder leiding van de Task Force. De OVN, de gemeenschapsraad Neede, ProWonen, vastgoedeigenaren en de gemeente werken samen aan de vorming van een visie.

Eibergen centrum: in volle gang en nog op schema.

Borculo centrum: Veemarkt en Muraltplein afgerond. Overige delen centrum in voorbereiding.

Ruurlo: in voorbereiding is de verbinding tussen het centrum en het kasteel.

Tijd

Geld

De bijdrage aan het laatste stukje revitalisering in Neede is € 240.000. Dit dekken we uit de reserve herstructurering.

Stimuleren van duurzame, innovatieve en zelfvoorzienende bedrijventerreinen.

Kwaliteit

Er is een pilot "Duurzaam, Innovatief en Zelfvoorzienend bedrijventerrein" in Ruurlo gehouden (2016). Deze pilot was een initiatief van Industriële Kring Berkelland (IKB), Belangenvereniging Bedrijvenpark Ruurlo (BvBRR), gemeente Berkelland en de provincie Gelderland met ondersteuning van Achterhoek Duurzaam Verbouwen (ADV). Vanuit deze pilot zijn op het bedrijvenpark Ruurlo diverse ondernemersteams actief met investeringen in energiebesparingen en duurzaam ondernemen. Het kernteam (van ondernemers) komt op dit moment elke maand bij elkaar om het proces te begeleiden en de voortgang te bevorderen. Op basis van de pilot in Ruurlo is in 2017 een start gemaakt voor navolging op de overige Berkellandse bedrijventerreinen. In 2017 zijn er circa 60 doe scan-trajecten uitgevoerd. Voor 2018 staan er 120 trajecten gepland.

Op het gebied van innovatie is er ook sprake van een goede/steeds beter wordende samenwerking met het onderwijs. Er zijn innovatieve (leer) trajecten gaande voor ondernemers bij de UT Twente en bij het Onderwijsplein kunnen de (lokale) ondernemers gebruik maken van het innovatielokaal en/of opdrachten aanleveren.

Versterken van industrieterreinen.

Kwaliteit

Naast doorlopende aandacht voor onze bestaande bedrijventerreinen (tegengaan leegstand en verdere ontwikkeling) zal in overleg met de leden van de nieuw te vormen projectgroep "IKB / Bedrijvenparken" (Platform BV Berkelland) nog sterker van "buiten naar binnen" worden gekeken. Samen kijken hoe we onze bedrijventerreinen verder kunnen versterken.

Woensdag 20 september komt de projectgroep IKB / Bedrijvenparken weer bijeen. Bedoeling van deze bijeenkomst is duidelijke doelstellingen bepalen waar de projectgroep mee aan de slag kan gaan. Dit dienen dan doelstellingen te worden die liggen op zowel tegengaan leegstand, aantrekken bedrijvigheid, samenwerking (binnen en met) bedrijventerreinen, duurzaamheidsaspecten e.d..

De bereikbaarheid van de bedrijventerreinen blijft een constant aandachtspunt. De ontwikkeling van de nieuwe N18 werpt nu al z'n vruchten af bij de ontwikkeling van de Russchemors in Neede en de Kieft in Eibergen. Daarnaast zien we dat de uitbreiding- en vestigingsvraag toeneemt.

Speerpunten

Bereikbaarheid, fysiek en digitaal, is sterk verbeterd

Wat gaan we daarvoor doen?

Bereikbaarheid winkelgebieden en bedrijventerreinen verbeteren.

Kwaliteit

In de economische visie, die ten grondslag ligt aan een nieuw in te voeren RPB (Regionaal Programma Bedrijventerreinen), wordt tevens de bereikbaarheid van de bedrijventerreinen, zowel lokaal als regionaal, meegenomen.

Door de nieuwe N18 zijn de aangrenzende bedrijventerreinen beter bereikbaar (geworden) denk hierbij aan de Russchemors in Neede en de Kieft in Eibergen. Daarnaast is er doorlopende aandacht voor revitalisering van de bedrijventerreinen.

Op een goede bereikbaarheid van de kernen wordt toegezien. Bereikbaarheid is een vast onderdeel in de revitalisering van kernen. Daarnaast wordt er natuurlijk ook ingespeeld op lokale ontwikkelingen, zoals in Ruurlo met de komst van het museum.

Tijd

Geld

Inzetten op snelle uitwisseling van data.

Kwaliteit

Met de aanleg van glasvezel wordt de uitwisseling van data sneller en makkelijker. Alle bedrijventerreinen hebben in 2017 de benodigde vraagbundeling (50%) gehaald en worden voorzien van glasvezel.

Tijd

Geld

Ontsluiten van bedrijventerrein "De Laarberg".

Kwaliteit

De ontsluiting van de Laarberg staat inmiddels op de agenda's van de PoHo's Duurzame Economie en Mobiliteit. Daarnaast zal de ontsluiting van de Laarberg ook als onderdeel van de Regionale Programmering Bedrijventerreinen (RPB) 2018 worden meegenomen. De ontsluiting op de nieuwe N18 is zo goed als gereed.

Tijd

De ontsluiting van de nieuwe N18 is bijna klaar. De Oost-West verbinding wordt op dit moment verder uitgewerkt door het POHO mobiliteit.

Geld

Speerpunten

Goede samenwerking tussen de drie O's (Ondernemers, maatschappelijke Organisaties en Overheden)

Wat gaan we daarvoor doen?

Faciliteren van een ondernemersfonds in 2018.

Ondernemers willen zo de slagkracht met eigen middelen vergroten. Zogenaamde "free riders" gaan meebetalen.

Kwaliteit

Het invoeren van reclamebelasting voor een Ondernemersfonds is besloten in de raad van 19 september 2017. De werkgroep vanuit de gemeente Berkelland, Platform BV Berkelland en het GBT zorgt voor (technische) invoering van het Ondernemersfonds per 1 januari 2018.

De reclamebelasting is per 1 januari 2018 ingevoerd. In het eerste kwartaal van 2018 zal controle plaatsvinden op juiste invoering.

Tijd

De invoering is per 1 januari 2018 gerealiseerd.

Profileren en stimuleren van de maakindustrie (en andere sectoren) via Smart Industry.

Kwaliteit

Naast projecten uit de Uitvoeringsagenda 2020 (regio Achterhoek) is er ook op lokaal niveau grote aandacht voor profileren en stimuleren van de maakindustrie via Smart Industry. Vanuit het Platform BV Berkelland is er een (her)nieuw(d)e projectgroep IKB (Industriële Kring Berkelland)/Bedrijvenparken van start gegaan. In september zijn gericht een aantal doelstellingen bepaald waarmee men aan de slag gaat. Een open dag op een bedrijvenpark is hier een voorbeeld van.

Tijd

De verschillende samenwerkingsorganisaties/samenwerkingsverbanden beginnen vorm te krijgen. Het is nu zaak om ook gericht te gaan werken aan haalbare doelstellingen.

Samenwerken met Duitsland.

Kwaliteit

In de samenwerking met Duitsland wordt momenteel veel energie gestoken. Denk hierbij aan:

- Bestuurlijk (Euregionaal) overleg.
- Wederzijdse raadsbezoeken.
- Project "Grenzhoppers/Grenshoppers" (werkgroep Economie, ambtelijke deelname).
- Platform BV Berkelland. Oprichting nieuwe werkgroep "Regio/Euregio".
- Plannen voor een Euregionaal Bedrijfsbezoek/ondernemersbijeenkomsten Euregionaal organiseren.

Op 6 september 2017 is er in Winterswijk een grote Euregionale bijeenkomst gehouden voor bestuurders en ondernemers. Deze bijeenkomst was zeer succesvol en er waren naast de bestuurders zeer veel ondernemers uit het grensgebied aanwezig. Het initiatief voor deze bijeenkomst lag bij de "Grenshoppers/Grenzhoppers" groep (Economie/Wirtschaft). Gedachte is om in 2018 nogmaals een ondernemersbijeenkomst te organiseren, waarschijnlijk vanuit Berkellands initiatief i.s.m. de gemeente Oost Gelre met als locatie RBT De Laarberg.

Op 27 september zal er een ondernemersontbijt plaatsvinden op initiatief van het AIW Unternehmersverband. Dit zal in Borken plaatsvinden en ook de werkgroep "Grenzhoppers/Grenshoppers" zal hierbij aanwezig zijn.

De projectgroep Regio/Euregio zal eind september wederom bijeenkomen. De precieze doelstelling(en) zullen dan worden bepaald, waarbij er in ieder geval zal worden gekeken naar de wederzijdse aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt en hoe hier mee om te gaan. Daarnaast zal deze projectgroep in overleg met de Grenzhoppers en met de directie van de Laarberg een Euregionale ondernemers bijeenkomst organiseren op de Laarberg.

Tijd

De eerste zichtbare stappen zijn zeker gezet, waarbij de wens om hier verder mee te gaan aan beide zijden van de grens duidelijk is geworden. Al met al biedt dit kansen voor een verdergaande Euregionale samenwerking.

Stimuleren van onderzoek en ontwikkeling op het gebied van duurzame economie.

Kwaliteit

Vanuit het Platform BV Berkelland/Industriële Kring Berkelland (IKB) is er al een project afgerond. Een jaar lang kregen vijf Achterhoekse bedrijven een gerichte begeleiding van de Universiteit Twente. Met als doel werk te maken van innovatief ondernemen, om op die manier het innovatievermogen te vergroten en concurrentievoordeel te behalen. Vervolgstappen met name op gebied van duurzame economie zullen worden opgepakt vanuit de Projectgroep IKB/Bedrijvenparken. De eerste bijeenkomst staat op 10 mei 2018.

Op 20 september is er wederom een bijeenkomst van de projectgroep "IKB / Bedrijvenparken". Hierin zullen de (haalbare) doelstellingen worden bepaald, waarbij het duurzaamheidsaspect een vast onderdeel van het programma zal gaan worden.

Het thema duurzaamheid zit verder verweven in bijna alle projecten. Door middel van de doe scans worden ondernemers bewust gemaakt van duurzaamheid. Na de pilot in Ruurlo (2017) worden de doe scans nu verder uitgerold over heel Berkelland (domino-effect).

Stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.

Kwaliteit

De structurele samenwerking met ondernemers is gestalte gegeven door het Platform BV Berkelland.

Per voorjaar 2017 zijn er een 4-tal nieuwe/vernieuwde projectgroepen in het leven geroepen, te weten:

- Werkgelegenheid, School en Bedrijf.
- Regio / Euregio.
- IKB / Bedrijvenparken.
- Centrum / Evenementen / Toerisme.

Met daarnaast 2 bestaande werkgroepen:

- Ondernemersfonds.
- De Dag van / voor de Berkellandse Ondernemer.

In deze (ver)nieuw(d)e werkgroepen zal structureel worden samengewerkt om een bijdrage te leveren aan de economische ontwikkeling van de gemeente Berkelland. Dit door zelf projecten op te zetten, doelstellingen te bepalen en deze ook te halen. De gemeente neemt deel, stimuleert en faciliteert.

De dag voor De Berkellandse Ondernemer heeft dit jaar plaatsgevonden bij het Onderwijsplein in Neede (12 oktober 2017). Groot aandachtspunt was hierbij de aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt, Noaberschap en het thema innovatie (leren van je burens). Al met al geheel in lijn met de gedachte het stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.

Zowel met bestaande als nieuwe bedrijven vinden er steeds meer gesprekken plaats over (door) ontwikkeling van betreffende bedrijven. Uitbreiding- dan wel vestigingsvragen.

Geld

De gemeente zorgt voor een jaarlijkse bijdrage aan het Platform, naast ook het bedrijfsleven, het onderwijs en de LTO. Vanaf 2018 zal het nieuwe ondernemersfonds voor de financiering van het Platform gaan zorgen.

Speerpunten

Kwetsbare groepen doen mee

Wat gaan we daarvoor doen?

Voortdurend koppelen van werkgevers aan werkzoekenden (werkgeversbenadering).

Kwaliteit

De werkgeversbenadering is een doorlopend proces waarbij we inzetten op een aantal werkbezoeken per maand. Tijdens deze bezoeken wordt er gekeken of de SDOA kan voorzien in een bepaalde vraag bij bedrijven met betrekking tot personeel.

In 2017 zijn er een aantal mensen geplaatst bij verschillende bedrijven in Berkelland.

Naast het feit dat er regelmatig mensen worden geplaatst bij bedrijven waar we een bezoek aan hebben gebracht wordt er ook aandacht besteed aan andere zaken die bij het bedrijf spelen, waarbij overleg met de gemeente nodig is.

We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een sociale werkvoorziening indicatie een goede werkplek vindt.

Kwaliteit

Voor het Werkgevers ServicePunt Achterhoek (WSPA) is een aantal targets gesteld voor het jaar 2017. Het vinden van vacatures voor detacheringen vanuit de doelgroep van de sociale werkvoorziening is een speciaal aandachtspunt voor de accountmanagers van het WSPA. Afgesproken is dat zij 150 mensen plaatsen op een werkplek. Hiervoor moeten zij 230 vacatures ophalen. Uit de cijfers die wij van het WSPA krijgen blijkt dat zij tot en met oktober 2017 146 personen hebben geplaatst.

Tijd

Tot en met oktober 2017 loopt het WSPA goed op schema met de plaatsingen van de uit de SW-populatie te detacheren medewerkers.

Geld

De kosten voor de re-integratieactiviteiten is opgenomen in de begroting.

We zien er op toe dat de SDOA de nieuwe instroom van inwoners met een arbeidsbeperking op een passende wijze begeleidt naar werk.

Kwaliteit

Voor SW-medewerkers is veel aandacht vanuit het Werkgevers Servicepunt om voor hen een passende werkplek te vinden. Daarnaast heeft SDOA, door de overname van de consultants van Hameland, veel kennis van de doelgroep met een arbeidsbeperking in huis gehaald. SDOA besteedt veel aandacht aan de kennisoverdracht voor en van deze medewerkers. Het plaatsingscijfer van 146 zoals gerealiseerd door het WSPA betreft zowel in- als doorstromers.

Tijd

Loopt op schema.

Geld

Blijft binnen de begroting.

We zoeken o.a. samen met andere partijen naar werkplekken liefst in de eigen woonomgeving voor medewerkers die voorheen bij Hameland, Beschut Binnen, werkten.

Kwaliteit

Eind 2015 startte in de gemeente Berkelland de pilot Beschut Werk Neede. Deze pilot had tot doel te onderzoeken welke mogelijkheden er binnen de gemeente zijn om lokale werkplekken te creëren voor medewerkers van Beschut Binnen. We hebben gesproken met zorgaanbieders en sociaal ondernemers. Hieruit is eind 2016 een samenwerkingsverband ontstaan tussen Lijstenmakerij Martin, zorgaanbieder Zozijn en de gemeente Berkelland. Sinds begin 2017 werken vijftien medewerkers van beschut binnen Hameland op passende werkplekken bij de lijstenmakerij en Zozijn. Zowel de medewerkers als de inleners en de gemeente zijn tevreden over de nieuwe manier van werken. De pilot is gedurende het jaar op de voet gevolgd. Gezien de positieve indrukken die daaruit voortkomen, is besloten ook in andere kernen actief te zoeken naar mogelijkheden. In Eibergen is een samenwerking tot stand gekomen met

Werkbedrijf Parlijn. Er zijn in Borculo en Ruurlo gesprekken met sociaal ondernemers en zorgaanbieders om te kijken of er een samenwerking tot stand kan komen. Begin 2018 is de pilot geevalueerd.

Tijd

Het doel is alle medewerkers die nu nog beschut binnen werken bij Hameland te plaatsen op een lokale werkplek die past bij wat zij aankunnen. Gezien het succes van de pilot in Neede, wordt er nu ook in de andere kernen gezocht naar mogelijkheden bij lokale ondernemers en/of zorgaanbieders. Er bieden zich op dit moment enkele mogelijkheden aan. Hierdoor hebben wij er vertrouwen in dat we voor juli 2019 iedereen lokaal een werkplek kunnen bieden.

Geld

Uit de evaluatie van de pilot blijkt dat de kosten van de pilot iets lager uitkomen dan de kosten die we als gemeente kwijt waren toen medewerkers bij Hameland werkten. Dit komt vooral door sterk lagere reiskosten. Aandachtspunt is wel dat in Neede een grote groep geplaatst is en dat voor kernen waar de doelgroep minder groot is, er gekeken moet worden naar creatieve oplossingen voor begeleiding.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Kwetsbare groepen kunnen meedoen.	-166	-275	-168	-703	-417
Goede samenwerking tussen Organisaties, Ondernemers en Overheden	-39	-69	-97	-92	-40
Bewaken dat er een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is	-33	-61	-11	-11	-11
Lokale winkelgebieden compact en aantrekkelijk maken.	-23	-52	-21	-21	-42
Versterken van industrieterreinen.	-238	-443	-390	-630	-50
Voortdurend koppelen van werkgevers aan werkzoekenden (werkgeversbenadering)	-11.117	-10.855	-11.935	-13.700	-14.382
We zoeken samen met andere partijen naar werkplekken voor medewerkers die voorheen bij Hameland, beschut binnen, werkten	-9.153	-8.916	-7.901	-984	-1.373
Investeren in mensen en kennis voor de toekomst	-826	-788	-716	-766	-897
We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een SW indicatie een goede werkplek vindt	0	0	0	-409	-290
Loonkosten van het programma Economie en werkgelegenheid	0	0	-311	-8.101	-7.600
Rente en afschrijving van het programma Economie en werkgelegenheid	-2.556	-2.952	-1.856	-1.856	-2.014
Totaal Lasten	-24.151	-24.412	-23.407	-27.275	-27.115
Baten					
Kwetsbare groepen kunnen meedoen.	0	77	0	30	115
Goede samenwerking tussen Organisaties, Ondernemers en Overheden	0	0	0	0	11
Bewaken dat er een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is	0	0	0	0	0
Lokale winkelgebieden compact en aantrekkelijk maken.	57	56	62	62	60
Versterken van industrieterreinen.	515	659	501	501	130

Voortdurend koppen van werkgevers aan werkzoekenden (werkgeversbenadering)	8.172	7.698	7.733	7.814	8.332
We zoeken samen met andere partijen naar werkplekken voor medewerkers die voorheen bij Hameland, beschut binnen, werkten	32	30	0	1.308	1.409
Investeren in mensen en kennis voor de toekomst	264	544	143	343	302
We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een SW indicatie een goede werkplek vindt	0	0	0	0	4
Totaal Baten	9.039	9.063	8.440	10.059	10.364
Resultaat	-15.112	-15.349	-14.968	-17.216	-16.752

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Economische Agenda 2016-2020	Vastgesteld door de raad op 14 juni 2016

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2015	Berkelland	603,4	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2015	Nederland	721,7		
Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	2015	Berkelland	138,3	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2015	Nederland	122,4		
Netto arbeidsparticipatie	%	2015	Berkelland	66	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
		2015	Nederland	65,4		
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	index	2013	Berkelland	115	Atlas voor Gemeenten	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De

						verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt ge
		2013	Nederland	100		
Funciemenging	%	2015	Berkelland	46,1	LISA	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2015	Nederland	51,3		
Bijstandsuitkeringen	per 10.000 inw 18jre	2015	Berkelland	192	CBS - Participatie Wet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.
		2015	Nederland	405,1		
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw 15-65jr	2015	Berkelland	409,8	CBS - Participatie Wet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
		2015	Nederland	311,9		
% werkloze jongeren	%	2012	Berkelland	1,15	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).
		2012	Nederland	1,21		

ONTWIKKELPROGRAMMA ENERGIE EN DUURZAAMHEID

Ontwikkelprogramma Energie en duurzaamheid

"Berkelland bruist van de energie"

Wat speelt er?

- Er is veel steun om in 2019 één derde van het energieverbruik duurzaam op te wekken en/of te besparen t.o.v. 2011. Ook is het energie uitvoeringsprogramma (EUP) 2015 tot en met 2018 vastgesteld medio mei 2016.
- We werken aan een energieneutraal Berkelland in 2030, zoals met de Achterhoekse gemeenten in 2013 is afgesproken.
- De samenleving zoekt steeds meer naar duurzame ontwikkelingen zoals opwekking van energie met biogas, wind en zonne-energie.
- De vraag, initiatieven en investeringsbereidheid op het terrein van besparing en duurzame energieopwekking nemen toe. Berkelland bruist!
- Met energierenovatie (isolatie) in 2100 particuliere woningen werd zo de afgelopen vijf jaar € 6.500.000 in de lokale economie geïnvesteerd. Aanjager hiervoor was de Achterhoek bespaart regeling.
- De samenwerking van de Achterhoekse gemeenten, AGEM en ADV krijgt steeds meer vorm en inhoud in bijvoorbeeld het verduursaamenergieloket.nl. Er is een interactief netwerk.
- Berkelland ligt in een van drie regio's die het meeste zonne-energie per inwoner produceert. Inwoners van Berkelland raadplegen het meest de zonatlas site binnen de provincie Gelderland.
- Er is steeds meer samenwerking zichtbaar tussen inwoners van de kernen en agrariërs. Zij pakken in toenemende mate de kansen om energie duurzaam op te wekken.
- Op bedrijventerrein Ruurlo is met Platform BV Berkelland een start gemaakt met energie scans. Er is een kleine groep koplopers die vergaand wil verduurzamen.

Speerpunten

De gemeente neemt haar rol door voorbeeld te zijn en (maatschappelijk) initiatief aan te jagen

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanschaf van drie elektrische voertuigen.

- **Kwaliteit**
Een elektrische auto (Peugeot Partner electric) is besteld en aflevering wordt verwacht in april 2018. Voor 2019 wordt nog een elektrische auto op de investeringslijst geplaatst.
- **Tijd**
- **Geld**
In het Energie UitvoeringsProgramma (onderdeel 2f) is hiervoor nog € 45.000 beschikbaar (€ 15.000 per auto).

Bij gemeentelijke gebouwen, accommodaties en non-profit-projecten inzetten op participatie, met een revolverend Achterhoekse energiefonds als procesgeld/voorfinanciering.

- **Kwaliteit**
Met vijf instellingen en dorpsorganisaties in Geesteren, Gelselaar, Beltrum, Eibergen en zwembad Timpke is een participatieproces gelopen om aan energie besparing of opwekking te werken. Vier Achterhoekse gemeenten zijn gestart met een energiefonds. Berkelland doet daar (nog) niet aan mee omdat de noodzaak op dit moment ontbreekt.
- **Tijd**

Geld

Voor het aanjagen en de begeleiding van projecten zijn ambtelijke uren ingezet.

Onderzoek naar het energieneutraal maken van 35 gemeentelijke gebouwen en het stimuleren van scholen elektrisch neutraal te worden.

Kwaliteit

Het ging uiteindelijk om 19 gemeentelijke gebouwen.

Het onderzoek voor het energieneutraal maken van 2 gebouwen in 2030 (gemeentewerf en gemeentekantoor) is klaar. In 2018 starten we met het uitvoeren van de maatregelen. Daarnaast zijn bij 17 gebouwen, scans uitgevoerd voor de verplichte maatregelen die in 5 jaar kunnen worden terugverdiend. In 2018 onderzoeken we welke maatregelen nodig zijn voor het energieneutraal maken van die gebouwen.

Ook scholen zijn gestimuleerd om mee te doen. De St. Joris school in Borculo is elektrisch energie neutraal geworden. Het schoolbestuur van Oponoa is bezig met het verduurzamen van 4 locaties.

Tijd

Geld

De EED scans zijn bekostigd uit het budget voor het onderhoud van gemeentelijke gebouwen. Voor de begeleiding is (voor een bedrag van € 15.200) geput uit het beschikbare budget van € 90.000 uit het EUP (onderdeel 2f van het Energie Uitvoeringsprogramma). De maatregelen met 5 jaar terugverdientijd worden al in 2018 genomen. Deze maatregelen worden bekostigd uit het onderhoudsbudget en dus niet uit het budget voor het EUP. Voor het onderzoek bij de 17 resterende gebouwen is nog een budget van € 78.800 beschikbaar.

Verlengen van de uitbreiding van de formatie (met 1,0 fte) voor de periode juni tot december 2018.

Kwaliteit

Tot eind 2018 is voorzien in de vacature.

Tijd

Per september 2017 is opnieuw vacature ontstaan door vertrek van R. Straalman vanaf december is nieuwe medewerker M. Vuijk de vervanger met mogelijk vaste aanstelling na 1 jaar

Geld

Vervangen van extra 690 lantaarnpalen met LED en dimmers tot 2019.

Kwaliteit

Opdracht is gegeven om 298 gedimde LED armaturen te plaatsen en om 563 lantaarnpalen die veel energie verbruiken te vervangen.

Tijd

Geld

Van het beschikbare budget (€ 369.000, onderdeel 2f van het Energie Uitvoeringsprogramma) is inmiddels € 276.715 uitgegeven.

Voor het uitvoeren van concrete plannen van buurten, wijken, verenigingen, stichtingen en maatschappelijke instellingen.

Kwaliteit

De "subsidieregeling maatschappelijke initiatieven voor energiebesparing en/of duurzame energieopwekking Berkelland 2017" voorziet in een subsidie voor een groep bewoners, bedrijven en of instellingen die gezamenlijk op een locatie de energie-efficiency willen verbeteren. In de regeling moet 50% van de investering zelf worden gedaan en moet tenminste een besparing en/of opwekking van 33% van de energiebehoefte in M3 gas of kWh stroom worden bereikt. De subsidie bedraagt maximaal € 10.000 per project.

Tijd

De subsidieregeling maatschappelijke initiatieven voor duurzame opwekking en/of besparing is eind september 2017 vastgesteld.

Geld

Van het beschikbare budget (€ 215.000 Energie Uitvoeringsprogramma, onderdeel 2g) is nog € 154.600

beschikbaar. Voor de subsidieregeling geldt een plafond van € 90.000. Resteert nog € 64.000 voor andersoortige 'aanjaaginzet'.

Speerpunten

Het vliegwiel wordt in beweging gezet door energiebesparing en opwekking van duurzame energie in woningen, instellingen en bedrijven

Wat gaan we daarvoor doen?

Bijdragen aan een frontoffice voor inwoners en bedrijven in het regionale Verduursaam Energieloket. Vanaf 2017 is capaciteit en kwaliteit van het loket verder verbeterd.

Kwaliteit

Er is voor 2017 een overeenkomst afgesloten met het Achterhoek energieloket BV (Verduursaam energieloket) voor een basispakket. Om onze inwoners een nog betere begeleiding te kunnen bieden, heeft Berkelland ook een pluspakket afgesproken.

Met het basispakket is bereikbaarheid en communicatie met inwoners planmatig geregeld. Er zijn wijkprojecten ingepland. Er is gewerkt aan een ontwikkelcentrum door het energieloket met de organisatie Susteen waarin vragen van inwoners en het aanbod van bedrijven voor energiemaatregelen adequaat op elkaar worden aangesloten. Met het pluspakket is voorzien in maatwerkadviezen voor inwoners, beurzen en evenementen, korting op huisbezoeken door een adviseur, extra inloopspreekuren en extra wijk aanpakken.

Subsidies en leningen worden via ons klantcontactcentrum en het Achterhoekse Verduursaam Energieloket afgehandeld.

Tijd

De overeenkomst van onze gemeente met het Energieloket wordt jaarlijks aangegaan. De continuïteit van het Energieloket onder de coöperatie AGEM is afgesproken t/m 2020 voor het basispakket met andere gemeenten in de Achterhoek.

Geld

Het basispakket voor 2017 is afgesloten voor € 45.000 en het pluspakket voor 2017 € 15.500.

Van de beschikbare € 142.000 (onderdeel 2c Energie Uitvoeringsprogramma) is nog € 78.000 beschikbaar.

Faciliteren van energie initiatieven op basis van de beleidsuitgangspunten RODE (Ruimtelijke Ordening en Duurzame Energie).

Kwaliteit

Om energieneutrale investeringen bij instellingen bedrijven en inwoners mogelijk te maken is een ruimtelijk kader gemaakt waaraan plannen voor opwekkingsinstallaties van duurzame energie getoetst kunnen worden. Hierin doen we beleidsvoorstellen en aanbevelingen waarin we grootschalige en kleinschalige installatietypen aan vijf verschillende gebiedstypen in onze gemeente koppelen.

Ook regionaal is aan zo'n kader gewerkt in verband met de gezamenlijke opgave van de Achterhoek gemeenten (akkoord van Groenlo). Daarmee kan een geharmoniseerd ruimtelijk beleid voor duurzame opwekinstallatie in de Achterhoek ontstaan.

In samenwerking met de provincie wordt gewerkt aan een 3D presentatie mogelijkheid van opwekkingsinstallaties in ons landschap. Daarmee kunnen we de inpassing van opwekkingsinstallaties visualiseren.

Tijd

De beleidsnotitie en de beleidsuitgangspunten ruimtelijke ordening en duurzame energieopwekking zijn na een inspraakprocedure op 20 februari 2018 vastgesteld door de raad. De aanbevelingen uit de notitie worden meegenomen in het 2e EUP voor de periode 2019-2023.

Geld

De kosten voor de visualisering (3D presentaties) van middelgrote en grote opwekprojecten worden voorlopig gedekt uit het budget voor de Omgevingswet.

Uitvoeren energiescans bedrijven en instellingen.

Kwaliteit

Voor 2017 is een overeenkomst met het bedrijvenplatform en IKB gesloten die voorziet in het uitvoeren van 60 energiescans voor het eind 2017. Het gaat om 480 bedrijven die meer dan 10.000 kWh gebruiken. Naast de gemeentelijk energiescan werd door VNO NCW ook de MKB-checkup als scan mogelijkheid aangeboden. Inmiddels hebben zich daarvoor 35 bedrijven aangemeld.

Op 30 januari 2018 is een evaluatie van de eerste 60 scans vastgesteld en is een tweede tranche van 120 bedrijven goedgekeurd. Deze 2e tranche wordt in samenwerking met de andere regio Achterhoek en SIKa gemeenten uitgevoerd.

Tijd

Het programmabureau van de Industrie Kring Berkelland heeft de evaluatie van de eerste 60 scans een half jaar later aangeleverd dan gepland. De wervingsactiviteiten van het IKB vergden een grotere inspanning dan verwacht.

Geld

Budget van € 90.000 (onderdeel 2d EUP) is besteed.

We maken een voortgezette Achterhoek bespaart subsidie voor particuliere woningeigenaren. We verbreden het bestaande revolverend SVn-fonds.

Kwaliteit

De nieuwe SVn duurzaamheidslening is per oktober 2017 van kracht (de oude liep sinds mei 2013). Naast isolatiemaatregelen zijn nu ook opwekmaatregelen mogelijk.

De SVn verbrede duurzaamheidslening eigen woning Berkelland 2016 voor **particulieren** (isolatie en opwekking) kende in de 2e helft van 2017 een groei van 94 leningen. In de eerste helft van 2017 waren dat er 72. We stellen vast dat de regeling een succes is vooral voor het realiseren van zonnepanelen op de eigen woning. We zien ook dat de markt deze mogelijkheid meeneemt in de communicatie naar klanten.

De verbrede SVn Stimuleringslening voor **bedrijven en instellingen** wordt nog maar mondjesmaat gebruikt. Via onze eigen promotiekanalen geven we meer bekendheid aan deze regeling (het team economie, de industriekring Berkelland (IKB) en de bedrijfsverenigingen). Verder worden de Berkellandse MKB bedrijven die de gesubsidieerde energiescans al hebben uitgevoerd geïnformeerd. Dat zijn er momenteel een 50-tal. Misschien zijn de aflostermijn van 5 jaar, de rente van 2% en de vereiste SVn afsluitprovisie van € 1.500 een belemmering.

Van de subsidieregeling Achterhoek bespaard (isolatie eigen woning) hebben 417 woningeigenaren gebruik gemaakt. Het gaat om 522 maatregelen en een geïsoleerd oppervlak van 28.300 m² (schil van de woning). Het totale investeringsbedrag is € 1.330.000 waarmee de multiplier op 7 komt (mensen investeren gemiddeld 7 x het bedrag van de subsidie)

Tijd

Geld

Van het beschikbare budget van € 500.000 (onderdeel 2a EUP) voor de subsidieregeling Achterhoek Bespaart is € 241.000 aan subsidie uitgekeerd. Als de trend zich doorzet, is de pot begin 2019 op.

Eind 2017 was er nog iets meer dan € 1.000.000 beschikbaar in het SVn fonds voor duurzaamheidsleningen voor particulieren. Met de terugbetalingsverplichting van particulieren doen zich weinig tot geen onregelmatigheden voor.

We stimuleren door subsidie duurzame technische innovaties bij en door Berkellandse bedrijven.

Kwaliteit

Er heeft zich sinds medio 2016 één bedrijf gemeld met een verzoek om subsidie voor innovatie in strobouw. Dit verzoek is afgewezen.

Wij hebben geconstateerd dat er een toetsingskader ontbreekt. Daarom werken we aan een subsidieregeling met toetsingscriteria. Daarna kunnen we meer bekendheid geven aan deze ondersteuningsmogelijkheid.

Tijd

Een nieuwe regeling voor innovaties wordt verwacht en ontwikkeld voor maart 2018.

Geld

Het budget van € 135.000 (onderdeel 2e EUP) is nog helemaal beschikbaar.

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
EUP 2015-2018	2015

Overzicht Uitgaven Energie Uitvoeringsprogramma

Omschrijving		Begroot	2017	2018	Totaal	Uitgaven	Restant
Technische innovatie bedrijven	2e	45.000	45.000	45.000	135.000		135.000
Gemeentelijke aanjager participatierol	2g	105.000	55.000	55.000	215.000	60.400	154.600
Bijdrage frontoffice ADV/AGEM	2c	47.333	47.333	47.334	142.000	63.993	78.007
Elektrisch wagenpark 1	2f	15.000			15.000		15.000
Elektrisch wagenpark 2	2f	15.000			15.000		15.000
Elektrisch wagenpark 3	2f	15.000			15.000		15.000
Snellere vervanging openbare verlichting	2f	369.000			369.000	267.715	101.285
Achterhoek bespaart 2016-2018	2a	500.000			500.000	278.901	221.099
Zichtbare duurzame opwekking	2b	250.000			250.000		250.000
Energiescans bij bedrijven	2d	90.000			90.000	90.000	0
Energieonderzoek gemeentelijke gebouwen	2f	90.000			90.000	13.188	76.812
Totaal		1.541.333			1.836.000	774.197	1.061.803

Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
We stellen een nieuw Energie Uitvoeringsprogramma op	-25	-23	-154	-155	-151
Loonkosten van het programma Energie en duurzaamheid	-337	0	-395	-395	-395
Rente en afschrijving van het programma Energie en duurzaamheid	-37	-39	-57	-57	-30
Totaal Lasten	-398	-62	-606	-607	-576
Baten					
We stellen een nieuw Energie Uitvoeringsprogramma op	0	0	0	0	16
Resultaat	-398	-62	-606	-607	-561

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Hernieuwbare elektriciteit	%	2014	Berkelland	3,2	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
		2014	Nederland	8,7		

CULTUUR

Cultuur

"Alle inwoners kunnen cultuur beleven. Cultuur gaat om kunst, muziek, lezen, evenementen, monumenten en ons landschap"

Wat speelt er?

- **Cultuur is van iedereen.**
Cultuur is verweven met onze tradities, monumenten en het landschap.
- **Cultuur voor alle kinderen.**
Alle kinderen komen in aanraking met lezen en muziek.
- **Initiatieven vanuit de samenleving.**
Cultuur is alles wat mensen verbindt. De gemeente ondersteunt initiatieven van inwoners en organisaties zodat het culturele aanbod zo breed mogelijk is.

Speerpunten

Alle kinderen maken kennis met en beleven cultuur

Wat gaan we daarvoor doen?

Door samenwerking in combinatiefuncties realiseren we samen met onze partners een goede vorm van (basis)muziekonderwijs, kunstzinnige vorming en leesbevordering van 0 t/m 12 jarigen.

- **Kwaliteit**
Voor de periode 1 juli 2017 tot 1 juli 2021 zet Muziek- en KunstWijs zich in voor een goede vorm van (basis)muziekonderwijs en/of kunstzinnige vorming. Hiervoor hebben wij extra formatie toegekend. De bibliotheek Oost Achterhoek zet zich gedurende dezelfde periode in voor leesbevordering; ook zij hebben in het kader van de combinatiefunctionarissen-regeling extra formatie toegekend gekregen.
- **Tijd**
- **Geld**
De inzet vindt plaats binnen de door de raad gestelde kaders voor de inzet van de brede impuls - combinatiefunctionarissen.

Met de Bibliotheek Oost Achterhoek subsidiëren om een fysieke en digitale 2.0 bibliotheek op te zetten voor leesvaardige, mediawijze kinderen en voor participerende burgers.

- **Kwaliteit**
In 2017 is de Bibliotheek Oost Achterhoek druk bezig geweest om de openingstijden met behulp van partners te vergroten. Er is een lichte stijging met betrekking tot bezoekers en uitleningen van boeken ten opzichte van 2016. De bibliotheek is in april 2017 gecertificeerd. De samenwerking in Neede, tussen (Boekhandel) de Kamer van Kramer en de Bibliotheek is uniek.
- **Tijd**
- **Geld**

Ondersteunen en faciliteren vrijwilligers van de dorpsböke om leesbevordering met het basisonderwijs tot stand te brengen en ontmoetingsplek voor gemeenschap te zijn.

- **Kwaliteit**
De leesmedia-coach van de BOA is in 6 van de 7 dorpsböke actief. De coach zorgt voor coaching van vrijwilligers, doet leesprojecten met kinderen en zorgt voor een goede samenwerking met de school. De leesmedia-coach (van de Bibliotheek Oost Achterhoek) is volgens afspraak nu bij de 6 betreffende böke actief. De 7e böke van Rekken krijgt de ondersteuning via school.

De ontwikkelingen zijn door de inzet van de leesmedia-coach bij alle dorpen positief. Wel is het verschil in kwaliteit en gebruik tussen de dorpsbōke nog groot; dit behoort tot het aandachtsveld van de leesmedia-coach. Alle bōkes hebben goed contact met de school.

Door de regeling combinatiefunctionarissen kan de leesmedia-coach het werk voor de dorpsbōkes ook in de komende jaren (tot medio 2021) voortzetten.

Tijd

Zie hierboven. De ondersteuning door de leesmedia-coach gaat t/m medio 2021 verder.

Geld

De gemeente geeft elke bōke jaarlijks € 5.000 subsidie. Binnen de combinatiefunctionarissen-regeling is dekking voor de inzet van de leesmediacoach.

Voortzetten van de samenwerking tussen scholen en met Stichting Muziek en KunstWijs waarin de scholen samenwerken per 01-08-2017, na het schooljaar '16-'17.

Kwaliteit

De subsidie voor het schooljaar 2017-2018 voor Muziek- en KunstWijs is verstrekt. Het beleidskader Muziek-, Kunst- en Cultuuronderwijs is in samenwerking met partners (Stichting Muziek- en KunstWijs en de BeMO) en met ondersteuning van Cultuurmij Oost opgesteld en wacht op het moment van schrijven op besluitvorming.

Tijd

Ondanks de vertraging wordt besluitvorming in de eerste vergadering van de nieuwe raad voorzien.

Geld

Het budgettaire kader wordt in het nieuwe beleidskader bepaald.

Speerpunten

Inwoners blijven culturele initiatieven ontwikkelen

Wat gaan we daarvoor doen?

Behouden van kennisoverdracht en communicatie over (de waarde van) erfgoed en het subsidiëren van het Erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers.

Kwaliteit

De professionalisering en digitalisering van de informatievoorziening ziet het erfgoedcentrum als primaire doelstelling. De inrichting van het e-depot en de daarbij komende techniek is daar een onderdeel van.

Tijd

Geld

Het jaarresultaat 2017 was € 40.000 negatief; dit bedrag wordt aan de reserve van het erfgoedcentrum onttrokken.

Culturele initiatieven in Berkelland in beeld brengen en het maatschappelijke dialoog faciliteren. Hiervoor zetten we het bestaande budget voor cultuur en erfgoed in.

Kwaliteit

Subsidies aan de Bemo, de Bibliotheek, stichting Muziek- en KunstWijs, het Cultuur en Erfgoed Pact, Museum De Scheper en dergelijke worden jaarlijks prima verantwoord. De subsidievaststelling van deze subsidiestromen verdient in tegenstelling tot de verlening bijzondere aandacht. Binnen de opdrachten aan deze partners zien veel nieuwe initiatieven het licht buiten het directe zicht van de gemeente, met de focus op het eigene. Dat gebeurt ook binnen de vergunningen die we verlenen voor Reurpop, het Openluchttheater, paasvuren en dergelijke. Op veel plekken exposeren lokale kunstenaars (dorpshuizen, dorpsbōke en de hal van het gemeentehuis).

Tijd

In de vorige raadsperiode is een besparing in ambtelijke uren gerealiseerd. Dat kon omdat ook het beleid is overgaan van "sturend" naar "volgend" met tot voor kort minder zicht en grip op culturele zaken. De 'houtskoolschets' heeft hier verandering in gebracht. In de organisatie komt structureel tijd beschikbaar voor een medewerker op het vlak van cultuur; de sollicitatieprocedure is op het moment van schrijven ingezet. Deze medewerker kan ook de gewenste verbetering in de subsidievaststelling ter hand nemen.

 Geld

Deelnemen aan het Cultuur- en Erfgoedpact.

 Kwaliteit

Op 24 maart 2017 is in Doesburg het Pact Achterhoek 2017-2020 gesloten en bekrachtigd.

 Tijd

De Achterhoek had als eerste regio in Gelderland het pact klaar.

 Geld

De bijdrage vanuit Berkelland is € 15.000 per jaar, een bedrag dat door de Provincie wordt verdubbeld. De uitvoering is belegd bij een coalitie van 5 culturele partners in de regio. De bijdrage van de gemeente is gedekt uit bestaande middelen (conform collegebesluit in maart 2017).

We ondersteunen via subsidiëring diverse lokale culturele activiteiten en/of verbanden.

 Kwaliteit

Cultuur is meer dan kunst en erfgoed, allerlei lokale culturele activiteiten zijn erg belangrijk voor het verbinden van de mensen in de samenleving. De gemeente steunt daarom onder meer zomerfeesten, bloemencorso's, carnaval, toneel en koren.

 Tijd

 Geld

We verbinden vernieuwende initiatieven op het gebied van cultuur en erfgoed, zodat er een breed aanbod is. Ook verbinden we cultuur en erfgoed met andere programmalijnen.

 Kwaliteit

Na de aanbesteding van de diverse Combinatiefuncties (CF's), met een forse uitbreiding voor Muziek en Kunstwijs, de aanstelling van een gemeentelijke ketenregisseur voor deze CF's, de totstandkoming van het Cultuur & Erfgoedpact en de cultuurhistorische en archeologische waardenkaarten, zijn wij van mening dat wij deze ambitie (lees: dat wij op dit gebied voor verbindingen gaan zorgen) waarmaken.

Daarnaast is in het open handen zijnde beleidskader Muziek-, Kunst- en Cultuuronderwijs meer aandacht voor cultuureducatie.

 Tijd

 Geld

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Door samenwerking in combinatiefuncties realiseren we samen met onze partners een goede vorm van basismuziekonderwijs en leesbevordering van 4 t/m 14 jarigen	-232	-222	-232	-416	-282
De bibliotheek Oost Achterhoek subsidiëren om een fysieke en digitale 2.0 bibliotheek op te zetten voor leesvaardige, mediawijze kinderen en voor participerende burgers.	-623	-578	-561	-561	-580
Ondersteunen en faciliteren vrijwilligers van de dorpsbōke om leesbevordering met ht basisonderwijs tot stand te brengen en ontmoetingsplek voor gemeenschap te zijn.	-17	-35	-35	-35	-35
Voortzetten van de samenwerking tussen scholen en Stichting Muziek en KunstWijs	-200	-220	-220	-220	-220
Behouden van kennisoverdracht en communicatie over (de waarde van) erfgoed en het subsidiëren van het Erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers.	-230	-230	-230	-230	-230
Deelnemen aan het Cultuur- en erfgoedpact	-9	-8	-11	-11	-9
In stand houden van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en Rijksmonumenten	-379	-433	-277	-344	-416
We ondersteunen via subsidiëring diverse lokale culturele activiteiten en/of verbanden	-170	-173	-158	-166	-165
Loonkosten van het programma Cultuur	0	0	-154	-154	-154
Rente en afschrijving van het programma Cultuur	-19	-17	-9	-9	-9
Totaal Lasten	-1.880	-1.918	-1.887	-2.146	-2.101
Baten					
De bibliotheek Oost Achterhoek subsidiëren om een fysieke en digitale 2.0 bibliotheek op te zetten voor leesvaardige, mediawijze kinderen en voor participerende burgers.	14	5	5	5	0

In stand houden van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en Rijksmonumenten	110	121	38	38	81
Totaal Baten	123	126	43	43	81
Resultaat	-1.757	-1.792	-1.844	-2.103	-2.020

Kaders die de raad heeft vastgestel

Beleidskaders	Vastgesteld
Kadernotitie Inzet Combinatiefunctionarissen Brede Impuls Berkelland	2017
Cultuurhistorische waardenkaart Berkelland	2017
<u>Archeologie in de gemeente Berkelland</u>	2015
<u>kaartbijlage 3, blad 1</u>	„
<u>kaartbijlage 3, blad 2</u>	„
<u>kaartbijlage 3, blad 3</u>	„
<u>kaartbijlage 3, blad 4</u>	„
<u>kaartbijlage 3, blad 5</u>	„
<u>Berkelland beschreven</u>	2011
<u>Archeologie met beleid</u>	2012
<u>Cultuurvisie</u>	2008
<u>Beleidsvisie Bibliotheek Oost-Achterhoek</u>	2015

SPORT

Sport

"Een leven lang met plezier en verantwoord sporten"

Wat speelt er?

- Ontmoeten van mensen is een belangrijke voorwaarde voor een sterke samenleving. Vernieuwende vormen van samenwerking (synergie) en naoberschap zijn nodig als antwoord op de krimp.
- Naast fysieke en mentale effecten hebben sport en bewegen ook sociaal maatschappelijke effecten. Het bevordert maatschappelijke participatie, sociale activering, samenhang, welzijn en gezondheid.
- Mensen worden aangespoord/geprikkelend om te gaan en blijven sporten en bewegen, zodat zij een actieve leefstijl ontwikkelen (sportparticipatie en een gezonde eet- en leefstijl)
- Er is meer ruimte voor eigen initiatieven van inwoners, bedrijven en verenigingen. (Sport)verenigingen worden steeds zelfstandiger en toekomstbestendiger. Hierdoor wordt de taak en financiële bijdrage van de gemeente kleiner.

Speerpunten

Er is een actieve en gezonde leefstijl onder alle inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzet van sport en beweging om gezondheidsachterstanden in Berkelland te verkleinen.

- **Kwaliteit**
De Gezond In De Stad (GIDS)-gelden van de afgelopen jaren worden o.a. ingezet op het project 'Meer meedoen met sport en bewegen' (2017 - 2020); uitgevoerd door de Sportfederatie Berkelland. Het project behelst de activering van kwetsbare doelgroepen (o.a. statushouders, kwetsbare ouderen en jongeren) en sluit aan bij de gemeentelijke beleidsdoelen op sportgebied: een leven lang met plezier en verantwoord bewegen en een actieve en gezonde leefstijl onder alle inwoners.

- **Tijd**

- **Geld**

We faciliteren combinatiefuncties op het gebied van sport.

- **Kwaliteit**
Met de gunning van 11,7 fte formatie zetten wij extra in diverse thema's in het sociale domein. Daarnaast is een ketenregisseur voor o.a. de verbinding tussen activiteiten, partijen e.d. aangesteld.

- **Tijd**
De projectperiode loopt van 1 juli 2017 tot 1 juli 2021.

- **Geld**
De inzet van combinatiefuncties en de ketenregisseur past binnen de door de raad gestelde financiële kaders.

We faciliteren vernieuwende initiatieven op het gebied van sport en bewegen.

- **Kwaliteit**
Wij hebben de Survivalrunners D'RAN! Neede in 2017 een aanjaagsubsidie toegekend van € 12.500.

- **Tijd**

- **Geld**
Het resterende beschikbare budget in 2017 à € 7.500 is verder niet benut.

We subsidiëren jeugdleden van sportverenigingen.

 Kwaliteit

 Tijd

 Geld

Deze verleende subsidies zijn uitbetaald.

Wij faciliteren Achterhoek in Beweging (AiB).

 Kwaliteit

 Tijd

Regionaal is afgesproken dat iedere gemeente gemiddeld 7,2 uur ambtelijk inzet per week levert aan het realiseren van de doelstellingen/ambities van Achterhoek in Beweging.

 Geld

Voor de uitvoeringsagenda van Achterhoek in Beweging stellen wij voor de periode 2017 t/m 2019 maximaal € 10.000 per jaar beschikbaar.

Speerpunten

Gemeentelijke (binnen) sportaccommodaties zijn verzelfstandigd

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor binnensport zoeken we per kern naar maatwerkoplossingen.

 Kwaliteit

In 2017 is n.a.v. College on Tour een verkennend onderzoek gestart naar de toekomstbestendigheid van de binnensportaccommodaties in Ruurlo.

 Tijd

Het verkennende onderzoek heeft meer tijd in beslag genomen dan voorzien. De resultaten zijn medio maart 2018 beschikbaar gekomen. Dit geeft aanleiding tot een haalbaarheidsonderzoek.

 Geld

Op basis van de resultaten van het verkennend onderzoek zal een financiële doorvertaling volgen. Voor het haalbaarheidsonderzoek is door het college binnen bestaand budget € 25.000 beschikbaar gesteld.

Wij ronden de projecten rondom sportparken De Wildbaan en De Bijenkamp (buitensport) af.

 Kwaliteit

 Tijd

De formele afronding bij de notaris van de eigendomsoverdracht Hoflaan 3 - 5 en de erfpachtovereenkomst sportpark De Wildbaan heeft vertraging opgelopen. Wij verwachten dat de akten spoedig zullen passeren.

Het resterende deel van de voormalige club- en kleed accommodatie van FC Eibergen en de voormalige woning van Roerdink zijn nog niet gesloopt. In verband met flora en fauna zal sloop vermoedelijk in het najaar van 2018 plaatsvinden.

 Geld

Het toekenningsbesluit van de provincie voor de vaststelling van de provinciale subsidie voor RTC De Stofwolk is binnen; daarmee is dit project afgerond.

Speerpunten

Iedereen kan meedoen aan een leven lang actief sporten en bewegen

Wat gaan we daarvoor doen?

De buurtsportcoaches krijgen de opdracht mensen met een zorgvraag te betrekken bij hun activiteiten.

 Kwaliteit

De aanbesteding voor de buurtsportcoaches voor de periode 2017-2021 was in het eerste halfjaar van 2017 afgerond. Binnen de aanbesteding is 11,7 fte formatie gegund aan 4 partijen (Sportfederatie, Beweeg Wijs, Muziek- en KunstWijs en de Bibliotheek). Deze partijen hebben allemaal in hun ingediende projectplannen de verbinding met het sociale domein gelegd.

 Tijd

 Geld

De gunning is binnen de budgettaire kaders van de raad gebleven.

De gemeente neemt deel aan het Jeugdsportfonds Nederland.

 Kwaliteit

Wij monitoren de deelname van het Jeugdsport Nederland via de kwartaalrapportage van de Gelderse Sport Federatie. Daarnaast is het vast agendapunt in het reguliere bestuurlijk overleg met Sport Federatie Berkelland.

 Tijd

Wij nemen tot en met 31 december 2018 deel aan het jeugdsportfonds; medio 2018 zal worden besloten over vervolgdeelname.

 Geld

Jaarlijks was/is € 6.000 beschikbaar voor de deelname. In heel 2017 zijn 13 aanvragen gehonoreerd voor een totaalbedrag van € 2.386,60.

In het minimabeleid is ruimte voor sportdeelname.

 Kwaliteit

Binnen het minimabeleid is het mogelijk een bijdrage te krijgen voor deelname aan sportieve activiteiten voor kinderen tot 18 jaar, zoals een lidmaatschap van een sportvereniging. Het minimabeleid is gericht op kinderen. Ook is er voor kinderen van minder draagkrachtige ouders maximaal € 450 beschikbaar om zwemdiploma A te kunnen behalen. Voor volwassenen kan deelname aan sportieve activiteiten leiden tot een actievere leefstijl. Via de combinatiefunctionarissen is er extra aandacht voor deelname van kwetsbare groepen (o.a. statushouders, ouderen, jongeren met een beperking) aan sport.

 Tijd

 Geld

Wij faciliteren Achterhoek in Beweging (AiB).

 Kwaliteit

Het samenwerkingsverband Achterhoek in Beweging richt zich op het realiseren van een gezonde samenleving in een groeiende en b(l)oeiende Achterhoek waarbij iedereen meedoet.

In 2017 hebben wij eenmalige de ronde van de Achterhoek gesubsidieerd. Daarnaast doen wij mee aan de projecten Gezonde Jeugd en Aangepast Sporten en zijn projecten als Vitale sportparken, open club en Achterhoekse Sporten in voorbereiding.

Voor 2018 nemen wij deel aan Special Olympics Nationale Spelen Achterhoek 2018.

 Tijd

Projectperiode is 2016 - 2020.

 Geld

Gedurende de looptijd is jaarlijks € 10.000 beschikbaar.

Wij sluiten aan bij het programma 'Uniek Sporten' van Achterhoek in Beweging.

 Kwaliteit

Via het project Uniek Sporten willen wij de lokale/regionale infrastructuur voor sporten door mensen met een verstandelijke beperking verbeteren en versterken. Onze (regionale) deelname aan de Special Olympics Nationale Spelen Achterhoek 2018 vervult hierin een 'aanjaagfunctie': wij willen deze groep laten meedoen aan een samenleving.

Tijd

De werving voor de coördinator Aangepast Sporten/Uniek Sporten is inmiddels afgerond.

Geld

Het project wordt uitgevoerd binnen de vastgestelde (financiële) kaders en de uitvoeringsagenda 2016 - 2020.

Speerpunten

Toekomstbestendige sportverenigingen

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij faciliteren Achterhoek in Beweging (AiB).

Kwaliteit

Tijd

Geld

Wij faciliteren de Sport Federatie Berkelland (SFB).

Kwaliteit

De Sportfederatie heeft ook in 2017 in de verenigingsondersteuning een rol gespeeld. Er is gepleit voor een algehele OZB-compensatie voor sportverenigingen. Het College van B&W heeft laten weten niet te gaan voor een algehele vrijstelling. Wel is in 2017 aandacht geweest voor het eigenaarsdeel van de OZB bij bepaalde verenigingen. De gemeente heeft geconstateerd dat het eigenaarsdeel van de OZB niet bij alle verzelfstandigde sportverenigingen op dezelfde wijze is meegenomen in de afkoopsom. De gemeente heeft daarom besloten dit financieel te repareren.

Daarnaast loopt op dit moment, in samenwerking met de Sportfederatie, een onderzoek naar de financiële vitaliteit van sportverenigingen. De uitkomsten hiervan komen in het najaar van 2018 beschikbaar.

Tijd

Geld

Binnen het gestelde budget.

Wij faciliteren de verenigingsondersteuning.

Kwaliteit

Per 1 oktober 2016 heeft Club Vooruit haar werkzaamheden beëindigd. Naar aanleiding van een motie is de wens geuit om (administratieve) verenigingsondersteuning voor de Berkellandse verenigingen te behouden. De ondersteuning bestaat onder andere uit de volgende twee onderdelen:

1) Een eenmalige aanjaagsubsidie van € 500 voor de administratie.

Deze aanjaagsubsidie kan aangevraagd worden door verenigingen/stichtingen op het terrein van sport, cultuur en welzijn die na 1 juli 2016 hun (gedeeltelijke, specialistische) administratie aan de markt uitbesteden. Het doel is om de vrijwilligers van de verenigingen op administratief gebied te ondersteunen en te ontlasten. Tot nu toe hebben 20 verenigingen hier gebruik van gemaakt. De eenmalige aanjaagsubsidie van € 500 blijft ook in 2018 van kracht.

2) Bestuurskracht en samenwerking tussen verenigingen versterken.

Per 1 oktober 2017 is er een ketenregisseur aangenomen binnen de regeling 'Combinatiefunctionarissen Brede Impuls'. De ketenregisseur is o.a. verantwoordelijk voor het tot stand brengen van verbindingen tussen het lokale bedrijfsleven (waaronder de Berkellandse Uitdaging) en maatschappelijke partijen in het sociaal domein (waaronder verenigingen) om de onderlinge bestuurlijke samenwerking te bevorderen en de bestuurskracht te versterken. In 2018 wordt hier nader invulling aan gegeven.

De ketenregisseur heeft inmiddels haar taak om 'de bestuurlijke samenwerking te bevorderen en de bestuurskracht te versterken' opgepakt. Diverse partijen in gemeente Berkelland die actief zijn op dit gebied worden bij elkaar gebracht met als doel om nader kennis te maken en de taken die eenieder

uitvoert m.b.t. het verbinden van verenigingen en vrijwilligers kunnen op deze manier beter op elkaar afgestemd worden.

Tijd

Volgens planning verlopen.

Geld

Binnen budget gebleven.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Er is een actieve en gezonde leefstijl onder alle inwoners	-23	-14	-20	-20	-27
Gemeentelijke (binnen) sportaccommodaties zijn verzelfstandigd	-311	-38	0	0	-6
Loonkosten van het programma Sport	0	0	-138	-138	-138
Rente en afschrijving van het programma Sport	-189	-209	-129	-129	-209
We subsidiëren jeugdleden van sportverenigingen	-108	-90	-93	-82	-92
Beheren van gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties	-771	-786	-426	-655	-714
Inzet van sport en beweging om gezondheidsachterstanden te verkleinen	-925	-966	-930	-947	-1.011
Wij faciliteren de Sport Federatie Berkelland	-68	-79	-79	-80	-83
Totaal Lasten	-2.395	-2.182	-1.816	-2.051	-2.280
Baten					
Beheren van gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties	263	262	269	269	253
Resultaat	-2.132	-1.921	-1.547	-1.782	-2.027

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Kadernotitie Inzet Combinatiefunctionarissen Brede Impuls Berkelland	2017

<u>Sportkader Achterhoek in Beweging 2016-2020</u>	2015
<u>Uitvoeringsagenda Achterhoek in Beweging</u>	2015
<u>Revitalisering sportpark De Bijenkamp</u>	2013

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Niet-sporters	%	2014	Berkelland	51,1	RIVM - Zorgatlas	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.
		2014	Nederland	49,9		

RECREATIE EN TOERISME

Recreatie en toerisme

"Berkelland heeft grote aantrekkingskracht"

Wat speelt er?

- Het kleinschalige en diverse aanbod van dag- en verblijfstoerisme bundelen in een aantal thema's.
- Het bedrijfsleven heeft ongeveer 5 jaar (crisis) achterstand van nieuwe investeringen op bedrijfsniveau. Het kwaliteitsniveau van het toeristisch en recreatief aanbod loopt daardoor achter.
- Recreanten willen telkens iets nieuws beleven.
- Nieuwe technieken bieden nieuwe ICT toepassingen voor de sector.
- Groei van bestedingen komt van senioren en opkomende markten

Speerpunten

Het bieden van op maat gesneden belevingsconcepten voor recreanten

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen bij aan het project digitale beleving in de Achterhoek.

- **Kwaliteit**
Het project SMAAS (smart mobility as a service) is ingediend bij de provincie in het kader van Gebiesopgaven, de beschikking is ontvangen en het project kan van start. Het project Sensortechnologie & Legionella is in voorbereiding om te worden voorgelegd aan de stuurgroep. Het project digitale beleving is uit gewerkt. Er wordt via een pilot (waarschijnlijk Heikamp) getest.

Speerpunten

Het versterken van het kwaliteitsniveau van het vrijetijdsaanbod

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen financieel en inhoudelijk bij aan het project Mobiliteit als beleving met de E-Kar.

- **Tijd**
- **Geld**
Financiering: MIP regionaal.

We dragen financieel en inhoudelijk bij aan projecten op het gebied van routestructuren.

- **Kwaliteit**
College heeft ingestemd met het opwaarderen van de mountainbikeroute de Graafschap. Het is een intergemeentelijk project waarvoor nog een subsidieverzoek loopt bij de provincie. Het project is opgestart. De routes worden verkend en met de grondeigenaren wordt contact gezocht met het verzoek om medewerking.
- **Geld**
Dekking: overh. begroting 2016 naar 2017

We faciliteren financieel en inhoudelijk een cursus ambassadeurs voor het landschap van IVN voor inwoners en recreatieondernemers.

- **Kwaliteit**
De cursus ambassadeur voor het landschap van IVN voor recreatieondernemers is 25 september van start gegaan en succesvol verlopen. De ondernemers waren enthousiast over de opzet en de inhoud. In 2019

zal er een terugkomdag zijn, waarbij een toegewerkt wordt naar een nieuw toeristisch product.

Geld

Dekking: landschapsregeling.

Speerpunten

Meerwaarde door samenwerking

Wat gaan we daarvoor doen?

Jaarlijks organiseren wij een ontmoetingsdag voor vrijetijdsondernemers.

Kwaliteit

In februari is een ontmoetingsdag in Berkelland gehouden, georganiseerd door de regiocoördinator. Deze is succesvol verlopen.

Tijd

Geld

Dekking: regulier budget.

We doen mee in het Duits-Nederlandse netwerk 'Grensoverschrijdende Euregionale samenwerking'.

Kwaliteit

Er zit momenteel veel energie op de grensoverschrijdende samenwerking.

De intergemeentelijke duitnederlandse samenwerking is opgestart rond verschillende thema's zoals toerisme en recreatie, gezondheid en sport, cultuur/onderwijs en arbeidsmarkt. Via de Regio Achterhoek vindt bestuurlijke afstemming plaats. De ambtelijke voorbereiding gebeurt via de zogenaamde Grenzhoppers.

Op het gebied van toerisme en recreatie zit vooral energie op netwerken tot stand brengen en elkaar leren kennen. Dit moet tot stand komen door uitwisseling tussen bedrijven, bedrijfsbezoeken ed. Er worden bustouren georganiseerd door koppels van samenwerkende gemeenten met als doel om ontmoeting te bewerkstelligen.

Geld

Er is geen procesgeld beschikbaar.

We faciliteren Achterhoek Toerisme financieel en inhoudelijk.

Kwaliteit

De evaluatie van Achterhoek Toerisme is afgerond. De samenwerkende gemeenten zijn positief over Achterhoek Toerisme. De subsidie is verlengd.

Geld

Het subsidiebedrag is hetzelfde gebleven

We faciliteren de regiocoördinator inhoudelijk en financieel.

Kwaliteit

De regiocoördinator heeft in overleg met deelnemende ondernemers diverse producten tot stand gebracht of verschillende activiteiten uitgewerkt en in de markt gezet. Op basis van een evaluatie van die activiteiten zijn deze activiteiten doorgezet of stopgezet.

Tijd

Geld

We faciliteren een makelaar Vrijetijdseconomie die de regionale Vrijetijdsagenda uitvoert.

Kwaliteit

De kennismakelaar Vrijetijdseconomie is voortvarend aan de slag gegaan en in samenwerking met de kennismakelaars van de stuurgroep Achterhoek 2020 geeft zij vorm aan de projecten die moeten zorgen voor de toepassing van digitale technieken binnen de vrijetijdssector. We hebben in regionaal verband geëvalueerd en geconcludeerd dat het contract verlengd wordt.

Tijd

Geld

Dekking vanuit MIP en mogelijk provinciale middelen.

We faciliteren het Berkeldalproces.

Kwaliteit

We nemen deel aan het berkeldal platform. Er zit energie in het gebied langs de Berkel en we leren van deze nieuwe vorm van samenwerken, waarbij we als overheid één van de medespelers zijn.

Binnen het berkeldalproces wordt de Duits-Nederlandse samenwerking actief opgepakt naar aanleiding van een initiatief voor een berkelfestival. Dit is een festival rondom meerdere thema's. Hiervoor is een Interreg-aanvraag ingediend, in samenwerking met vijf Duitse gemeenten langs de Berkel. De Interreg-aanvraag is gericht op langjarige samenwerking tussen burgers en verenigingen tussen Duitsland en Nederland. Bij de aanvraag is uitgegaan van de thema's uit het berkeldalproces. In 2018 moet blijken of de aanvraag gehonoreerd gaat worden.

Tijd

Geld

Voor de organisatie van het festival voor 2017 was € 4.000 geraamd. Er is subsidie verstrekt van € 3.750. Er is een garantstelling afgegeven voor € 3.750. Hier wordt aanspraak op gemaakt als de Interreg-aanvraag niet wordt gehonoreerd. Eind juni is bekend of de aanvraag in gehonoreerd.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Het versterken van het kwaliteitsniveau van het vrijetijdsaanbod	-118	-75	-96	-131	-129
We faciliteren de regiocoördinator inhoudelijk en financieel	-111	-127	-153	-153	-147
Loonkosten van het programma Recreatie en toerisme	0	0	-370	-370	-370
Rente en afschrijving van het programma Recreatie en toerisme	-21	40	-15	-15	-22
Totaal Lasten	-250	-162	-634	-670	-667
Baten					
We faciliteren de regiocoördinator inhoudelijk en financieel	0	0	2	2	0
Resultaat	-250	-162	-632	-668	-667

WONEN

Wonen

"Een aantrekkelijke woningvoorraad in Berkelland"

Wat speelt er?

- Na 2020 zal na het aantal inwoners ook het aantal huishoudens dalen, waardoor meer aanbod van woningen ontstaat. Dit kan leegstand, waardedaling en vermindering van de kwaliteit van de leefomgeving veroorzaken.
- De woningmarkt gaat over gemeentegrenzen heen. Er is daarom een Regionale Woonagenda Achterhoek 2015-2025 opgesteld. Aanvullend is er ook een Lokale Woonagenda opgesteld.
- In Berkelland kunnen tussen 2010 en 2025 570 woningen worden gebouwd. Er zijn tot 2016 385 woningen toegevoegd. Er is dus nog ruimte voor 185 woningen. Extra nieuwbouw hier bovenop is alleen mogelijk als daar sloop tegenover staat.
- Het gaat steeds meer om het investeren in de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Dit kan door het verduurzamen of levensloopbestendig maken van bestaande woningen.
- Er is in het centra (kernwinkelgebied) van kernen enige ruimte voor transformatie van bestaand vastgoed naar woningen om leegstand en verpaupering tegen te gaan.

Speerpunten

Een toekomstbestendige bestaande woningvoorraad

Wat gaan we daarvoor doen?

Beschikbaar stellen blijverslening voor particulieren. Hiermee kunnen zij ingrijpende verbouwingen/aanpassingen aan de eigen woning financieren.

- **Kwaliteit**
Vanaf de start in juni 2016 is in Berkelland tot eind 2017 één blijvers lening verstrekt. Twee aanvragen zijn afgewezen. Landelijk is er nog een geringe vraag, waarschijnlijk door onbekendheid met het nieuwe product.
We blijven aandacht besteden aan het vergroten van de bekendheid.

- **Tijd**

- **Geld**

Beschikbaar stellen van een starterslening voor starters om op de woningmarkt de overbrugging tussen de koopprijs en de maximale hypotheek bij banken te overbruggen.

- **Kwaliteit**
We zien vanaf het begin in 2013 een redelijk constante vraag naar startersleningen. Er zijn 15 startersleningen toegewezen in 2017.

- **Tijd**

- **Geld**
De raad heeft 19 september 2017 een extra krediet van € 1 miljoen voor het verstrekken van startersleningen beschikbaar gesteld. Met het extra krediet kunnen ongeveer 45 starters tot en met 40 jaar geholpen worden bij de aankoop van de eerste koopwoning

Voor meer informatie over energierenovaties in de particuliere woningvoorraad zie ontwikkelprogramma Energie en Duurzaamheid.

 Kwaliteit

 Tijd

 Geld

Voor meer informatie over het herstructureringsfonds voor investeringen in bestaand vastgoed en openbare ruimte zie ontwikkelprogramma demografische ontwikkelingen.

 Kwaliteit

 Tijd

 Geld

Bij de resultaat bestemming van de jaarrekening 2016 is het bedrag van € 1.484.426 toegevoegd, waardoor de reserve begin 2017 uitkwam op € 7 miljoen. In 2017 zijn er vier bijdragen uit deze reserve gehaald. Het gaat om € 240.000 voor de skihut/busplein in Neede, € 275.000 voor de Maalderij in Rietmolen, € 54.177 voor de Zwartschool In Borculo en € 210.000 voor de sloop /herinvulling van de locaties Huenderstraat/Beukenlaan bij de verbouw van het sterrenpalet in Eibergen. Daarmee komt het eindsaldo 2017 van deze bestemmingsreserve uit op € 6.220.822,62.

We onderzoeken of en waar er kleinschalige (extramurale) woonvormen voor ouderen gerealiseerd kunnen worden.

 Kwaliteit

Samen met de Regietafel wonen en zorg is in 2017 per kern de vraag- en aanbodontwikkeling voor woonzorg in beeld gebracht. Op basis daarvan is een ontwikkelperspectief per kern geschetst met daarin de opgaven die nodig zijn om ook in de komende jaren de woonzorg voorzieningen in de kernen te behouden. Conclusie is dat er in aantallen voldoende aanbod is, maar dat er wel een opgave ligt om het aanbod beter aan te laten sluiten op de vraag. Daarnaast is verder gaande samenwerking tussen de zorgpartijen nodig om kwalitatieve 24 uren zorg te kunnen blijven bieden. Met het ontwikkelperspectief is een basis gelegd die dient als agenda voor de verdere afstemming in de regietafel en aanpak in de kernen.

 Tijd

In november is het ontwikkelperspectief ter kennisname gedeeld met de raad betrokken groepen zoals de ouderenbonden, seniorenraad, welzijnsraad en gehandicaptenplatform. Tijdens een thema avond is door een aantal van de partijen uit de regietafel een toelichting gegeven op het ontwikkelperspectief, specifieke opgaven en de aanstaande ontwikkelingen.

 Geld

Speerpunten

Het aantal en type woningen past bij de behoefte

Wat gaan we daarvoor doen?

We bewaken de gemeentelijke grondexploitaties. Voor het afwaarderen van plannen treffen we maatregelen.

 Kwaliteit

Zie voor informatie paragraaf grondexploitaties

Tijd

Het bewaken van de gemeentelijke grondexploitaties is een continu proces. Per plan stellen we een exploitatiebegroting op waarin de verwachte uitgaven en opbrengsten in de tijd worden geraamd. Deze begrotingen actualiseren we minimaal jaarlijks. Via de paragraaf Grondbeleid in de jaarrekening leggen we hierover verantwoording af.

We monitoren regionaal en lokaal de ontwikkelingen op de woningmarkt.

Kwaliteit

De gemeenteraad heeft 20 juni 2017 de lokale woningmarktmonitor 2017 voor Berkelland behandeld. En de trend voor de ontwikkeling woningvoorraad per gebied in Berkelland vastgesteld voor de periode tot 2025. De gemeenteraad heeft 19 december 2017 de regionale Woonmonitor 2017 voor kennisgeving aangenomen. Deze regionale woonmonitor geeft een terugblik op de ontwikkelingen in 2016 in zeven gemeenten in de regio Achterhoek. Eind 2017 is het plan van aanpak "ruimte voor kwaliteit, onderweg naar wendbaar woonbeleid" aangeboden aan de gemeenteraad voor behandeling in januari 2018. Dit plan van aanpak is een volgende stap in de doorontwikkeling van ons woonbeleid.

Tijd

Geld

We vertalen de uitkomsten van het stoplichtmodel in Structuurvisies Wonen per kern en voor het buitengebied. Deze vormen het kader voor nieuwe bestemmingsplannen.

Kwaliteit

De gemeenteraad heeft 21 februari 2017 het voorbereidingsbesluit voor de wijk Op de Bleek in Eibergen vastgesteld.

Het geeft ons een jaar de tijd om een passend bestemmingsplan te maken en in procedure te brengen. Ondertussen is het intrekbeleid voor vergunningen ingetrokken, waardoor we terugvallen op de wettelijke termijn van 6 maanden.

In de raad van oktober 2017 zijn de structuurvisies wonen voor de grote kernen Borculo, Neede en Ruurlo aan de raad vastgesteld.

Tijd

Geld

We willen werken aan vitale centra. Voor leegstaande panden zoeken we met eigenaren naar passende functies. Soms kan transformatie naar wonen een oplossing bieden.

Kwaliteit

Eibergen: plannen zijn in uitvoering.

Borculo: plan van aanpak voor maatregelen is in voorbereiding; in maart 2018 in college aan de orde.

Neede: opstellen pilot voor de Oudestraat is in uitvoering.

Ruurlo: geen concrete plannen op dit moment.

Tijd

Geld

Voor revitalisering van centrumgebieden is een bedrag van € 1.000.000 beschikbaar (coalitieakkoord 2014-2018), specifiek voor het centrum van Borculo.

Vooreerst is dit voldoende. Afhankelijk van verdere keuzes aan de hand van een plan van aanpak moet blijken of aanvullend budget nodig is.

Woningmarktonderzoek: hieruit blijkt woningbouwbehoefte naar type en locatie. Analyseren of huidige woningbouwplannen hierbij passen met het regionaal stoplichtmodel.

Kwaliteit

De raad heeft januari 2018 het plan van aanpak onderweg naar wendbaar woonbeleid vastgesteld.

Hiervoor wordt regionaal draagvlak gezocht.

Op basis van het regionaal overdrachtsdocument wonen kunnen de nieuwe colleges na de verkiezingen

aan de slag met het vernieuwen van de regionale woonagenda.

In 2017 is het Achterhoekse woonwensen en leefbaarheidsonderzoek (het AWLO 2017) uitgevoerd. De resultaten zijn eind maart 2018 bekend en worden aan de raad aangeboden.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Loonkosten van het programma Wonen	-55	0	-1.322	-1.322	-1.322
Rente en afschrijving van het programma Wonen	-192	-93	-234	-234	-135
We bewaken de gemeentelijke grondexploitaties	-930	-312	-960	-960	-1.196
We houden woonbehoefte onderzoeken in de kleine kernen in 2018	0	0	0	-200	-17
Totaal Lasten	-1.176	-405	-2.516	-2.716	-2.670
Baten					
We bewaken de gemeentelijke grondexploitaties	1.472	785	1.791	1.791	2.211
Resultaat	295	380	-725	-925	-458

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Regionale Woonagenda 2015-2025	Gemeenteraad, mei 2015
Verordening Starterslening gemeente Berkelland 2015	Gemeenteraad, december 2015
Verordening Blijverslening gemeente Berkelland	Gemeenteraad, juni 2016
Structuurvisie Wonen Eibergen	Gemeenteraad, februari 2016
Energie Uitvoeringsprogramma 2015-2018	Gemeenteraad, mei 2016

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2016	Berkelland	600	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een

						éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
		2016	Nederland	643		
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2016	Berkelland	732	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
		2016	Nederland	716		
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2015	Berkelland	199	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
		2015	Nederland	206		
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2013	Berkelland	8,5	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
		2013	Nederland	6,6		

LEEFOMGEVING

Leefomgeving

"Een prettige woon- en leefomgeving in de gemeente Berkelland"

Wat speelt er?

- **Bereikbaar met auto, fiets en bus**
Ook in de toekomst is het belangrijk dat onze winkelcentra, wijken, bedrijven en voorzieningen goed en veilig zijn te bereiken voor iedereen. De regiotaxi en buurtbus worden steeds belangrijker voor het vervoer in onze gemeente en regio.
- **Betrokken bij je eigen leefomgeving**
Het is belangrijk dat inwoners zich betrokken en verantwoordelijk voelen voor hun eigen buurt of wijk. We halen bij inwoners op welke zaken zij prioriteit geven en waar zij zich voor willen inzetten. Voor de lange termijn kaders gebruiken we de ontwikkelagenda die uit de kernenfoto's is opgesteld.
- **Duurzame leefomgeving**
We werken aan een energieneutraal Berkelland in 2030. Dit is in 2017 een ontwikkelprogramma, waaraan uitvoering wordt gegeven onder andere in het beheer van de leefomgeving.

Speerpunten

Bereikbaarheid via vervoersystemen

Wat gaan we daarvoor doen?

Het wettelijke doelgroepenvervoer en een deel van het openbaar vervoer samen met buurgemeenten regionaal organiseren en optimaliseren.

- **Kwaliteit**
- **Tijd**
- **Geld**

Particuliere initiatieven de ruimte geven.

- **Kwaliteit**
- **Tijd**
- **Geld**

Vrijwilligersvervoer stimuleren en helpen ontwikkelen, ook in de doorontwikkeling.

- **Kwaliteit**
Het gaat om vrijwilligersprojecten die vervoer verzorgen met een zeker "mantelzorggehalte". Dat is vervoer met een plus als het gaat om de extra tijd en inspanning die nodig is, in een intensievere vorm dan ZOOV Op Maat biedt. Onlangs heeft de Naoberbus aandacht gevraagd voor haar zorgwekkende financiële positie voor de invulling van de maatschappelijk taak die ze vervult. Wij willen meedenken en meezoeken naar een werkbare oplossing in verband met de andere lokale initiatieven (Vlearmoebus, buurtbussen en vervoerdienst Berkelland).
- **Tijd**
Voor de doorontwikkeling van lokale vervoersystemen is tijd nodig om in netwerken de juiste verbindingen te kunnen leggen. Ook is er lokale kennis en kunde nodig om goed te doen wat nodig is, kan en mag. Als de kennis niet meer of onvoldoende in eigen huis beschikbaar is, kan deze bij of via

ZOOV (extern) gehaald worden.

Speerpunten

Inwoners voelen zich verantwoordelijk voor eigen buurt of wijk

Wat gaan we daarvoor doen?

We overleggen met centrumondernemers over het (groen)onderhoud.

- **Kwaliteit**
Het groenonderhoud in de dorpscentra is onderdeel van de algemene contacten met de ondernemers over het centrum van hun dorp.
In Eibergen was het centrumplan in 2017 in uitvoering. Voor Neede is het pilotproject Oudestraat in voorbereiding. In beide gevallen liepen en lopen de contacten mede via de taskforce.
In Borculo waren in 2017 geen specifieke contacten. Groenonderhoud gaat daar deel uitmaken van de beoogde centrumaanpak van 2018.

We overleggen met inwoners en maatschappelijke organisaties over vormen van buurtverantwoordelijkheid.

- **Tijd**
In gesprekken met wijken en buurten zoeken we naar mogelijke vormen van buurtverantwoordelijkheid. Er is een werkwijze hoe wij buurtgericht gaan werken opgesteld. Wijkteams en eventuele wijkbudgetten maken daar onderdeel van uit.
- **Geld**
De voorstellen zijn er. Er is nog geen budget voor vrijgemaakt of geoormerkt. Een voorbeeld is wijk 'De Berg' in Neede. Daar is een wijkraad. In een pilot kijken we samen met het wijkteam welke taken in de wijk, die nu door de gemeente worden uitgevoerd, in aanmerking kunnen komen om te behartigen van uit het wijkteam. Ook in de wijk 'Hambroek' in Borculo zijn er ontwikkelingen.
Daarbij maken we inzichtelijk voor de gemeentelijke taken welke financiële middelen er zijn, en welke planning daarbij hoort. We bereiden een college voorstel voor, om de pilot uit te voeren en deze en andere initiatieven te kunnen realiseren. Er is geen extra geld voor buurtbudget.
Op dit moment moeten wij putten uit bestaande middelen.

We overleggen met inwoners over speelplekken.

- **Kwaliteit**
Vervanging pannakooi in wijk het Elberink. De kwaliteit van de huidige pannakooi is zeer slecht. Er is overleg gevoerd met bewoners, kinderen en wethouder J. Pot. Financiering uit bestaand budget.
- **Tijd**
Uitvoering voorjaar/ zomer 2018.
- **Geld**
Overschrijding op speelvoorzieningen door vervanging Pannakooi in wijk het Elberink in Borculo, kosten € 32.000.

Speerpunten

Omgevingsbeleid draagt bij aan leefbaarheid

Wat gaan we daarvoor doen?

Digitalisering: de gemeentelijke informatievoorziening moet aansluiten op landelijke regelgeving en moet bewoners en bedrijven meer gaan ondersteunen.

- **Kwaliteit**
2017 is een jaar van oriëntatie en opstellen van een projectplan voor periode vanaf 1-1-2018. Vanwege uitstel van invoering van de wet, is de noodzaak voor het opstellen van het projectplan ook vertraagd.

Tijd

Op het moment van invoering van de Omgevingswet moet minimaal de continuïteit van het vergunningverleningsproces geborgd zijn.

Het volledige stelsel moet in 2024 afgerond zijn.

Geld

Bij de raming van de invoeringskosten van de Omgevingswet is voor digitalisering rekening gehouden met:

- Extra formatiekosten voor ICT.
- **Geen** ICT-kosten voor de aanpassing van de bestaande ICT (mee te nemen bij ICT-meerjarenplanning).
- Budget voor een inhaalslag om de basis op orde te brengen (digitalisering archief, basisregistraties).

Het eigen maken van een andere manier van werken, een andere houding en gedrag van de gemeentelijke organisatie (cultuuromslag, participatie en integraliteit).

Kwaliteit

Deze actie is gekoppeld aan de organisatiebrede doelstelling om (meer) omgevingsgericht samen te werken.

Tijd

Geld

Implementeren nieuwe Omgevingswet in planvorming, beleid, procedures, instrumenten en werkwijze van Berkelland (inhoudelijk/procedureel/juridisch).

Kwaliteit

2017 is het jaar van voorbereiding en bewustwording. We zijn daar volop mee bezig geweest. Er is een projectorganisatie met drie projectgroepen (dienstverlening/procedures, cultuurverandering/communicatie en digitalisering). De raads werkgroep heeft in het voorjaar van 2017 geoefend met virtuele casussen. Door het uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het tempo iets omlaag gegaan.

Tijd

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is verplaatst naar 2021. In verband daarmee is het vaststellen van de ambitie verschoven tot na de verkiezingen in 2018.

Geld

Voor 2017 was een bedrag van € 50.000 beschikbaar. Dat budget is gebruikt voor de inzet van programmacapaciteit (ambtelijke uren), bijeenkomsten en het inzetten van externe deskundigheid. Volgens een rekentool van de VNG is berekend dat we de komende jaren meer dan € 1.700.000 nodig hebben voor de implementatie van de Omgevingswet (inclusief het maken van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan). Besloten is om € 577.564 van het resultaat van de Voorjaarsnota 2017 te bestemmen voor de implementatie van de Omgevingswet.

Speerpunten

Vitale leefomgeving: versterken/ opstarten dorpsnetwerken (buurt- en dorpsorganisatie) en agendavorming per kern door inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

Dorpsnetwerken leggen aan de dorpsgemeenschap verantwoording af over voortgang van hun activiteiten en werken aan een duurzame positie van dorpsnetwerken in de kernen.

Kwaliteit

In 2017 is gewerkt aan het opzetten van een dorpsnetwerk in de grote kernen. Hiervoor zijn de grote kernen ingedeeld in logische delen. Deze delen worden afzonderlijk bezocht. De bewoners van dat deel

ontvangen daarvoor een uitnodiging.

Het bezoek wordt eerst intern voorbereid door in de organisatie alle onderwerpen op te halen die in de betreffende wijk spelen en intern bekend zijn. De betreffende vakcollega's zijn ook bij het bezoek aanwezig.

Per grote kern wordt er gestart met 1 wijk om ervaring op te doen en om van elkaar te leren. Voor Eibergen en Ruurlo zijn de voorbereidingen gestart. In Borculo is het proces met de wijk Hambroek (Mijn Hambroek) verder op deze manier opgepakt. In het Hambroek zijn nu een aantal werkgroepen aan de slag met onderwerpen die door de wijk zelf zijn aangedragen. Daarnaast zijn we voor het Hambroek bezig met de inventarisatie van wat er binnen de gemeente van de wijk bekend is.

Tijd

Geld

Er is vaak geen duidelijkheid of er middelen zijn om eventuele zaken die uit de bezoeken naar voren komen ook daadwerkelijk uit te kunnen voeren. We moeten beter (vooraf) inzichtelijk maken welke middelen (direct) beschikbaar zijn en voor welke activiteiten budget gereserveerd/aangevraagd moet worden.

Dorpsnetwerken maken een gebiedsagenda en handelen initiatieven uit eigen gebied af. Gemeente stelt samen met dorpsnetwerken spelregels op om initiatieven te stimuleren.

Kwaliteit

De dorpsorganisaties hebben een uitvoeringsagenda. Er is maandelijks contact over o.a. de voortgang van de projecten.

Met de kleine kernen en buurtschappen worden in 2017 en 2018 gesprekken gevoerd hoe de ontwikkeling van het dorp en de samenwerking met de gemeente op een goede manier vorm kan krijgen die aansluit bij de actuele ontwikkelingen en werkwijzen.

Wethouder Pot heeft eind 2017 en begin 2018 een bezoek gebracht aan de besturen van de dorpsbelangenverenigingen met als doel om de samenwerking van de afgelopen jaren te evalueren en om van gedachten te wisselen hoe in de toekomst de samenwerking eruit gaat zien en wat voor wederzijdse verwachtingen er zijn. Via de opzet van wijkgericht werken worden de ontwikkelingen en wensen per wijk samen met de afzonderlijke wijken in beeld gebracht.

We faciliteren de start van dorpsnetwerken en geven de kernen de ruimte om zichzelf te organiseren in representatieve dorpsnetwerken.

Speerpunten

Wijken en kernen zijn goed en veilig bereikbaar

Wat gaan we daarvoor doen?

30- en 60 kilometerzones inrichten.

Kwaliteit

In de kern Neede moeten de wijken in het noord-oosten nog ingericht worden als 30 km/u gebied. Dit zijn de laatste gebieden in Berkelland die nog als 30 km/u gebied moeten worden ingericht. Een verkeersbesluit daarvoor zal in het voorjaar 2018 worden genomen. De fysieke inrichting zal worden aangepakt in combinatie met rioolwerkzaamheden.

Tijd

Het verkeersbesluit wordt in 2018 genomen.

De fysieke aanpassingen zullen na 2018 plaatsvinden (in combinatie met rioleringswerkzaamheden).

Bij de aanpassing van de bestaande N18 en de N315 brengen we de belangen van de inwoners en wegverbindingen van Berkelland in.

Kwaliteit

In 2017 is zowel stedenbouwkundig als verkeerskundig uitgebreid gekeken naar de (on)mogelijkheden en knelpunten van het gehele bestaande N18 tracé dat in eigendom en beheer komt van de gemeente Berkelland. Naar aanleiding hiervan zijn (krediet)voorstellen aan de raad gedaan die in maart 2018 door

de raad zullen worden besproken. Voor het gedeelte van het tracé in de kern van Eibergen is het voorstel een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen om in 2018/2019 samen met bewoners en andere stakeholders te komen tot plannen en in 2020 over te gaan tot uitvoering.

Tijd

Aan de raad is tijdens een beeldvormende informatiebijeenkomst op 25 oktober 2016 meegedeeld dat het plan was om in het voorjaar van 2017 met nadere (financiële) voorstellen te komen voor met name de afwaardering van de bestaande N18.

De toegezegde nadere financiële voorstellen zijn begin 2018 toegezonden aan de raad.

Geld

Bij de voorstellen tot afwaardering van de bestaande N18 in de tweede helft van 2017 zullen ook (financiële) voorstellen worden gedaan. De voorstellen die begin 2018 zijn verzonden aan de raad betreffen voorstellen voor een totaal krediet van € 2.300.000.

We brengen samen met inwoners en gebruikers in beeld of huidige wegfuncties nog passen bij het huidige gebruik.

Kwaliteit

In plaats van een weg in Beltrum starten we met de Lintveldseweg in Eibergen. Met de inzet van assetmanagement voor de uitvoering van wegbeheer wordt er niet alleen met een technische bril een afweging gemaakt welke wegen onderhoud nodig hebben, maar worden ook aspecten op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, gebruik, bereikbaarheid, etc meegewogen. In 2017 is in de vorm van een pilot met bewoners van de Lintveldseweg in Eibergen om tafel gegaan om ook de inbreng van de bewoners en gebruikers in deze afweging mee te nemen.

Tijd

Geld

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Het wettelijk doelgroepenvervoer en een deel van het openbaar vervoer samen met buurgemeenten regionaal organiseren en optimaliseren	-703	-665	-703	-703	-518
We overleggen met inwoners over speelplekken	-77	-91	-82	-82	-96
We brengen samen met inwoners en gebruikers in beeld of huidige wegfuncties nog passen bij het huidige gebruik	-25	-53	-69	-39	-3
Loonkosten van het programma Leefomgeving	-847	0	-3.095	-3.095	-3.095
Rente en afschrijving van het programma Leefomgeving	-5.225	-4.991	-4.485	-4.485	0
Totaal Lasten	-6.877	-5.800	-8.434	-8.403	-3.712
Baten					
Het wettelijk doelgroepenvervoer en een deel van het openbaar vervoer samen met buurgemeenten regionaal organiseren en optimaliseren	0	0	1	1	0
We brengen samen met inwoners en gebruikers in beeld of huidige wegfuncties nog passen bij het huidige gebruik	10	0	1	1	0
Totaal Baten	10	0	2	2	0
Resultaat	-6.867	-5.799	-8.432	-8.401	-3.711

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
<u>Rapportage groenbeheer</u>	2009
<u>Speelruimteplan</u>	2007
<u>Groenstructuurplan</u>	
<u>Speelruimtebeleid</u>	2009

INTEGRALE VEILIGHEID

Integrale veiligheid

"Veiligheid is van en voor ons allemaal"

Wat speelt er?

- **Waakzaamheid en sociale controle**
Er is een toenemende bereidheid om deel te nemen aan buurtpreventie door het oprichten van whatsapp groepen.
- **Bedrijven willen investeren in KVO (Keurmerk Veilig Ondernemen)**
Bedrijven kunnen zelf veel doen aan de eigen veiligheid. En nog meer in hun bedrijfsomgeving als bedrijven op bedrijventerreinen samenwerken. Ook hier geldt dat de eigen inzet voorwaarde is voor veiligheidsprofessionals om hun werk goed te kunnen doen.
- **Bestuur en medewerkers handelen integer**
Voor een groot vertrouwen in de overheid is het belangrijk dat bestuurders en ambtenaren altijd integer handelen en dit ook actief laten zien.

Speerpunten

De inwoners en de BOA's zijn onze ogen en oren van de wijk voor veiligheid

Wat gaan we daarvoor doen?

Onze BOA's (Bevoegd OpsporingsAmbtenaar) en de politie doen de witte voetjes actie.

We blijven ons inzetten om zoveel mogelijk mensen aan te sluiten bij burgernet en het burgerinitiatief WhatsApp groepen

- **Kwaliteit**
De gemeente plaatst borden en ondersteunt de initiatiefnemers, maar het betreft een burgerinitiatief. Ook in het buitengebied is nu op diverse plaatsen initiatief genomen WhatsApp groepen op te zetten. Alleen in Eibergen komt het nog niet van de grond met uitzondering van een aantal straten.

We ondersteunen de politie bij het inzetten van lokfietsen om het aantal fietsdiefstallen te verminderen.

- **Kwaliteit**
De gemeentes Aalten, Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk hebben gezamenlijk de kosten betaald voor de track en trace van de lokfietsen in Achterhoek-Oost. Er zijn afgelopen jaar diverse aanhoudingen verricht, omdat iemand een lokfiets heeft meegenomen.

We versturen preventiebrieven in straten waar ingebroken is om het oplossingspercentage omhoog te krijgen en omdat er vaak meerdere keren in één buurt ingebroken wordt.

- **Kwaliteit**
Bij elke inbraak in een woning wordt een preventiebrieven verstuurd naar de omwonenden.

Speerpunten

Integriteit

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor alle medewerkers bijeenkomsten organiseren over integriteit. De integriteitsrichtlijnen worden voortdurend gecheckt of ze bijdragen aan integer handelen.

- **Kwaliteit**
Integriteit is een belangrijk onderwerp in de gemeente Berkelland. Afgelopen voorjaar is de

klokkenluidersregeling geactualiseerd, door de vaststelling - met instemming van de ondernemingsraad - van de Regeling Melden Vermoeden Misstanden en in het najaar is het visiedocument 'Zo gaan we om met integriteit in Berkelland' geactualiseerd. Hierover communiceren we actief naar de medewerkers en bestuurders.

Daarnaast legt iedere nieuwe medewerker bij indiensttreding persoonlijk de ambtseed of ambtsbelofte af. Periodiek organiseren we bijeenkomsten waarin nieuwe medewerkers de ambtseed of ambtsbelofte afleggen ten overstaan van de burgemeester en gemeentesecretaris. Tijdens deze bijeenkomsten schenken we aandacht aan het onderwerp integriteit o.a. door met hen in groepen te discussiëren over integriteitsdilemma's.

Bij de aanstelling van de nieuwe raad, krijgen de raadsleden een dilemmatraining aangeboden.

De leden van het college van Burgemeester en wethouders zijn verplicht om inzicht te geven in hun eventuele nevenfuncties. Een overzicht hiervan met het tijdsbeslag en of een nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is, staat op de homepage van de gemeente Berkelland. Ook onze topambtenaren zijn verplicht om hun nevenfuncties aan ons te melden. Het overzicht van de nevenfuncties van de topambtenaren van de gemeente Berkelland staat ook op onze site.

Ook zijn er in de organisatie interne en externe vertrouwenspersonen voor ongewenst gedrag en integriteit aangewezen.

Medewerkers kunnen bij hen terecht voor ondersteuning. Informatie over hun beschikbaarheid voor onze medewerkers delen we actief via intranet. Deze vertrouwenspersonen verzorgen jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag van hun activiteiten.

Tijd

In het najaar van 2017 is het visiedocument integriteit geactualiseerd en ter kennisname aangenomen door de Ondernemingsraad. We communiceren actief over de geactualiseerde klokkenluidersregeling en het visiedocument. Dit doen we o.a. gelijktijdig met de bijeenkomsten voor het persoonlijk afleggen van de ambtseed en ambtsbelofte.

Geld

Jaarlijks stellen we budget beschikbaar voor de her- en bijscholing van de interne vertrouwenspersonen ongewenst gedrag en integriteit.

Speerpunten

Veiligheid bij bedrijven is in orde

Wat gaan we daarvoor doen?

Invoering Keurmerk Veilig Ondernemen ondersteunen, stimuleren en inkoopregistratie controleren in Digitaal Opsporingsregister ter voorkoming handel in gestolen goederen.

Kwaliteit

Met uitzondering van Eibergen (ivm revitalisering binnenstad) zijn alle grote kernen voorzien van een Keurmerk Veilig Ondernemen ondersteund door de gemeente. Daarnaast zijn we aan het kijken of het ook mogelijk is een KVO buitengebied op te zetten. Hierin zijn we in de oriënterende fase.

De BOA's gaan zelfstandig op controle bij bedrijven met een DOR register.

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Onze BOA's en de politie doen de witte voetjes actie	-14	-10	-40	-40	-27
Rente en afschrijving van het programma Integrale Veiligheid	0	0	0	0	-2
Totaal Lasten	-14	-10	-40	-40	-30
Baten					
Onze BOA's en de politie doen de witte voetjes actie	0	0	0	0	0
Resultaat	-14	-10	-40	-40	-30

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Integraal Veiligheidsplan (2014-2018)	Raad 16 september 2014
Integriteitsbeleid	2016

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2015	Berkelland	0,7	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
		2015	Nederland	2,4	
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2015	Berkelland	2,6	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
		2015	Nederland	5,4	
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2015	Berkelland	1,6	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
		2015	Nederland	3,9	
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2015	Berkelland	5,7	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
		2015	Nederland	6,1	
Verwijzingen Halt	per 10.000 inw.	2014	Berkelland	61,7	Bureau Halt
		2014	Nederland	139,7	
Hardekern jongeren	per 10.000 inw.	2014	Berkelland	1,2	Korps Landelijke

					Politiediensten (KLPD)
		2014	Nederland	1,3	

DOORLOPENDE OVERIGE TAKEN

Doorlopende overige taken

"Activiteiten die niet passen binnen de andere programma's"

Speerpunten

Doorlopende activiteiten

Wat gaan we daarvoor doen?

Afvalinzameling en verwerking.

Kwaliteit

Doel is om in 2020 te voldoen aan de landelijke doelstelling: 100 kilogram restafval per inwoner. Dit halen we niet met ons huidige inzamelsysteem. Begin 2018 heeft de gemeenteraad een nieuw plan vastgesteld. Het nieuwe plan "Van afval naar grondstof" vormt de basis voor de aanbesteding van het inzamelen en verwerken van het huishoudelijk afval. Voor 2018 verlengen wij de bestaande contracten om op die manier gefaseerd uitvoering te geven aan het nieuwe plan. In 2019 moet de nieuwe inzamelsystematiek en de aanbesteding van het huishoudelijk afval zijn doorgevoerd.

Tijd

Geld

Verloopt binnen de financiële kaders.

Beheer en onderhoud van gemeentelijke eigendommen.

Beheer en onderhoud van het openbaar groen.

Kwaliteit

Het is belangrijk de ontwikkelingen in het groenbeheer goed te volgen. Het onderhoudsniveau wordt nu grotendeels gehaald.

Geld

Het overgrote deel van het reguliere onderhoud ligt vast in meerjarige opdrachten. De termijnbetalingen passen binnen de verwachtingen en er hebben zich geen onverwachte gebeurtenissen, met financiële gevolgen, voorgedaan.

Beheer en onderhoud van riolering.

Tijd

De looptijd van het GRP is verlengd tot 1 januari 2019. In 2017 zijn we samen met waterschap Rijn en IJssel gestart met het opstellen van de Watervisie 2030. Bij het opstellen van de visie worden veel partijen betrokken. De doorlooptijd van de visie is ongeveer een jaar. De watervisie 2030 vormt het integrale en lange termijnbeleid voor het watertakenplan, waarbij breder wordt gekeken dan alleen riolering en de waterketen. Het watertakenplan stellen we in 2018 op. Dat is de opvolger van het verbreed GRP. Voor eind 2018 willen wij dit plan af hebben.

Beheer en onderhoud van wegen, straten en pleinen.

Kwaliteit

Uit de in 2015 uitgevoerde herijking van het wegbeheer blijkt dat het kwaliteitsniveau van de wegen in het buitengebied door het beperkte budget steeds verder achteruit is gegaan. Deze teruggang van vooral de ontsluitingswegen in het buitengebied was aanleiding voor de raad om het college te verzoeken vanaf 2016 gedurende 4 jaar jaarlijks minimaal € 250.000 uit de reserve onderhoud wegen te gebruiken voor extra onderhoud aan de wegen in het buitengebied. Uit de (tweejaarlijkse) inspectie van de wegen in het buitengebied eind 2016 blijkt dat we de goede kant op gaan. Eind 2017 is de (tweejaarlijkse) inspectie van de wegen binnen de bebouwde kom uitgevoerd en in maart 2018 zullen de uitkomsten verwerkt zijn in een rapport. Mocht blijken dat het afgesproken kwaliteitsniveau van onze infrastructuur onder druk staat, dan zullen (met de raad) (andere) koers en benodigde middelen afgesproken worden.

Onderhouden van begraafplaatsen en gelegenheid geven tot begraven.

- ☐ **Kwaliteit**
Natuurlijk begraven is mogelijk. De 'Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen gemeente Berkelland' is aangepast.
- ☐ **Tijd**
De aangepaste 'Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen gemeente Berkelland' is gepubliceerd.
- ☐ **Geld**
Kosten zijn iets hoger uitgevallen maar passen nog binnen onderhoudsbegroting.

Verzorgen van onderwijshuisvesting en overige onderwijszaken.

- ☐ **Kwaliteit**
- ☐ **Tijd**
- ☐ **Geld**

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Halfjaarlijks monitoren wij het zwerfafval in de openbare ruimte.	-44	-47	-54	-54	-44
We zorgen er voor dat inwoners hun afval gescheiden kunnen aanbieden	-2.419	-2.869	-3.020	-3.020	-2.584
We onderhouden de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente	-267	-352	-251	-310	-4.602
We beheren, onderhouden, vernieuwen of rooveren de riolering	-1.481	-2.176	-1.509	-1.509	-1.920
We onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen en zorgen voor ruimte voor nieuwe begravingen	-304	-520	-246	-259	-273
We beheren en onderhouden het openbaar groen	-1.127	-1.199	-1.689	-1.697	-1.495
We evalueren en actualiseren het Gladheidsbestrijdingsplan	-47	-57	-72	-72	-81
We houden de Wegenlegger actueel	-18	-9	0	0	0
We onderhouden onze infrastructuur	-3.098	-3.046	-2.753	-3.042	-3.039
Totaal Lasten	-8.805	-10.274	-9.594	-9.962	-14.038
Baten					
Halfjaarlijks monitoren wij het zwerfafval in de openbare ruimte.	44	47	54	54	44
We zorgen er voor dat inwoners hun afval gescheiden kunnen aanbieden	3.420	3.432	3.695	3.695	3.613
We onderhouden de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente	306	143	108	380	385
We beheren, onderhouden, vernieuwen of rooveren de riolering	6.133	6.141	6.345	6.345	6.384
We onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen en zorgen voor ruimte voor nieuwe begravingen	270	225	264	264	301
We beheren en onderhouden het openbaar groen	59	122	51	68	135
We evalueren en actualiseren het Gladheidsbestrijdingsplan	0	0	0	0	0

We onderhouden onze infrastructuur	294	377	204	204	248
Totaal Baten	10.527	10.487	10.721	11.010	11.110
Resultaat	1.721	212	1.127	1.049	-2.928

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Huishoudelijk restafval	kg	2014	Berkelland	254	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)
		2014	Nederland	205		
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2014	Berkelland	9	VeiligheidNL	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
		2014	Nederland	7		
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	%	2014	Berkelland	13	VeiligheidNL	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
		2014	Nederland	10		
% achterstandsleerlingen	%	2012	Berkelland	7,14	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage leerlingen (4-12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand.
		2012	Nederland	11,61		
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2012	Berkelland	2,1	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
		2012	Nederland	3,2		
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2014	Berkelland	2	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.
		2014	Nederland	5		
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2014	Berkelland	33	DUO - Dienst Uitvoering	Het aantal leerplichtigen dat wel staat

					Onderwijs	ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.
		2014	Nederland	60		

Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	
Gemeentelijk Rioleringsplan	2013
Wegbeheer gemeente Berkelland 2016-2020	2016

FINANCIËN

Wat speelt er?

- In deze coalitieperiode hebben we een bezuinigingstaakstelling van € 4,8 miljoen.
- We hebben ruimte binnen onze liquide middelen. Met de lage rente op de kapitaalmarkt levert dit geen rendement op.
- De regelgeving rond de begroting is gewijzigd daardoor zijn een aantal extra overzichten verplicht

Speerpunten

Financieel structureel gezonde gemeente

Wat gaan we daarvoor doen?

We besparen € 3.200.000 door budgetten te verlagen en inkomsten te verhogen.

De bezuinigingen die meetellen voor de bezuinigingen uit Veranderende samenleving, vernieuwd bestuur zijn bezuinigingen ten opzichte van de begroting 2014. Bij de voorjaarsnota 2016 hebben we al aangegeven dat de bezuinigingen op de VNOG, antidiscriminatievoorziening en zwerfdieren niet gerealiseerd zullen worden. De bezuiniging op de rekenkamerfunctie kan betrokken worden bij de evaluatie door de raad.

Geld

Ten opzichte van de begroting 2018 zijn er geen wijzigingen in de stand van de bezuinigingen. Het eerst volgende ijkmoment is de voorjaarsnota 2018.

De stand ziet er dan als volgt uit:

Onderwerp	Doel	Gerealiseerd	Nog te gaan
Financieel technisch	1.500.000	3.961.556	-2.461.556
VNOG/Brandweer	200.000	114.506	85.494
Antidiscriminatievoorziening	15.000	0	15.000
Rekenkamerfunctie	15.000	0	15.000
Zwerfdierenopvang	20.000	2.277	17.723
WMO	300.000	300.000	0
WSW	350.000	325.000	25.000
Binnensportaccommodatie	85.000	50.714	34.286
Leerlingenvervoer	30.000	147.000	-117.000
Beheer en Onderhoud	350.000	347.556	2.444
Verkoop gebouwen/energiebesparing	100.000	0	100.000
Overige maatregelen	200.000	199.893	107
Personeel	1.700.000	192.283	1.507.717

Totaal	4.865.000	5.640.785	-775.785
--------	-----------	-----------	----------

We ontwikkelen onze rendementsdoelstellingen.

Kwaliteit

De marktrente was in 2017 onverminderd laag. Daarmee is het lastig om overtollige liquiditeiten goed te laten renderen. Om het rendement toch te kunnen verbeteren hebben we interesse getoond in de aandelen Twence die door de gemeenten Almelo en Oldenzaal zijn aangeboden. Dit heeft niet tot de overname van aandelen geleid.

Emu-saldi 2017 - 2019 (bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-507	3.281	3.365
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	5.250	5.143	5.143
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	180	180	180
Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	8.000	4.951	1.200
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van			
Verkoop van effecten:			
Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee
Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo	3.215	2.909	758

Wat mag het kosten? (bedragen x 1000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Lasten					
Loonkosten van het programma Financiën	-20.616	-1.012	-11.392	-11.387	-10.025
Rente en afschrijving van het programma Financiën	-85	-44	-4.007	-4.487	1.459
We voeren de Wet onroerende zaakbelasting uit	-243	-36	-299	-299	-273
We heffen Onroerende zaak belasting	0	-3	-1	-1	-3
We heffen andere belastingen en leges	-516	-765	-873	-934	-573
We storten in en onttrekken aan reserves	-14.454	-61.996	0	-4.499	-8.181
Bedrijfsvoeringskosten	-3.300	-21.373	-3.831	-4.447	-7.442
We beheren onze financiële middelen	-88	-47	2.994	-27	-3.152
We dragen bij aan verbonden partijen.	-3.273	-2.903	-3.055	-2.900	-3.236
Overige baten en lasten	-489	-50	-2.230	-383	-359
U	-7.530	0	0	0	0
Totaal Lasten	-50.593	-88.227	-22.692	-29.363	-31.784
Baten					
Rente en afschrijving van het programma Financiën	0	0	0	3.817	0
We ontvangen een algemene uitkering	62.907	64.643	60.555	61.720	61.836
We voeren de Wet onroerende zaakbelasting uit	0	-15	0	0	-3
We heffen Onroerende zaak belasting	8.074	7.167	8.128	8.128	8.238
We heffen andere belastingen en leges	1.046	1.123	1.545	1.545	1.102
We storten in en onttrekken aan reserves	17.141	59.695	2.679	4.351	7.863

Bedrijfsvoeringskosten	2.267	251	1.939	1.984	4.100
We beheren onze financiële middelen	5.152	5.639	781	1.194	2.672
We dragen bij aan verbonden partijen.	14	9	8	8	70
Overige baten en lasten	497	673	208	208	1.212
Totaal Baten	97.096	139.186	75.842	82.954	87.091
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	46.503	50.959	53.149	53.590	55.307
Stortingen en onttrekkingen	Realisatie 2015 definitief	Realisatie 2016	Begroting 2017	Actuele begroting JRK 2017	Realisatie 2017
Onttrekkingen					
We storten in en onttrekken aan reserves	0	0	518	0	0
Mutaties reserves	0	0	518	0	0
Gerealiseerd resultaat	46.503	50.959	53.668	53.590	55.307

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2017	Berkelland	6,04	Eigen begroting
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2017	Berkelland	5,35	Eigen begroting
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2017	Berkelland	654,12	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2017	Berkelland	0,04	Eigen begroting
Overhead	% van totale lasten	2017	Berkelland	0,11	Eigen begroting

BEDRIJFSVOERING

Bedrijfsvoering

Berkelland goed georganiseerd!

Wat speelt er?

Organisatieontwikkeling

In februari 2018 is het twee jaar geleden dat de organisatie is gekanteld naar zelforganiserende teams om daarmee invulling te geven aan de in de visie "Organisatieontwikkeling 2020" geformuleerde ambitie om slank, daadkrachtig en flexibel te zijn. Het fundament van deze organisatieontwikkeling, de zelforganisatie, staat niet ter discussie. Wel is er een doorontwikkeling geweest in de concern-hulpstructuur om het rendement te vergroten. Zo zijn er maatregelen genomen om de aansturingsstructuur te versterken met meerdere concernopdrachtgevers, is het programmamanagement doorontwikkeld en wordt de integraliteit en afstemming tussen de teams te verbeterd. We realiseren ons dat het enige jaren zal duren voordat de zelforganisatie tot volle wasdom komt. Daarbij hebben de in eerdere begrotingen genoemde aandachtspunten voor het daadwerkelijk realiseren van de gewenste veranderingen nog steeds de volle aandacht. Het gaat dan om:

- Elkaar aanspreken op proces en resultaat.
- Onze veranderende rol in de samenleving, zowel bekeken vanuit participatie (samenleefomgeving) als dienstverlening.
- Resultaatgericht werken (projectmatig werken, rollen opdrachtgever-opdrachtnemer versterken).
- Professionaliseren opdrachtgeverschap (regierol in een netwerksamenleving).
- Verbeteren kwaliteit bestuurlijke ondersteuning.

Hoewel er stevige stappen zijn gezet in het slechten van deze blokkades is er nog een weg te gaan. Dat doen we vanuit een meervoudige ontwikkelstrategie waar in de herfst van 2017 de laatste hand aan wordt gelegd. Deze strategie legt het (meervoudige) focus bij de inrichting, richting en verrichting van de ambtelijke organisatie. Onderdelen van deze aanpak zijn:

- De kwalitatieve doorontwikkeling van de organisatie waarmee we toewerken naar een organisatie die op basis van kwaliteit, kwantiteit en competenties in relatie tot de bestuurlijke ambitie in balans is.
- Toerusting en ontwikkeling van de teams.
- Het Dynamisch Programma Zelforganisatie.
- Sturing op resultaten en kwaliteit.
- Een verdere ontwikkeling van het bestuurlijk-ambtelijke samenspel.
- Inzet op leren, innoveren en samenwerken.

ICT innovatie

ICT kan een belangrijk hulpmiddel zijn om onze nieuwe gemeentelijk rol in de samenleving en organisatie te realiseren. De voortdurende ICT innovatie biedt veel nieuwe mogelijkheden en kansen om dienstverlening en bedrijfsvoering op een andere manier te organiseren. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet is daarvan een voorbeeld en is opgenomen in het ontwikkelprogramma Omgevingswet.

In 2017 hebben we ICT ontwikkelingen langs een aantal sporen verkend en de consequenties geïnventariseerd. We streven naar een moderne en voorspelbare dienstverlening en bedrijfsvoering. De vraag van inwoner en gebruiker staat centraal.

Gemeenten worden de komende jaren wettelijk verplicht gebruik te maken van een Generieke Digitale Infrastructuur (afgekort: GDI). De GDI bestaat uit digitale basisvoorzieningen waarmee overheidsorganisaties hun primaire processen kunnen inrichten, zoals Mijn Overheid, Idensys en eHerkenning.

Met de beoogde Wet Open Overheid wordt toegang tot publieke informatie een recht van inwoners. Daarbij worden gemeenten verplicht om uit eigen beweging bepaalde categorieën informatie openbaar te maken. We sluiten aan op bestaande landelijke ontwikkelingen en (regionale) samenwerkingen. Ambitie en ICT keuzes worden afgestemd op die van bestuurlijke keuzes en de organisatiedoelen.

De term datagedreven sturing horen we steeds vaker in gemeenteland. Want ook gemeenten ontdekken de grote waarde van gegevens. Verschillende gemeenten gebruiken deze gegevens al om het beleid te onderbouwen en te verbeteren. Beleid dat steeds meer is gebaseerd op feitelijke waarnemingen en veel

minder op aannames en veronderstellingen. De vraag is wat de impact van datagedreven sturing zal zijn op de gemeentelijke organisatie, de dienstverlening en het werk.

Privacybescherming en informatieveiligheid

Informatiebeveiliging wordt tegenwoordig strak gereguleerd door de Informatie Beveiligingsdienst (IBD) van KING/VNG. Gemeenten hebben zelfregulerende afspraken gemaakt om informatiebeveiliging bestuurlijk te verankeren. In 2018 zal voor de tweede maal een nieuwe en verscherpte ENSIA verantwoording worden afgelegd aan de gemeenteraad.

Specifiek aandachtspunt binnen informatiebeveiliging is de bescherming van persoonsgegevens. Vanaf 25 mei 2018 hebben gemeenten ook te maken met de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De AVG vervangt de Wbp vanaf deze datum. Deze nieuwe wetgeving moet zorgen voor een betere balans tussen de privacybescherming van burgers en de huidige wetgeving in heel Europa. Hierbij staat digitale verwerking en uitwisseling van gegevens centraal.

Voor de bedrijfsvoeringsorganisatie blijft de ambitie om de dienstverlening aan de organisatie en externe partijen te verbeteren door voortdurend te professionaliseren en de klantgerichtheid van denken en handelen te vergroten.

Speerpunten

Een professionele bedrijfsvoering

Wat gaan we daarvoor doen?

Ontwikkelen opdrachtgeverschap.

Kwaliteit

Het lokale contractmanagement binnen het Sociaal Domein is vormgegeven. In het contractmanagement van de overige dienstverlening door derden aan de gemeente is weliswaar vooruitgang geboekt maar deze is nog niet afgerond.

Tijd

Zoals aangegeven zijn er stappen gezet maar is het nog niet geheel afgerond.

Geld

Professionaliseren projectmatig werken.

Kwaliteit

Tijd

- Team Projecten heeft tijdens een opleidingstraject een leidraad voor projectmatig werken ontwikkeld. Hiermee heeft zij haar eigen werkwijze als die van de organisatie geprofessionaliseerd.
- Het optimaliseren van de bedrijfsvoering qua planning, begroting, monitoring en ICT zodat het projectmatig werken ondersteund, is gestart, maar heeft nog verdere stappen.
- Het werken met bestuursopdrachten en projectformulieren ter ondersteuning van de besluitvormingsprocessen in de organisatie, de resultaatgerichtheid en de samenwerking tussen teams. De benodigde formats hiervoor zijn ontwikkeld en geïmplementeerd.

Geld

Uitvoeren interne audits.

Kwaliteit

We hebben volgens plan in 2017 elf interne audits uitgevoerd. Deze interne audits bevestigen het beeld dat de processen in het algemeen goed verlopen. Daarnaast ontdekken we elk jaar weer nieuwe verbeterpunten. Zo verbeteren we continu onze werkprocessen. Er zijn een paar taaie onderwerpen die onze extra aandacht vragen. Het gaat met name om de werkprocessen: beheren van contracten, het aanbestedingsproces en het proces van subsidievaststelling.

Verbeteren juridische kwaliteit.

Kwaliteit

Tijd

In 2017 is de juridische kwaliteit van beschikkingen op het terrein van de jeugdhulp, evenementen, terrassen en standplaatsen beoordeeld. De resultaten van de audit gebruiken we als een nulmeting. Naar aanleiding van de audit zijn verbetertips gegeven aan de opstellers van de beschikkingen.

De belangrijkste bevindingen zijn:

- Aanvragen beter controleren. Een aanvraag is regelmatig onvolledig of niet door de juiste persoon ondertekend.
- Het onderzoekproces - wij moeten een zorgvuldige belangenafweging maken voordat we een besluit nemen - is onvoldoende transparant, zodat niet duidelijk is of alle relevante aspecten en benodigde adviezen zijn meegewogen in de besluitvorming.
- De motivering van de besluiten moet duidelijker en beter.
- Besluitvorming moet op tijd. Is dat niet mogelijk dan op tijd bericht sturen dat het langer duurt en waarom dat is.
- Besluiten moeten worden ondertekend door de daartoe bevoegde persoon.

Geld

Verminderen fiscale risico's.

Kwaliteit

Tijd

In het kader van Horizontale Toezicht is er rondom het proces van aangiftes BTW, BTW compensatiefonds en Werkkostenregeling/Loonheffing verbetering aangebracht waardoor de volledigheid, juistheid en betrouwbaarheid beter is gewaarborgd. In 2018 zal dit proces verder geoptimaliseerd worden en zal samen met de Belastingdienst nauwer samengewerkt worden om horizontale toezicht meer vorm te gaan geven.

Geld

We evalueren onze dienstverlening aan derden.

Kwaliteit

Voor het merendeel van de dienstverleningsovereenkomsten (DVO) geldt dat ze in goed overleg zijn geactualiseerd en geaccordeerd. Ten aanzien van de DVO met de gemeenten Oost-Gelre en Winterswijk geldt dat de drie gemeenten nog niet geheel op dezelfde lijn zitten ten aanzien van de contractduur van de DVO en de te hanteren tarieven.

De geleverde dienstverlening is besproken en geëvalueerd. Voor de DVO met de SDOA geldt dat er met de eind 2017 aangetreden manager van de SDOA gesprekken gestart zijn voor een verdere doorontwikkeling en professionalisering van de dienstverlening.

Tijd

Het proces is niet geheel afgerond in 2017. Is ook een doorlopende activiteit.

Geld

De afgesproken vergoedingen zijn tijdig betaald.

Speerpunten

Herijking van de besparing op de organisatiekosten

Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten in op een meervoudige ontwikkelstrategie voor de organisatie.

Kwaliteit

In 2017 hebben we de koers van zelforganisatie vervolgd. Om deze koers te versterken hebben we de HR-agenda en het programma zelforganisatie samengesteld. De inhoud er van is ondersteunend aan medewerkers en de teams om zich zelf te ontwikkelen naar de volgende fase(n) van zelforganisatie. Te denken valt aan thema's zoals feedback, leiderschap, besluitvorming, leren en ontwikkelen en cultuurverandering.

Tijd

De organisatieontwikkeling is een doorlopend proces. We maken steeds stappen om verder te komen.

Geld

We verminderen het aantal fte (bij gelijkblijvende taken) met 30 op 31 december 2018.

Kwaliteit

De taakstelling voor personeel was gebaseerd op de situatie per 1 januari 2014. Sinds die tijd is er veel veranderd. We hebben te maken met nieuwe taken en veranderende regelgeving. Maar ook met een aantrekkelijke economie die leidt tot meer initiatieven uit de samenleving die ook actie van ons vragen. Dit vraagt een nieuwe balans tussen kwantiteit, kwaliteit en bestuurlijke opgave. Bij de begroting 2018 is besloten de taakstelling niet verder in te vullen. Er is een nieuw beeld van de formatie geschetst waarbij de benodigde formatie voor een kwalitatief goede dienstverlening is bepaald op 287,9 fte.

Tijd

Geld

Speerpunten

ICT innovatie een belangrijk hulpmiddel dat leidt tot een moderne en voorspelbare dienstverlening en bedrijfsvoering

Wat gaan we daarvoor doen?

Aansluiten op de generieke digitale infrastructuur.

Kwaliteit

In de tweede helft van 2017 heeft de projectgroep Omgevingswet en de werkgroep digitalisering zich verder georiënteerd op de consequenties van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Vanwege uitstel van invoering van de wet, is de noodzaak om een aansluitplan op te stellen ook vertraagd.

GRONDBELEID

Grondbeleid

'Het voeren van een actief grondbeleid waar dit mogelijk en gewenst is'

Wat speelt er?

In 2015 is de Regionale Woonagenda voor de periode 2015-2025 vastgesteld. Het aantal nieuw toe te voegen woningen is met 10% verder verlaagd van 635 naar 570 in de periode 2010-2025.

In de periode 2017 tot 2025 is nog slechts ruimte voor 192 nieuwe woningen. Dit heeft ook gevolgen voor gemeentelijke plannen.

Het accent voor ruimtelijke ontwikkeling zal meer en meer verschuiven van nieuwbouw naar herstructurering en transformatie van bestaand vastgoed.

Speerpunten

Een geactualiseerd Regionaal Programma Bedrijventerreinen

Wat gaan we daarvoor doen?

Actualiseren Regionaal Programma Bedrijventerreinen

Speerpunten

Voldoen aan de regionale afspraken om minder woningen toe te voegen

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen van een structuurvisies wonen voor iedere kern

Speerpunten

Optimale financiële resultaten

Wat gaan we daarvoor doen?

Beoordelen weerstandsvermogen reserve grondexploitatie

Kwaliteit

De algemene reserve bouwgrondexploitatie bedroeg per eind 2016 € 1.709.127. De winst over 2016 ad € 67.904 is conform het raadsbesluit bij het vaststellen van de jaarrekening 2016 ten gunste van de Algemene reserve bouwgrondexploitatie gebracht. Per 1 januari 2017 bedraagt deze reserve € 1.777.031. Voorgesteld wordt om de winst over het jaar 2017 ad € 919.797 ten gunste van de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie te brengen. Daarmee blijft de reserve voor Bouwgrondexploitatie – die nodig is om normale risico's in het grondbedrijf op te vangen - op niveau. Daarbij merken we op dat via het vaststellen van de begroting over het jaar 2018 is besloten om de reserve aan te vullen met € 1.000.000 om het weerstandsvermogen te versterken met het oog op schade ten gevolge van het terugdringen van de woningbouwcapaciteit in plannen die met particuliere partijen ontwikkeld worden. We verwijzen ook naar onderdeel VI van deze paragraaf, waarin het effect van de stelselwijziging voor tussentijdse winstneming is beschreven. De "percentage of completion" methode leidt in vergelijking tot voorgaande jaren eerder tot winstneming. De methode is voorgeschreven op basis van een notitie van de commissie BBV die in maart 2018 is verschenen.

Van risico-omvang naar benodigde weerstandscapaciteit

Een deel van de risico's kan binnen de projecten zelf worden opgevangen. Bijvoorbeeld doordat er een positief eindresultaat wordt verwacht of doordat er posten voor onvoorziene kosten in de exploitatiebegrotingen zijn opgenomen. We gaan in de analyse voorzichtigheidshalve niet uit van de totale verwachte dekkingsmogelijkheden, maar hanteren maximaal 50% van deze posten.

Het verschil tussen de risico-omvang en de verwachte ruimte om dit op te vangen binnen het project vormt de benodigde weerstandscapaciteit voor projecten. Daarnaast is weerstandscapaciteit nodig om het risico af te dekken dat ambtelijke uren niet langer aan de grondexploitatie kunnen worden toegerekend.

Uit de uitkomsten van de analyse volgt dat in het tegenvallende scenario een weerstandscapaciteit benodigd is van € 3.380.000. In het kritieke scenario is een capaciteit nodig van € 3.615.000.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit drie verschillende componenten. Allereerst is de Algemene reserve bouwgrondexploitatie beschikbaar om risico's op te vangen. Ten tweede kunnen risico's worden opgevangen door het niet benutte deel van de verwachte resultaten en de posten onvoorzien. Tot slot is binnen de gevormde voorziening voor afwaardering van exploitaties een buffer van € 103.000 beschikbaar. Overigens zal binnen enkele plannen de boekwaarde lager zijn dan de huidige marktwaarde. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de gronden die in erfpacht zijn uitgegeven. Deze zogenaamde stille reserves nemen we voorzichtigheidshalve niet mee bij het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De Algemene reserve bouwgrondexploitatie bedraagt na de voorgestelde resultaat bestemming over 2017 € 2.696.000. Inclusief de verhoging die via de begroting 2018 is vastgesteld is € 3.696.000 beschikbaar als capaciteit om risico's op te vangen.

Het totaal begrote positieve eindresultaat voor de Bouwgronden in exploitatie bedraagt € 2.300.000. Hiervan heeft € 980.000 betrekking op plannen die mogelijk aangepast worden als gevolg van de demografische ontwikkelingen. Deze theoretische winsten tellen daarom niet mee bij de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Per saldo resteert een winstverwachting van € 1.320.000. Binnen de projecten is voor onvoorziene posten € 152.000 opgenomen. Voor de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt voorzichtigheidshalve maximaal 50% van beide posten meegenomen. Dit leidt tot een beschikbare begrote capaciteit van € 736.000. Daarvan is in het tegenvallende scenario € 491.000 benut voor risico's binnen de individuele plannen. Het niet benutte deel ad € 245.000 geldt als algemeen beschikbare weerstandscapaciteit. In het kritieke scenario is deze buffer € 88.000 (€ 736.000 - € 648.000).

Weerstandsvermogen grondexploitatie

De verhouding tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit noemen we het weerstandsvermogen. In het tegenvallende scenario is deze verhouding per eind 2017 1,20 (2016: 1,00). In het kritieke scenario is de ratio 1,08 (2016: 0,87). Een ratio boven de 1,00 wordt als "voldoende" gezien. De beschikbare capaciteit is dan groter dan de benodigde capaciteit.

Het weerstandsvermogen binnen de grondexploitatie blijft onverminderd zorgelijk. Voor zover de capaciteit om risico's op te vangen onvoldoende blijkt, moet een beroep gedaan worden op de Algemene reserve.

Beoordeling voorziening afwaardering bouwgrondexploitaties

Kwaliteit

De voorziening voor individuele projecten is noodzakelijk om verwachte verliezen op dat specifieke plan in de toekomst op te vangen. De voorziening komt overeen met de hoogte van het verwachte toekomstige tekort, berekend tegen netto contante waarde. We berekenen deze waarde tegen een discontovoet van 2,0%.

De benodigde voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd. Soms zijn looptijden van de planontwikkeling verlengd of is het uitgiftetempo van de kavels gewijzigd. Ook is gebleken dat de verwachte opbrengsten soms naar beneden moeten worden bijgesteld. Deze effecten leiden tot hogere rentelasten. Als dit niet binnen de exploitatie van het plan kan worden opgevangen, moet hiervoor een verliesvoorziening worden gevormd. Eind 2017 is een verliesvoorziening aanwezig voor het plan De Heuver in Gelselaar (€ 100.000). Daarnaast is een voorziening gevormd voor mogelijke schade aan de woonstraten op het plan Schollenkamp Borculo (€ 75.000). Ook is een voorziening beschikbaar voor nagekomen kosten op terrein Overberkel Borculo (€ 47.250). Totaal bedraagt de voorziening voor verliezen op individuele projecten per eind 2017 € 222.250.

Voorziening afwaarderen grondexploitaties door demografische ontwikkelingen

Via het vaststellen van de jaarrekening 2010 is een voorziening van € 5.000.000 gevormd voor het afwaarderen van gemeentelijke grondexploitaties als gevolg van demografische ontwikkelingen. Gelet op de noodzaak om het woningbouwprogramma fors terug te brengen zullen meerdere gemeentelijke woningbouwplannen geen of slechts beperkt doorgang vinden. De hoogte van de voorziening is destijds bepaald op de boekwaarde van die plannen per 31 december.

De beschikbare voorziening per eind 2017 bedraagt € 1.875.255. De gevormde voorziening is volgens de nu beschikbare informatie toereikend om de gevolgen van het verminderen van woningbouwplannen voor gemeentelijke exploitaties op te vangen.

De gemeente Berkelland heeft zich gebonden aan de Regionale Woonvisie, waarin maximaal 635 woningen waren toegestaan voor de periode 2010 tot het jaar 2025 (oorspronkelijk 2020). In 2015 is de Regionale Woonagenda 2015-2025 vastgesteld. Dit heeft tot een verdere verlaging van het aantal toe te voegen woningen geleid (570 ipv 635). Over het woningbouwprogramma informeren we de raad afzonderlijk via de jaarlijkse voortgangsrapportages.

Om te komen tot een zorgvuldige afweging over het overschot aan woningbouwplannen wordt regionaal het zogenaamde stoplichtmodel gehanteerd. Voor de grote kernen Borculo, Ruurlo en Neede is in het najaar van 2017 een Structuurvisie Wonen vastgesteld als kader voor toekomstige bestemmingsplannen. Voor de kleine kernen is in 2017 een traject gestart naar het voorbeeld van de pilot in Beltrum. De uitkomsten van dit traject kunnen dan in 2018 en 2019 gebruikt worden als input voor de structuurvisies Wonen voor de kleine kernen.

Genoemde ontwikkelingen zullen mogelijk leiden tot het herijken van het woningbouw-programma. Het kan zijn dat hierdoor gemeentelijke plannen bijgesteld moeten worden. De effecten hiervan zullen we verwerken in de jaarrekening over het jaar waarin de ruimtelijke kaders door de raad zijn vastgesteld.

Inschatten risico's grondexploitaties

Kwaliteit

Voor het bepalen van risico's binnen de grondexploitatie is een model ontwikkeld. In dit model maken we onderscheid tussen twee typen risico's. We onderkennen marktrisico's en specifieke projectgebonden risico's.

Voor het bepalen van de omvang van marktrisico's hanteren we parameters voor kostenstijgingen, daling van opbrengsten en vertraging van de ontwikkeling. Uitgangspunt voor deze berekening is de geactualiseerde exploitatiebegroting per plan. In deze begrotingen is uitgegaan van zo realistisch mogelijke ramingen voor nog te maken kosten en verwachte opbrengsten. Voor het bepalen van de omvang van risico's zijn vervolgens twee scenario's doorgerekend. Een scenario met tegenvallende ontwikkelingen en een scenario "kritiek". We achten het gelet op de huidige marktsituatie niet zinvol om een optimistisch scenario door te rekenen.

Voor de grondposities die sinds 2016 verantwoord worden onder de Materiële vaste activa (voorheen Niet in exploitatie genomen gronden) sluiten we aan bij de uitkomsten van de risicoberekening voor Bouwgronden in exploitatie. Het marktrisico voor deze plannen drukken we uit in een percentage van de boekwaarde.

De parameters voor de bepaling van het risico op kostenstijging en vertraging van de looptijd zijn ongewijzigd ten opzichte van 2016. De effecten worden per project opgeteld. Omdat het niet realistisch is dat al deze effecten zich in alle plannen tegelijkertijd en gezamenlijk voordoen, kwantificeren we het risico door het totale effect met een kans van 50% respectievelijk 33% te vermenigvuldigen. Deze percentages zijn de afgelopen jaren ook gebruikt.

Voor specifieke projectrisico's is een inschatting gemaakt van mogelijk negatieve effecten die zich binnen dat plan kunnen voordoen naast de al becijferde marktrisico's. Nadelige effecten met een kans groter dan 50% worden in de exploitatiebegroting zelf verwerkt en leiden daarom niet tot een extra risico.

De totale risico-omvang is in het tegenvallende scenario ingeschat op € 3.787.000. In het kritieke scenario komt de berekening op basis van bovengenoemde parameters uit op € 4.208.000.

Overige risico's

Alle gemeentelijke bestemmingsplannen zijn afgelopen jaren geactualiseerd. Daarbij zijn latente, nooit benutte woningbouw mogelijkheden niet langer opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan. Dit kan komende jaren leiden tot het moeten uitkeren van planschade. Voor het risico op planschade als gevolg van het schrappen van bouw mogelijkheden is binnen de grondexploitatie geen specifieke voorziening

gevormd.

Naast het risico op planschade bestaat ook een risico op claims doordat plannen van derden alleen in aangepaste vorm – met minder woningen – kunnen worden uitgevoerd. De huidige mogelijkheden van het betreffende bestemmingsplan en de eventuele afspraken binnen een overeenkomst zullen bepalend zijn voor de hoogte van de claim. Voor deze mogelijke claims is geen voorziening getroffen. In nauw overleg met externe juridische en financieel deskundigen proberen we de schade voor de gemeente en de ontwikkelaars te beperken. Daarbij zetten we in op het vroegtijdig aankondigen van planologische procedures om de ruimte voor nieuwbouw van woningen te verminderen. Dit wordt het “creëren van voorzienbaarheid” genoemd. De ontwikkelaar heeft dan nog enige tijd om het plan in de huidige vorm te realiseren. Het publiekrechtelijke risico op planschade voor de gemeente vermindert hierdoor.

In een project heeft de gemeente ook vorderingen op de ontwikkelaar uit hoofde van overeengekomen financiering. Het verminderen van het oorspronkelijke woningbouw-programma kan er toe leiden dat de vordering niet volledig kan worden afgelost. Het kan ook betekenen dat eerder uitgekeerde winsten moeten worden teruggestort. Voor het gemeentelijk aandeel in dit risico zijn maatregelen getroffen. Wij verwijzen ook naar de passage in de toelichting op de balans, onderdeel vorderingen.

Kosten van bouwplannen verhalen

Kostenneutraal verwerken grondexploitaties

Kwaliteit

Het resultaat van het product Grondexploitatie over het jaar 2017 laat een winst zien van € 919.797. In 2016 werd € 67.906 winst verantwoord. De hogere winst is met name te verklaren door het effect van gewijzigde BBV voorschriften. In maart 2018 is een notitie verschenen die winstneming op basis van de “percentage of completion” methode voorschrijft. Afhankelijk van welk aandeel van de kosten en de opbrengsten per complex is gerealiseerd wordt tussentijds winst verantwoord. Het effect van deze methodiek leidt in 2017 tot € 763.000 “extra” winst.

Voorgesteld wordt om de winst over 2017 toe te voegen aan de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie. Daarmee blijft de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie op peil om de risico’s in de toekomst op te kunnen blijven vangen. In deze paragraaf is dit voorstel van resultaatbestemming al verwerkt.

De verantwoorde winst over het boekjaar 2017 ad € 920.000 is als volgt samengesteld (afgerond op € 1.000):

Plan	Resultaat	Mutatie voorziening	Totaal resultaat
Bedrijfsterrein Overberkel Borculo	-16.000		-16.000
Bedrijfsterrein Kieft Eibergen	344.000		344.000
De Garver Haarlo	21.000		21.000
Vonderman Noordijk	39.000		39.000
Olland Noord Rietmolen	266.000		266.000
Hondelink Neede	-250.000	250.000	
ABCTA Beltrum	390.000		390.000
De Molle Haarlo	3.000		3.000
De Heuver Gelselaar		-100.000	-100.000

Totaal Bouwgronden in exploitatie	797.000	150.000	947.000
Natuurpark Kronenkamp Neede	-52.000	51.000	-1.000
Transformatie Zwartschool Borculo(1)	-51.000	54.000	3.000
Bedrijfsterrein Russchemors Neede	17.000		17.000
Overige complexen	-46.000		-46.000
Subtotaal Materiële vaste activa	-132.000	105.000	-27.000
Totaal resultaat (winst)	665.000	255.000	920.000

(1) bijdrage reserve herstructurering € 54.177

Korte toelichting op het resultaat

Naast het genoemde effect van € 763.000 door de voorgeschreven wijziging van het bepalen van de tussentijdse winst is het positieve resultaat over 2017 vooral te verklaren door de gerealiseerde verkopen in het plan ABCTA te Beltrum. Als uitkomst van de pilot Wonen in Beltrum zijn in fase II van dit plan starterswoningen gerealiseerd. De boekwaarde van deze gronden was echter met het oog op de demografische ontwikkelingen in een eerder stadium al afgewaardeerd, waardoor nu een meevaller is ontstaan. Tegenover deze winst staat een negatief resultaat voor De Heuver in Gelselaar. Voor de lagere opbrengstverwachting in dit plan is een verliesvoorziening gevormd.

Het verlies van € 27.000 op grondposities onder Materiële vaste activa (voorheen "Niet in exploitatie genomen gronden") wordt vooral veroorzaakt doordat aan de investeringen geen kosten meer kunnen worden toegerekend. Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat gemaakte kosten alleen kunnen worden geactiveerd (toegevoegd aan de boekwaarde) als er een reëel en stellig voornemen bestaat om de gronden in de nabije toekomst te bebouwen. Uitgaven voor deze grondposities en rentelasten over de boekwaarde komen daarom direct ten laste van het resultaat.

Het activeren van kosten blijft beperkt tot de huidige marktwaarde, rekening houdend met de actuele bestemming. Alleen als er na een raadsbesluit meer duidelijkheid bestaat over de nadere invulling van de toekomstige bouwlocatie en de daarvoor nog te maken kosten, kan de verwachte marktwaarde in de toekomstige bestemming als toets worden gebruikt. De gemiddelde waardering van de grondposities onder de Materiële vaste activa (niet in exploitatie genomen gronden, erfpachtgronden en overige ruilgronden) bedraagt € 5,50 per m².

De waardering van de ingenomen grondposities per einde boekjaar is als volgt (in €):

	rekening 2017	rekening 2016
Niet in exploitatie genomen gronden	915.796	982.349
Erfpachtgronden	69.750	69.750
Overige gronden	375.760	375.760
Subtotaal Materiële vaste activa	1.361.306	1.427.859

Voorraad Bouwgronden in exploitatie	5.945.072	5.783.412
Vorderingen op particuliere exploitanten		31.560
Totaal boekwaarde	7.306.378	7.242.831
Af: voorziening voor kosten/verliezen	-222.250	-222.250
Af: voorziening voor gevolgen krimp	-1.875.255	2.075.850
Totaal balanswaarde	5.208.873	4.944.731

De balanswaarde van de verschillende grondexploitaties is in 2017 toegenomen met € 264.142 van € 4.944.731 naar € 5.208.873. Deze toename is als volgt te specificeren (bedragen in €):

	rekening 2017	rekening 2016
kkapitaallasten (2,40% respectievelijk 5,00%)	175.459	199.257
uren eigen dienst	78.190	31.961
uitgaven op projectbasis	205.626	102.639
totaal kosten en investeringen	459.275	333.857
opbrengsten (verkoop/subsidie)	1.060.753	177.043
per saldo af-/toename investering	-601.478	156.814
verantwoord resultaat (excl. bijdrage reserves)	865.620	67.906
Totaal mutatie balanswaarde	264.142	224.720

De toename van de balanswaarde in 2017 is hoofdzakelijk te verklaren door de hoge tussentijdse winstneming als gevolg van de "percentage of completion" methodiek. Daartegenover staat dat in 2017 meer opbrengsten zijn gerealiseerd dan dat er uitgaven zijn gedaan. De opbrengsten zijn gerealiseerd bij kaververkopen in de plannen ABCTA Beltrum (€ 544.000), Olland Noord Rietmolen (€ 190.000), De Mölle Haarlo (€ 124.000) en Teeuwland Gelselaar (€ 130.000).

Daarnaast is de balanswaarde toegenomen doordat een winst van € 866.000 is verantwoord (totaal resultaat grondexploitatie € 920.000 minus € 54.000 verantwoorde bijdrage uit de bestemmingsreserve herstructurering voor Zwartschool Borculo).

Voor een nadere specificatie van de balanswaarden en de verantwoorde resultaten voor de lopende projecten verwijzen we naar de toelichting op de balans in de jaarrekening, onderdeel Bouwgronden in exploitatie onder voorraden.

Geld

Het resultaat van het product Grondexploitatie over het jaar 2017 laat een winst zien van € 919.797. In 2016 werd € 67.906 winst verantwoord. De hogere winst is met name te verklaren door het effect van gewijzigde BBV voorschriften. In maart 2018 is een notitie verschenen die winstneming op basis van de "percentage of completion" methode voorschrijft. Afhankelijk van welk aandeel van de kosten en de opbrengsten per complex is gerealiseerd wordt tussentijds winst verantwoord. Het effect van deze

methodiek leidt in 2017 tot € 763.000 “extra” winst.

Voorgesteld wordt om de winst over 2017 toe te voegen aan de Algemene Reserve

Bouwgrondexploitatie. Daarmee blijft de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie op peil om de risico's in de toekomst op te kunnen blijven vangen. In deze paragraaf is dit voorstel van resultaatbestemming al verwerkt.

Optimaal uitvoering geven aan de fiscale wetgeving

Verbeteren inzicht in financiële resultaten van lopende grondexploitaties

Kwaliteit

Hieronder volgt per complex een korte toelichting op het verloop van de boekwaarde in 2016 en de verwachte prognose voor komende jaren. Niet alle complexen komen daarbij aan bod, alleen plannen met een boekwaarde of mutaties boven € 500.000 worden genoemd. Voor een compleet overzicht van de gemeentelijke complexen verwijzen we naar de toelichting op de balans (onderdeel voorraden).

Bedrijventerrein Kieft IV Eibergen

De verkopen op dit terrein lopen nog achter bij de verwachtingen. De boekwaarde is per saldo toegenomen van € 2.153.000 tot € 2.552.000. Deze toename is hoofdzakelijk veroorzaakt door een tussentijdse winstneming van € 344.000. De verwachte winst op eindwaarde bedraagt per eind 2017 nog € 970.000. Het tracé besluit voor de N18 geeft aan dat deze rijksweg dwars over een aantal uitgeefbare en bouwrijpe kavels loopt. In de begroting is nu verondersteld dat de gemeente in 2018 gecompenseerd zal worden voor het verlies aan grondverkopen. Eind 2015 is een compensatievoorstel van Rijkswaterstaat ontvangen, maar hierover is nog geen schriftelijke overeenstemming bereikt. Wel is in maart 2018 mondeling akkoord bereikt over de voorwaarden van compensatie en de aankoop van ruilgronden van Rijkswaterstaat. Met mogelijk hogere opbrengsten door het ontstaan van nieuwe zichtlocaties is geen rekening gehouden.

Bedrijventerrein Everskamp Ruurlo

De boekwaarde van dit complex bedraagt eind 2017 € 1.558.000. Het tempo van verkopen blijft fors achter bij de verwachtingen. De in 2013 doorgevoerde verlaging van de gronduitgifteprijs en het voorzichtige economische herstel heeft slechts in beperkte mate tot concrete belangstelling van bedrijven geleid. Het uitgiftetempo is gehandhaafd op afronding in 2030. Door de gewijzigde BBV regelgeving worden met ingang van 2016 minder rentelasten toegerekend (2,40% in plaats van 5,00%). Hierdoor bedraagt – gerekend met een uitgifte van gemiddeld 2.000m² per jaar – het verwachte eindresultaat in 2030 € 209.000 positief. Door de lange looptijd van deze exploitatie zijn de uitkomsten onzeker. Binnen de risicoanalyse is daarom rekening gehouden met een benodigd weerstandsvermogen in de bandbreedte van € 391.000 tot € 511.000.

Hondelinkweg Neede (nabij sportvelden)

Op grond van het bestemmingsplan en de daarbij horende verkaveling zijn er in theorie nog 17 kavels uitgeefbaar. Vanwege de demografische ontwikkelingen is de opbrengst van 8 kavels administratief geschrapt. In de huidige prognose van uitgifte is nog uitgegaan van de verkoop van 9 kavels in de periode tot en met 2027. Dit heeft tot een afwaardering van € 250.000 geleid. Hiervan is € 100.000 gedekt door de in 2016 gevormde verliesvoorziening en € 150.000 door een beroep te doen op de zogenaamde krimpvoorziening. De boekwaarde van het plan bedraagt eind 2017 € 759.000. Het verwachte eindresultaat bedraagt na deze aanpassingen € 43.000 positief.

Leusinkbrink

De gemeente heeft een overeenkomst met Exploitatiemaatschappij Leusinkbrink BV voor de ontwikkeling van het gebied Leusinkbrink te Ruurlo. De gemeente deelt in de positieve resultaten en treedt op als financier van de vennootschap. Per eind 2017 heeft de gemeente een vordering van € 6.860.082 op de vennootschap.

Het aantal verkopen in de fases Zoomgebied en de zone Enkeerdlaan blijven sinds 2010 fors achter bij de verwachtingen. Er zijn in deze plandelen nog ruim 100 kavels in de verkoop. Een ontwikkeling voor fase Zuid en Noord wordt met het oog op de demografische ontwikkelingen niet langer realistisch geacht. Ook een verlaging van het aantal mogelijke woningen in het Zoomgebied lijkt op grond van de krimp en een verantwoorde ruimtelijke ordening onvermijdelijk.

Eind 2017 heeft de gemeente nog ruim 13 ha gronden in het gebied in eigendom met een boekwaarde van € 712.000. Het afgelopen decennium is door beide partijen elk circa € 2.700.000 voorschot op het winstaandeel ontvangen. Met mogelijke toekomstige verliezen is rekening gehouden binnen de voorziening voor afwaardering van gemeentelijke woningbouwlocaties als gevolg van demografische ontwikkelingen. Daarnaast is in de risicoanalyse rekening gehouden met verliezen die uitgaan boven de

gevormde voorziening.

Regionaal bedrijventerrein De Laarberg

Gebiedsonderneming De Laarberg ontwikkelt het gelijknamige regionale bedrijventerrein. De gemeente Berkelland is samen de gemeente Oost-Gelre aandeelhouder in de opgerichte vennootschappen. Beide gemeenten hebben zich financieel garant gesteld voor € 12,5 miljoen. In de paragraaf "Verbonden partijen" is meer informatie opgenomen.

Algemeen

Inleiding

In deze paragraaf komen de uitgangspunten over het gemeentelijke grondbeleid aan de orde. In het jaarverslag staat tot welke resultaten het beleid in 2017 heeft geleid. Ook analyseren we de risico's die verbonden zijn aan de ontwikkeling van de plannen.

Beleid

Algemeen grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich: het exploiteren van grondposities is een middel om doelen te bereiken op de beleidsterreinen woningbouw, bedrijvigheid en werkgelegenheid en de inrichting van de openbare ruimte. In de door de raad vastgestelde nota Grondbeleid staat dat de gemeente kiest voor actief grondbeleid waar dit mogelijk en gewenst is. Natuurlijk blijft de gemeente ook particuliere activiteiten faciliteren door haar verantwoordelijkheid voor de openbare ruimte in te vullen.

De grondexploitatiewet als onderdeel van de Wet ruimtelijke ordening vormt de basis voor het verhalen van de daarmee gemoeide kosten. In de praktijk zet de gemeente Berkelland in op het aangaan van anterieure overeenkomsten met initiatiefnemers voorafgaande aan het vaststellen van het bestemmingsplan. Als de gemeente niet tot de gewenste afspraken over kostenverhaal kan komen, fungeert het exploitatieplan als publiekrechtelijk instrument om de exploitatiebijdrage via de omgevingsvergunning te verhalen. Tot op heden heeft de gemeente Berkelland nog geen exploitatieplan hoeven vast te stellen.

Naast wijzigingen in de wetgeving leiden stagnerende marktomstandigheden en de demografische ontwikkelingen tot een verschuiving van een actief naar een meer faciliterend grondbeleid. De regionale woonagenda 2015-2025, de in 2016 vastgestelde lokale woonagenda, de wijziging van de fiscale winstregeling per 2016 en de aanpassingen van de regels rond begroting en verantwoording [BBV] spelen bij het exploiteren en verantwoorden van grondposities een rol.

Financiële positie

Bij grondexploitatie kan het om grote bedragen gaan. Er kan winst gemaakt worden, maar er zijn ook risico's. Omdat de planning en uitvoering vaak jaren duren, kunnen de verwachte en werkelijke resultaten flink verschillen. Kosten kunnen tegenvallen, maar ook de verkoop van kavels kan tegenvallen. De uitkomsten van de laatste jaren laten zien dat de effecten van de economische crisis en de stagnerende woningmarkt geleid hebben tot verliezen op de grondexploitaties, zowel lokaal, regionaal als landelijk.

De lopende grondexploitatie projecten actualiseren we minimaal jaarlijks. In deze paragraaf gaan wij onder het hoofdstuk Jaarverslag 2017 in op de resultaten. Een actueel overzicht van de lopende projecten is in de jaarrekening opgenomen onder de balanspost voorraden, onderdeel Bouwgronden in exploitatie.

Grondposities waarbij een reëel en stellig voornemen tot ontwikkeling ontbreekt verantwoorden we met ingang van 2016 volgens de BBV voorschriften onder de post Materiële vaste activa.

Reserve bouwgrondexploitatie

Afgesproken is dat onze grondexploitatie "selfsupporting" is. Winsten en verliezen moeten elkaar op termijn compenseren. Het product grondexploitatie is daarom budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Om in de toekomst tegenvallers op te vangen werken we met een reserve grondexploitaties. Aan het eind van elk jaar wordt de stand van zaken opgemaakt. Winsten worden dan in beginsel toegevoegd aan de reserve en verliezen worden onttrokken aan de reserve. Toevoegingen aan de reserve of onttrekkingen uit de reserve worden altijd ter goedkeuring voorgelegd aan de gemeenteraad. In de praktijk neemt de gemeenteraad hierover een besluit bij het vaststellen van de jaarrekening.

Risicomanagement

De reserve grondexploitaties moet eventuele toekomstige tegenvallers op kunnen vangen. Het is daarom belangrijk om een goede inschatting te maken van eventuele tegenvallers. De hoogte van de reserve grondexploitaties stemmen we daarop af. De gemeente werkt met een methode van risico analyse om het risico op tegenvallende resultaten zo betrouwbaar mogelijk in te schatten. Daarbij beoordelen we marktrisico's en specifieke project risico's.

Marktrisico's bestaan uit kostenstijgingen, daling van grondprijzen en vertraging van de ontwikkelingen. Voor deze factoren worden voor twee scenario's parameters gehanteerd. Samen met de specifieke projectrisico's leidt de berekening tot een inschatting van de bandbreedte waarbinnen de risico's zich bevinden. Deze risico's worden afgezet tegen de ruimte om binnen de projecten tegenvallers op te vangen. Deze ruimte bestaat uit de verwachte winst van een project en de post voor onvoorziene uitgaven. Voorzichtigheidshalve nemen we van deze ruimte maximaal 50% mee voor het bepalen van de aanwezige dekking voor risico's in het project.

Het verschil tussen het berekende risico en de mogelijke dekking binnen de projecten noemen we de benodigde weerstandscapaciteit. Deze benodigde capaciteit vergelijken we met de beschikbare weerstandscapaciteit. De beschikbare capaciteit bestaat uit meerdere delen. Allereerst bestaat deze capaciteit uit de Algemene reserve grondexploitatie. Daarnaast is het deel van de verwachte positieve projectresultaten en de posten onvoorzien – dat resteert na dekking van de risico's op projectniveau – beschikbaar als weerstandscapaciteit.

De ratio tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstands-capaciteit geeft een indicatie van het weerstandsvermogen. Verderop in deze paragraaf Grondbeleid lichten we de uitkomsten van deze analyse toe.

LOKALE HEFFINGEN

Lokale heffingen

"Lokale heffingen en lastendruk in beeld"

Wat speelt er?

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per persoon. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor die vergelijking maken we gebruik van de gemeentelijke lastendruk. Hierbij gaan we uit van een standaardsituatie met de tarieven van een gemeente. In de berekening van de lastendruk houden we rekening met de Onroerende Zaak Belastingen, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing. Voor Berkelland ziet de gemeentelijke lastendruk er als volgt uit:

Bedragen in €	Gebruiker van de woning geen eigenaar		Gebruiker van de woning eigenaar	
Belastingsoort	Tarief 2017	Tarief 2018	Tarief 2017	Tarief 2018
OZB gebruiker	0	0	0	0
OZB eigenaar	0	0	204,00	206,86
Reinigingsheffing	189,36	189,36	189,36	189,36
Rioolheffing gebruiker	201,60	201,60	201,60	201,60
Rioolheffing eigenaar	0	0	185,30	185,30
Totaal belastingdruk	390,96	390,96	780,26	783,12

Uitgangspunten voor de vergelijking zijn:

- Huishouden van 4 personen.
- Woningwaarde van € 150.000.
- Groot pakket afvalstoffenheffing (380 liter).
- Waterverbruik van 45 kub per persoon.

Kaders

- De onroerende zaak belastingen stijgt niet meer dan de inflatiecorrectie. Voor 2018 houden we rekening met een stijging van 1,4%.
- De reinigingsheffingen zijn bedoeld om de kosten van afvalinzameling en –verwijdering te dekken. Wij streven naar 100 procent kostendekking bij de afvalstoffenheffing. Bij het berekenen van de kostendekkendheid houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead, BTW en eventuele prijsstijgingen.
- De gemeente heeft de zorg voor het stedelijk afvalwater, hemelwater en de structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing. Er is een bewuste keuze gemaakt om de heffing te splitsen in een gebruikersdeel en een eigenarendeel. De gebruiker betaalt, omdat hij/zij afvalwater op het riool loost. De eigenaar omdat de aansluiting op de riolering de gebruikswaarde van zijn pand verhoogt. De rioolheffing is kostendekkend. Bij het berekenen van de kostendekkendheid houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead, BTW en eventuele prijsstijgingen.
- Iedereen die in onze gemeente overnacht in een hotel, pension, vakantiewoning of kampeeronderkomen en die niet in de gemeentelijke basisadministratie van onze gemeente is opgenomen, moet toeristenbelasting betalen. Het is praktisch niet uitvoerbaar de belasting te innen bij de personen die overnachten. Daarom heffen wij de belasting van degenen die gelegenheid tot overnachten bieden (de exploitanten). De exploitanten mogen de belasting doorberekenen aan de personen die overnachten. Voor kampeeronderkomens op vaste- en seizoenstandplaatsen op

campings kan een forfaitair tarief (vast jaarbedrag) worden gerekend op basis van het gemiddelde aantal personen en het gemiddelde aantal overnachtingen.

- Wij leveren diverse diensten en producten zoals paspoorten, rijbewijzen, uittreksels, bouwvergunningen en kapvergunningen, waarvoor wij een vergoeding (leges) vragen. Deze leges staan in de Legesverordening. Deze verordening voldoet aan de eisen die door de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Europese dienstenrichtlijn (EDR) zijn gesteld.
- De begraafrechten moeten in principe de kosten van het begraven en het onderhouden van de begraafplaatsen dekken. Omdat wij veel graven hebben uitgegeven voor onbepaalde tijd lukt het niet om de begraafrechten kostendekkend te krijgen.
- Marktgelden moeten de kosten van de markten dekken. Wij kennen één tarief voor de gehele gemeente Berkelland.
- Voor mensen met een minimuminkomen bestaat de mogelijkheid gehele of gedeeltelijke kwijschelding te krijgen voor de volgende gemeentelijke belastingen:
 - OZB.
 - Reinigingsheffingen.
 - Rioolheffing.

Wij verlenen gehele kwijschelding als er aan alle voorwaarden voor kwijschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100 procent kwijscheldingsnorm.

Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijschelding.

Speerpunten

Een verantwoorde gemeentelijke belastingdruk

Wat gaan we daarvoor doen?

Heffen Reinigingsheffingen

Heffen rioolheffing

Heffen van Onroerende zaak belastingen

Speerpunten

Kwijschelding van belasting voor mensen met een minimuminkomen

Wat gaan we daarvoor doen?

Kwijschelden gemeentelijke belastingen

Speerpunten

Verantwoorde tarieven voor onze dienstverlening

Wat gaan we daarvoor doen?

Heffen begraafrechten

Heffen Leges

Heffen marktgelden

Heffen Toeristenbelasting

WEERSTANDSVERMOGEN

Weerstandvermogen

"Berkelland kan een stootje hebben"

Wat speelt er?

De wereld om ons heen verandert snel. Dat betekent dat er altijd ontwikkelingen zijn waar geen rekening mee is gehouden. Deze ontwikkelingen kunnen de gemeente geld kosten. Het is daarom verstandig om geld te reserveren voor eventuele tegenvallers. Hoeveel geld we moeten reserveren hangt af van de risico's die we lopen. In Berkelland is een raadsbesluit genomen waarin staat dat we proberen € 5.000.000 te reserveren om risico's af te dekken. Overigens merken we dat het benoemen van de risico's al helpt bij het beperken van de gevolgen. We letten meer op de mogelijke risico's en proberen eerder in te grijpen.

Speerpunten

Een weerstandvermogen dat voldoende is om de risico's op te vangen

Wat gaan we daarvoor doen?

Beoordelen weerstandvermogen.

Het weerstandvermogen geeft aan of we de risico's die we lopen ook kunnen betalen. Daarom proberen we van de risico's die we lopen in te schatten hoe groot de kans is, en hoeveel het ons kost als het risico zich voordoet. Op die manier maken we een inschatting van het vermogen dat wij nodig hebben om de risico's die we lopen te kunnen betalen.

Op 1 januari 2017 verwachten we dat de algemene reserve € 30.763.775 groot is. We schatten dat de risico's die we lopen uitkomen op €6.825.167. Daarmee komt het weerstandvermogen op 4,5. Dit is uitstekend.

Kwaliteit

In 2017 hebben zich geen risico's voorgedaan. Als we het weerstandvermogen relateren aan de risico's die we voor 2018 hebben geïnventariseerd dan komt het weerstandvermogen uit op 5,4. Dit is uitstekend.

Inventariseren risico's.

Als we ons verdiepen in risico's kunnen we eindeloze lijsten maken van alle mogelijke risico's. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. We moeten ons beperken. Welke risico's nemen we niet mee:

- Alle risico's met een uiterst kleine kans.
- Alle risico's met een kleine kans en tegelijk ook kleine financiële gevolgen.
- Alle risico's die we als gemeentelijke organisatie onderkennen en waarvoor we afdoende interne beheersmaatregelen hebben genomen.
- Alle risico's die via verzekeringen voldoende afgedekt zijn.

Vooraf nog de volgende toelichting:

- We pretenderen niet volledig te zijn. Er zijn vast risico's die we nog niet onderkennen.
- Geschatte omvang: hoe groot is het financieel gevolg als dit risico zich op enig moment voordoet.
- Geschatte kans: hoe groot is de kans dat dit risico zich in dit begrotingsjaar voordoet. Als we inschatten dat een risico zich hooguit eens in de tien jaar voordoet, rekenen we met een kans van 1/10 (10 procent).
- De genoemde omvang en kans zijn inschattingen van de organisatie. Meerdere mensen binnen de organisatie hebben meegedaan aan deze schattingen.
- We hebben geen feitenmateriaal waarmee we deze keuzes kunnen onderbouwen. We vinden dat deze schatting voldoende is voor het doel van deze paragraaf: het bepalen van het weerstandvermogen.

Risico	Geschatte omvang (€)	Geschatte kans	Financieel effect van de risico's (€)
--------	-------------------------	-------------------	--

Grondexploitatie			3.500.000
Samenwerkende partijen (GR'en/DVO's)	20.000.000	1/10	2.000.000
Decentralisatie Jeugdzorg/Wmo/Participatie	1.000.000	1/10	100.000
Klimaatveranderingen	6.000.000	1/25	240.000
Calamiteiten	5.000.000	1/100	50.000
Privacy/Datalek	820.000	1/20	41.000
Organisatorische risico's	250.000	1/10	25.000
Uitval ICT	150.000	1/5	30.000
Garantstelling Laarberg	12.500.000	1/75	166.667
Planschadeclaims	100.000	1/10	10.000
Beheer voormalige vuilstortplaat Langenberg	1.000.000	1/50	20.000
BTW verrekening gymzalen en sporthallen	100.000	2/5	40.000
Garanties	7.350.000	1/75	98.000
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN)	745.000	2/5	298.000
Uitstaande gelden	28.000.000	1/100	280.000
Totaal	83.015.000		6.898.167

Kengetallen financiële positie

Vanaf de begroting 2016 moeten we ook financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarrekening. Het gaat om 6 kengetallen die we hierna kort toelichten.

1. Netto schuldenquote.
De netto schuldenquote geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen met de inkomsten die ze heeft. De richtlijn van de provincie Gelderland is dat bij een netto schuldenquote van 90% een risico ontstaat. Bij een schuldenquote boven de 130% is de gemeente nauwelijks nog in staat de schulden te betalen.
2. Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.
Als je geld uitleent levert dat inkomsten op. Die inkomsten dekken een gedeelte van de schuld. Daarmee heb je in ieder geval al in staat een gedeelte van je schuld te betalen. Er zit natuurlijk wel een risico aan het uitlenen van geld. Degene die het geld leent kan misschien het geld niet terugbetalen. De provincie Gelderland hanteert dezelfde percentages voor de risicobepaling als bij de netto schuldenquote.
3. Solvabiliteitsratio.
De solvabiliteitsratio geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen. Het gaat er hier dus niet om of de schulden betaald kunnen worden uit de inkomsten maar ook uit het bestaande bezit. De

provincie Gelderland vindt een solvabiliteit van minder dan 50% al risicovol en een solvabiliteit van minder dan 20% erg risicovol. In het beleid bestemming overschotten hebben wij de grens gesteld dat we bij een solvabiliteit van minder dan 35% eerst de algemene reserve aanvullen.

4. Structurele exploitatieruimte.

Met dit kengetal kunnen we zien of we structureel in staat zijn de lasten die we als gemeente hebben ook te kunnen betalen. Dit kengetal is uiteindelijk het belangrijkste voor de vorm van toezicht waar de provincie Gelderland ons onder plaatst. Voor het repressief toezicht is het van belang dat of de begroting of de meerjarenraming een kengetal laat zien dat groter is dan 0%. Wij streven naar een situatie waarbij de begroting en de meerjarenraming een percentage groter dan 0 laten zien.

5. Grondexploitatie.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de gronden zich verhoudt tot de inkomsten van de gemeente. De provincie Gelderland vindt een percentage minder dan 20 weinig risicovol. Een percentage van meer dan 35 is volgens de provincie Gelderland erg risicovol.

6. Belastingcapaciteit.

Dit kengetal laat zien hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het cijfer is er alleen op gericht om gemeenten te kunnen vergelijken op dit gebied. In het cijfer zijn alle gemeentelijke woonlasten meegenomen. Als het percentage onder de 100 ligt hef je minder belasting dan gemiddeld in Nederland. Is het percentage hoger dan 100 dan hef je meer belasting dan gemiddeld in Nederland. Er wordt geen rekening gehouden met de verschillen die er tussen gemeenten bestaan. De provincie Gelderland vindt een percentage van meer dan 105 erg risicovol.

Kengetallen	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Netto schuldenquote	30,5%	33,7%	24,51%
Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-4,7%	-10,19%	-13,23%
Solvabiliteitsratio	49,6%	51,06%	53,18%
Structurele exploitatieruimte	5%	0,0%	1%
Grondexploitatie	0%	3,47%	2,82%
Belastingcapaciteit	115%	117%	116%

SAMENWERKINGSPARTIJEN

Samenwerkingspartijen

"Partijen waarmee we samenwerken en hun kernactiviteiten"

Speerpunten

Goede (nuts)voorzieningen door deelnemingen

Wat gaan we daarvoor doen?

Aandeelhouderschap van AGEM goed uitoefenen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De AGEM faciliteert het opzetten van energie-coöperaties.
- AGEM en Achterhoek Duurzaam Verbouwen ontwikkelen het verduurzaam energieloket verder.

Aandelen	Geen
Geschat dividend 2018	Niet van toepassing
Kernactiviteiten van de organisatie	Advies, kennisbundeling, energieproductie en levering
Website / vestigingsplaats	www.agem.nu / Doetinchem
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01.01	
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	
Coördinatie	Medewerker Team projecten
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouder Pot
Begrotingskaders	Dagelijks Bestuur
Concept	Algemeen Bestuur
Definitief	Commissie/Raadsleden

- **Kwaliteit**
Er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan in 2017
- **Tijd**

Aandeelhouderschap van Alliander N.V. goed uitoefenen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen.

Aandelen	633.991 aandelen van € 2,00
Geschat dividend 2017	€ 300.000
Kernactiviteiten van de organisatie	• Activiteiten in het kader van het wettelijke netbeheer zoals aanleg en onderhoud van elektriciteits- en gasnetwerken. • Activiteiten die voor de klant logischerwijs bij regulier netbeheer behoren, zoals levering, installatie en beheer van trafo's en meters. • Activiteiten in de vrije markt, die kernversterkend werken zoals het ontwerpen, aanleggen en beheren van complexe infrastructuren (Liandon).
Website / vestigingsplaats	www.alliander.com / Arnhem
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01.01	€ 3.864.000.000 – € 1.778.000.000
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	€ 3.942.000.000 – € 1.989.000.000
Coördinatie	Financieel beleidsmedewerker Team financiën
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouder Boer: afgevaardigde aandeelhoudersvergadering

Begrotingskaders	NVT
Concept	NVT
Definitief	NVT

Kwaliteit

Er hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan die leiden tot een aanpassing van onze rol als aandeelhouder.

Geld

Alliander heeft in 2017 € 79.000.000 minder winst gemaakt dan in 2016. Dit is vooral het gevolg van de eenmalige opbrengst in 2016 van de verkoop van Endinet aan Enexis. Het resultaat op de voortgezette bedrijfsactiviteiten was € 74.000.000 hoger. Het hogere resultaat is vooral het gevolg van de hogere gereguleerde tarieven. Het lagere resultaat leidt ook tot een lager dividend ten opzichte van 2016. Desondanks ontvangen we € 424.000 aan dividend €124.000 meer dan begroot.

Aandeelhouderschap van Bank Nederlandse Gemeenten goed uitoefenen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen

Aandelen	305.877 aandelen van € 2,50
Geschat dividend 2017	€ 200.000

- BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt BNG bij aan het zo laag mogelijk houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burgers.
- BNG verleent financiële diensten op maat voor gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen, provincies en andere decentrale overheidsinstellingen.

Kernactiviteiten van de organisatie

Website / vestigingsplaats	www.bng.nl / Den Haag
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 4.486.000.000 – € 149.483.000.000
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	€ 4.953.000.000 – € 135.041.000.000
Gerealiseerd resultaat	€ 393.000.0000
Coördinatie	Financieel beleidsmedewerker Team financiën
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouder Boer: Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Begrotingskaders	NVT
Concept	NVT
Definitief	NVT

Kwaliteit

Om haar rol als betrokken partner voor een duurzamer Nederland verder in te vullen heeft BNG Bank in het verslagjaar meer dan 150.000 zonnepanelen gefinancierd via het bedrijf Rooftop Energy en het project 'Boer kiest Zon' en door directe financiering van onder meer gemeenten en woningcorporaties. Ook werden projecten op het gebied van windenergie, biomassa, bio-energie, geothermie en warmtenetten gefinancierd. In het najaar is de Maatschappelijk Vastgoed Scan geïntroduceerd. BNG Bank begon in 2017 ook met herfinanciering onder de Exportkredietgarantieregeling van de Rijksoverheid. BNG Bank sluit hiermee aan op de wens van het kabinet om de Nederlandse export te bevorderen en exporterende Nederlandse bedrijven te ondersteunen.

Aandeelhouderschap van Gebiedsonderneming Laarberg B.V. goed uitoefenen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden.
- De aanleg van de N18 en de aansluiting op het bedrijventerrein. De afwikkeling van verkeersstromen via de Deventer Kunstweg is aandachtspunt.
- Binnen het bedrijventerrein is een historische Circumvallatielinie gelegen. Over de financiële consequenties hiervan moeten samen met gemeente Oost Gelre afspraken worden gemaakt.

- Het Regionale Programma Bedrijventerreinen laat een overschot aan (mogelijke) capaciteit zien. De Laarberg heeft hierdoor 20 ha aan potentiële capaciteit voor bedrijven geschrapt. Nieuwe ontwikkelingen in de regio die zouden kunnen concurreren met de belangen van de Laarberg worden kritisch gevolgd.

Aandelen	€ 9.000 (90 aandelen van € 100)
Geschat dividend 2018	Nihil
Kernactiviteiten van de organisatie	• Ontwikkelen van Regionaal bedrijventerrein Laarberg
Website / vestigingsplaats	www.laarberg.nl / Lichtenvoorde
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 18.605 - € 6.617
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	
Coördinatie	Planeconoom Team projecten
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouder Boer
Begrotingskaders	Directie
Concept	Directie
Definitief	Vergadering van Aandeelhouders

 Kwaliteit

 Tijd

 Geld

Aandeelhouderschap van Gebiedsonderneming Laarberg C.V. goed uitoefenen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden.
- De aanleg van de N18 en de aansluiting op het bedrijventerrein. De afwikkeling van verkeersstromen via de Deventer Kunstweg is aandachtspunt.
- Binnen het bedrijventerrein is een historische Circumvallatielinie gelegen. Over de financiële consequenties hiervan moeten samen met gemeente Oost Gelre afspraken worden gemaakt.
- Het Regionale Programma Bedrijventerreinen laat een overschot aan (mogelijke) capaciteit zien. De Laarberg heeft hierdoor 20 ha aan potentiële capaciteit voor bedrijven geschrapt. Nieuwe ontwikkelingen in de regio die zouden kunnen concurreren met de belangen van de Laarberg worden kritisch gevolgd.

Aandelen	Niet van toepassing. Gemeente Berkelland heeft als commandiet, net als gemeente Oost Gelre, € 1 ondernemingsvermogen ingebracht.
Geschat dividend 2018	Nihil
Kernactiviteiten van de organisatie	Ontwikkelen van Regionaal bedrijventerrein Laarberg
Website / vestigingsplaats	www.laarberg.nl / Lichtenvoorde
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 2 - € 22.784.202
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	
Coördinatie	Planeconoom Team projecten
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouder Boer
Begrotingskaders	Directie
Concept	Directie
Definitief	Vergadering van Aandeelhouders

 Kwaliteit

 Tijd

 Geld

Aandeelhouderschap van Twence goed uitoefenen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

- Dividend wordt uitgekeerd op basis van het aantal inwoners per 1 januari 2005 van de voormalige gemeente Neede.
- De Regio Twente heeft besloten dat Twence aan de gemeenten € 80.000.000 uitkeert. Twence keert eerst als basis € 2.500.000 dividend uit. Aanvullend wordt in 10 jaar om te beginnen in 2009 € 80.000.000 uitgekeerd. Kan dit niet in 10 jaar, dan in een langere periode. Voor de gemeente Berkelland betekent dit bij een periode van 10 jaar ongeveer € 130.000 per jaar.

Aandelen	14.282 aandelen
Geschat dividend 2017	€ 150.000 (inclusief de tijdelijke uitkering van € 130.000 tot 2019)
Kernactiviteiten van de organisatie	Afvalverwerking en energielevering.
Website / vestigingsplaats	www.twence.nl / Hengelo ov
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 126.072.000 – € 149.737.000
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	€ 126.072.000 – € 149.737.000
Coördinatie	Taakveldverantwoordelijke afval, Team opdrachtgeverschap
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouders Boer: afgevaardigde aandeelhoudersvergadering; wethouder J. Pot strategisch overleg.
Begrotingskaders	NVT
Concept	NVT
Definitief	NVT

Aandeelhouderschap van Vitens N.V. goed uitoefenen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen

Aandelen	24.034 aandelen van € 1,00
Geschat dividend 2017	€ 50.000 • Het leveren van drinkwater tegen lage operationele kosten. • Internationaal is Vitens betrokken bij de drinkwatervoorziening van nog eens ruim 20 miljoen mensen, overal ter wereld.
Kernactiviteiten van de organisatie	
Website / vestigingsplaats	www.vitens.nl / Zwolle
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 526.300.000 – € 1.223.800.000
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	€ 525.700.000 – € 1.233.900.000
Coördinatie	Financieel beleidsmedewerker Team financiën
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouder Boer: Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Begrotingskaders	NVT
Concept	NVT
Definitief	NVT

Speerpunten

Goede dienstverlening door andere partijen

Wat gaan we daarvoor doen?

Afspraken maken over dienstverlening met het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT).

Aandachtspunten en ontwikkelingen

- De overeenkomst met het GBT is aangegaan per 1 januari 2016 en geldt in eerste instantie tot 1 januari 2021. Daarna volgt stilzwijgende verlenging van nog eens vijf belastingjaren. Daarna geldt een stilzwijgende verlenging voor onbepaalde tijd. Voor iedere periode zijn opzegtermijnen afgesproken.

- In de FUO (fiscale uitvoeringsovereenkomst) met het GBT is een bedrag van € 585.062,63 opgenomen voor structurele, jaarlijkse kosten.
- Er zijn echter op dit moment nog wel gesprekken gaande over aanvullende werkzaamheden. De uitkomst hiervan is nog niet bekend.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente) € 585.062,63

Overige bijdragen per inwoner Niet van toepassing

- Heffen en invorderen van aanslagen gemeentelijke belastingen.
- Het vaststellen van de WOZ waarden (wet Waardering Onroerende Zaken).
- Het voeren van bezwaar- en beroepszaken tegen gemeentelijke heffingen en tegen de Wet Onroerende Zaken.

Kernactiviteiten van de organisatie

Coördinatie

Medewerker Team opdrachtgeverschap

Bestuurszetel

Niet van toepassing

Website

www.gbtwente.nl

Kwaliteit

De afspraken over de dienstverlening met het GBT lopen goed.

Met ingang van 1 januari 2018 is de reclamebelasting toegevoegd aan de heffing en invordering door het GBT.

In de loop van 2018 zal de FUO (fiscale uitvoerings overeenkomst) worden aangepast. Dit komt o.a. door het invoeren van de reclamebelasting, het wijzigen van de Wet Woz (van m2 naar m3)

Geld

Door de uitbetaling van de teruggave OZB zullen de kosten die het GBT ons in 2018 in rekening brengt hoger zijn dan in 2017.

Ook zal het GBT door een wijziging van de wetgeving inzake de Wet WOZ in 2018 beginnen met het omzetten van de WOZ waarde in m2 naar m3. Dit brengt ook extra kosten met zich mee.

Het invoeren van de reclamebelasting brengt ook extra kosten met zich mee. Deze perceptiekosten brengen wij in rekening bij de Stichting Ondernemersfonds Berkelland.

Speerpunten

Goede dienstverlening door samenwerking

Wat gaan we daarvoor doen?

Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Het ECAL doet onderzoek naar de (rand)voorwaarden voor aansluiting bij een E-depot. Dit in het kader van waarborging van duurzaamheid en toegankelijkheid van digitale archieven.

Bijdrage per strekkende meter (totaal gemeente)

€ 115 (€230.097)

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

- Het beheer van de historische archieven van de 15 gemeenten die deelnemen aan de Samenwerkingsregeling Regionaal Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers. Betreffende gemeentes zijn: Aalten, Berkelland, Doetinchem, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Montferland, Winterswijk, Bronckhorst (taken en activiteiten Streekarchivariaat en de taken van de huidige Stichting Staring Instituut), Doesburg, Rijnwaarden, Lochem, Zutphen, Westervoort, Zevenaar, Duiven en de provincie Gelderland (de taken van de huidige Stichting Staring Instituut)
- Het beheren, verzamelen, ordenen en ontsluiten van historische

Kernactiviteiten van de organisatie

	informatie (gebaseerd op een wettelijke taak). • Een groter en breder publiek aanspreken.
Website / vestigingsplaats	www.ecal.nu / Doetinchem
Deelnemers	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk
Wettelijke voorschriften	Wet gemeenschappelijke regelingen, de Archiefwet 1995 en het Archiefbesluit
Samenwerkingsvorm	Openbaar lichaam
Toegekende bevoegdheden	Het vaststellen van verordeningen in het kader van de overgedragen archieftaak, inclusief de bevoegdheid om een verordening vast te stellen als bedoeld in artikel 229 van de Gemeentewet.
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 129.213 - € 753.352
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	
Coördinatie	Medewerker Team Documentaire Informatievoorziening en secretariaat.
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Burgemeester van Oostrum: Algemeen Bestuur
	Toezening algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2017
	Laatste B&W / aanleverdatum voor openbaar raadsvoorstel 9 mei/2 mei 2017
Planning behandeling begroting 2018	Commissie bestuur 7 juni 2017
	Raad 20 juni 2017
	Vaststellen AB-RA vóór 1 augustus 2017
Begrotingskaders	Dagelijks Bestuur
Concept	Algemeen Bestuur
Definitief	Raadsleden / Collegeleden
 Kwaliteit	Het erfgoedcentrum heeft in 2017 de taken uitgevoerd volgens de afspraken die gemaakt zijn.
 Tijd	
 Geld	Het erfgoedcentrum heeft 2017 afgesloten met een negatief resultaat. Het negatieve resultaat is wel iets lager dan begroot. Het negatieve resultaat komt ten laste van de algemene reserve. We hoeven naar verwachting geen extra bijdrage te betalen.
Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling GGD Noord- en Oost Gelderland.	
Aandachtspunten en ontwikkelingen:	
• De GGD heeft een inspanningsverplichting op zich genomen tot het inverdienen van de indexering. Wij willen de ontwikkeling van de inwonerbijdrage baseren op de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Het AB van de GGD heeft op 9 juli 2015 besloten dat de essentie van de Achterhoekse indexeringsmethode onderdeel is geworden van de systematiek. Deze essentie is: let niet alleen op prijsstijgingen, maar ook op de inkomstenkant van de gemeenten. Als er op basis van de kostenontwikkeling versus de inkomstenontwikkeling aanleiding toe is, kan het AB besluiten tot een bezuinigingsopdracht. Op verzoek van de Achterhoekse gemeenten zal er nog een bestuurlijke discussie plaats vinden over de uitvoering van de indexeringssystematiek. • De dialoog jeugdgezondheidszorg is afgerond. Wij handhaven voorsnog de huidige uitvoeringssituatie (van 0-4 jaar door Yunico en van 4 tot 18 jaar door de GGD). • De GGD wil aansluiten bij de ontwikkelingen in het Sociaal Domein en de gemeenten hier in ondersteunen.	
Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)	€ 14,00 (€ 620.957)
Overige bijdragen per inwoner	Afname op projectbasis
	• GGD Noord- en Oost-Gelderland biedt actief 'Een gezond houvast' en bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners. • GGD Noord- en Oost Gelderland doet dat voor 22 gemeenten in
Kernactiviteiten van de organisatie	

Website / vestigingsplaats	Noord- en Oost Gelderland. http://www.ggdnog.nl / Warnsveld
Deelnemers	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek en Winterswijk, Apeldoorn, Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Zutphen
Wettelijke voorschriften	Wet gemeenschappelijke regelingen, de Wet collectieve preventie volksgezondheid en de Gemeentewet
Samenwerkingsvorm	Openbaar lichaam
Toegekende bevoegdheden	Gemeentelijke bevoegdheden zoals deze voortvloeien uit de Wet publieke gezondheid
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 2.156.000 – € 2.687.000
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	
Coördinatie	Adviseur sociaal domein (focus zorg en welzijn), Team opdrachtgeverschap
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Wethouder Van Haaren: Algemeen Bestuur Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2017 Laatste B&W / aanleverdatum voor openbaar raadsvoorstel 9 mei / 2 mei 2017 Commissie bestuur 7 juni 2017 Raad 20 juni 2017 Vaststellen AB-RA vóór 1 augustus 2017 Algemeen Bestuur Algemeen Bestuur Raadsleden / Collegeleden
Planning behandeling begroting 2018	
Begrotingskaders	
Concept	
Definitief	
 Kwaliteit	ER zijn geen bijzonderheden
Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Achterhoek.	
Aandachtspunten en ontwikkelingen:	
• Geen.	
Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)	(€ 1.044.950)
Overige bijdragen per inwoner	Niet van toepassing • De uitvoering van milieu vergunningverlening en handhaving en de Wabo-specialismen (o.a. advies over bodem, geluid, constructies en externe veiligheid). • Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland (Gelders Stelsel).
Kernactiviteiten van de organisatie	
Website / vestigingsplaats	www.odachterhoek.nl / Hengelo Gld
Deelnemers	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen en de provincie Gelderland
Wettelijke voorschriften	Wet gemeenschappelijke regelingen, de Archiefwet 1995 en het Archiefbesluit
Samenwerkingsvorm	Openbaar lichaam
Toegekende bevoegdheden	De deelnemers hebben geen publiekrechtelijke bevoegdheden overgedragen aan het openbaar lichaam. De deelnemers beslissen ieder afzonderlijk over de verlening van mandaat, volmacht en machtiging aan het openbaar lichaam
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	€ 623.000 / € 326.000
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	
Coördinatie	Team opdrachtgeverschap
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Burgemeester Van Oostrum: voorzitter Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Planning behandeling begroting 2018

Begrotingskaders

Concept

Definitief

Toezening algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2017
Laatste B&W / aanleverdatum voor openbaar raadsvoorstel 9 mei / 2 mei 2017

Commissie bestuur 7 juni 2017

Raad 20 juni 2017

Vaststellen AB-RA vóór 1 augustus 2017

Dagelijks Bestuur

Algemeen Bestuur

Raadsleden / Collegeleden

Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

Niet van toepassing

- Het (doen) oprichten van en/of deelneming in een of meer vennootschappen, stichtingen of andere rechtspersonen tot stichting of exploitatie van crematoria.
- Het zorg dragen voor de continuïteit van een crematoria voorzieningen in de regio Twente en aangrenzende gebieden door het bezitten van aandelen in Crematoria Twente B.V (CT).
- Het handhaven van de kwaliteit van de crematoria voorzieningen op minimaal het bereikte niveau.
- Het uitoefenen van de wettelijke bevoegdheden op de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) van CT B.V..

Kernactiviteiten van de organisatie

Website / vestigingsplaats

www.crematoriatwente.nl / Enschede

Deelnemers

Berkelland, Winterswijk, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo (O.), Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Tubbergen en Wierden

Wettelijke voorschriften

Wet gemeenschappelijke regelingen, Wet op de lijkbezorging

Samenwerkingsvorm

Openbaar lichaam

Toegekende bevoegdheden

De bevoegdheden m.b.t. de stichting en exploitatie van crematoria als bedoeld in de Wet op de lijkbezorging.

Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01

Niet van toepassing

Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12

Coördinatie

Medewerker Team opdrachtgeverschap

Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester

Wethouder Pot: Algemeen Bestuur

Toezening algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2017
Laatste B&W / aanleverdatum voor openbaar raadsvoorstel 9 mei/2 mei 2017

Planning behandeling begroting 2018

Commissie bestuur 7 juni 2017

Raad 20 juni 2017

Vaststellen AB-RA vóór 1 augustus 2017

Dagelijks Bestuur

Algemeen Bestuur

Raadsleden / Collegeleden

Begrotingskaders

Concept

Definitief

Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Achterhoek en Liemers.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De WGR blijft nog in stand vanwege de financiële afwikkeling. De procedure om het Recreatieschap te ontmantelen is grotendeels afgerond.
- Het AB van het RAL heeft geen begroting opgesteld voor het jaar 2017.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente) € 0,00
Overige bijdragen per inwoner € 0,00

Kernactiviteiten van de organisatie

- Het Recreatieschap Achterhoek en Liemers is een samenwerkingsverband van 13 gemeenten in de Achterhoek en de Liemers. Het recreatieschap is per 1 januari 2014 ontmanteld en wordt de komende tijd binnen vastgestelde kaders afgebouwd. Feitelijk is de (ambtelijke) organisatie al ontmanteld, echter juridisch verkeert het RAL nog in het proces van liquidatie. Afgesproken is dat de gemeente Doetinchem het Dagelijks Bestuur van het RAL hierbij ondersteunt.

Website / vestigingsplaats

www.recreatieschap.nl /Doetinchem

Deelnemers

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek en Winterswijk Duiven, Lochem, Rijnwaarden, Westervoort, Zevenaar en Zutphen.

Wettelijke voorschriften

Wet gemeenschappelijke regelingen

Samenwerkingsvorm

Openbaar lichaam

Toegekende bevoegdheden

Het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van openluchtrecreatie en toerisme.

Eigen vermogen – vreemd vermogen 01.01

€ 3.934.564 – € 1.126.000

Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12

Coördinatie

Medewerker Team opdrachtgeverschap

Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester

Wethouder Van Haaren: Algemeen Bestuur

Planning behandeling begroting 2018

Er komt geen begroting meer

Begrotingskaders

Concept

Definitief

Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Regio Achterhoek.

Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Sociale Dienst Oost Achterhoek.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De SDOA heeft een businessplan om de uitstroom te versterken.
- De vaste formatie van de SDOA is te krap voor de huidige klanten en nieuwe instroom. Er wordt gewerkt met een grote flexibele schil aan tijdelijk personeel.
- Per 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. De SDOA krijgt hierdoor te maken met een nieuwe doelgroep. De SDOA gaat een rol krijgen in de detachering van de SW-medewerkers. De komende periode wordt die rol nader uitgewerkt.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Niet van toepassing
 Beheerskosten € 2.737.000

Overige bijdragen per inwoner

Overige bijdragen cliëntgebonden: € 9.954.000 (= begroting programma's SDOA verminderd met begrootte bedragen 2016 voor 2.5. Hameland en 2.6. Stadsbank).

- Uitvoering van wet- en regelgeving op het gebied van sociale zekerheid voor de gemeenten Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk.
- De dienst staat voor maximale zelfstandigheid van de klanten op het gebied van arbeid, inkomen en participatie.

Kernactiviteiten van de organisatie

Website / vestigingsplaats

www.socialedienstooستachterhoek.nl / Groenlo

Deelnemers

Oost Gelre, Winterswijk en Berkelland

Wettelijke voorschriften

Wet gemeenschappelijke regelingen, Gemeentewet, Wet maatschappelijke ondersteuning, Participatiewet. Deze wet vervangt

Samenwerkingsvorm

de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong).

Gemeenschappelijk orgaan

Alle taken en bevoegdheden die op grond van de onder a tot en met j genoemde wetten en regelgeving aan het college toekomen worden, voor zover de wet het toelaat en de wet die het betreft niet is ingetrokken dan wel overdracht van bevoegdheden niet meer mogelijk is, aan het algemeen bestuur van de dienst overgedragen:

- a. Participatiewet.
- b. Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz).
- c. Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze.
- d. Werknemers (loaw).
- e. Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen.
- f. Zelfstandigen (loaz).
- g. Wet inburgering (Wi).
- h. Wet kinderopvang (Wk), voor zover het de uitvoering voor vastgestelde doelgroepen betreft.

Toegekende bevoegdheden

- i. Voorzieningen en besluiten van algemene strekking die betrekking hebben op de onder a tot en met h genoemde wetten en overige regelgeving met betrekking tot die wetgeving waarvan de uitvoering aan gemeenten, al dan niet in medebewind, is opgedragen.
- j. Nieuwe wet- of regelgeving die in de plaats treedt of samenhangt met de onder a tot en met h genoemde wetten en regelgeving.

2. De dienst wordt voorts belast met:

- a. De uitvoering van de schuldhulpverlening.
- b. De administratieve verwerking van de beschikkingen in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- c. Uitvoeringstaken in het kader van de Wet sociale werkvoorziening, voor zover die niet zijn opgedragen aan de gemeenschappelijke regeling Hameland.
- d. Uitvoering van de gemeentelijke regelingen op het gebied van minimabeleid en bijzondere bijstand.

3. Het algemeen bestuur van de dienst is bij de uitvoering van deze taken gebonden aan het door de gemeenten vastgestelde beleid.

€ 3.264.000 – € 5.194.000

Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01

Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12

Coördinatie

Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester

Opdrachtgever Participatiewet Team opdrachtgeverschap

Wethouder Boer: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Wethouder Pot: Algemeen Bestuur

Toezening algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2017

Laatste B&W / aanleverdatum voor openbaar raadsvoorstel 9 mei / 2 mei 2017

Commissie bestuur 7 juni 2017

Raad 20 juni 2017

Vaststellen AB-RA vóór 1 augustus 2017

Dagelijks Bestuur

Algemeen Bestuur

Raadsleden / Collegeleden

Planning behandeling begroting 2018

Begrotingskaders

Concept

Definitief

Kwaliteit

We nemen deel aan de Gemeenschappelijke Regeling Sociale Dienst Oost Achterhoek door actief te

participeren in overlegvormen, nauwe verbinding te hebben met de beleidsadviseurs bij SDOA en waar nodig het management, klantmanagers en accountmanagers. We betrekken SDOA bij de vormgeving van ons beleid en we werken samen aan een sterke kwaliteit van dienstverlening. We zijn bezig met het ontwikkelen van een bredere dienstverlening waarin meer aandacht is voor mensen met een lange afstand tot de arbeidsmarkt. Er heeft een organisatieonderzoek plaatsgevonden naar de structuur van de SDOA en of deze nog past bij de huidige opgave. Hierin is onder andere naar voren gekomen dat zowel de klanten als de gemeenten tevreden zijn over het functioneren van SDOA, dat er een keuze dient te worden gemaakt met betrekking tot de te hanteren financiële verdeelsleutel (aantallen werkzoekenden per gemeente zijn anno 2018 aanzienlijk anders dan bij de start in 2010) en dat er extra aandacht nodig is (herijking contactpersonenoverleg) voor de aansluiting van het participatie beleid van SDOA op de overige beleidsterreinen en visie op het sociaal domein van de afzonderlijke SDOA gemeenten.

Tijd

De deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling loopt door in de tijd.

Geld

De te voeren discussie over de financiële verdeelsleutel zal naar verwachting in ieder geval gevolgen hebben voor de bijdrage van de gemeente Berkelland exploitatiekosten.

Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Verantwoording over de inhoudelijke taak van Stadsbank Oost Nederland ligt bij de gemeenschappelijke regeling Sociale Dienst Oost Achterhoek (SDOA).
- Een beleidsmedewerker van de SDOA heeft zitting in het ambtelijk platform en wordt betrokken bij het uitzetten van nieuw beleid.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

Overige bijdragen € 335.000 (via de begroting van SDOA)

- Stadsbank Oost Nederland levert bijzonder financiële dienstverlening aan consumenten.
- De bank ondersteunt de aangesloten gemeenten in hun sociale beleid, zonder winstoogmerk.
- Op een zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze voorzien in de behoefte aan geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, afgifte van verklaringen ex artikel 285 lid 4 Faillissementswet, de beschikbaarstelling van bewindvoerders ter uitvoering van bepalingen inzake de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.

Kernactiviteiten van de organisatie

Website / vestigingsplaats

www.stadsbankoostnederland.nl / Enschede

Deelnemers

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Montferland, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Winterswijk, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Lochem, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Twenterand, Tubbergen, Wierden
Wet gemeenschappelijke regelingen, Burgerlijk Wetboek, Faillissementswet, Wet op het consumentenkrediet, Wet toezicht kredietwezen 1992, Wet werk en bijstand, Gemeentewet, Wet financiering decentrale overheden, Algemene wet bestuursrecht
Gemeenschappelijk orgaan

Wettelijke voorschriften

Samenwerkingsvorm

1. Krediettransacties binnen de Wet FIDO gegeven kaders.
2. Schuldenregeling.
3. Budgetbeheer.

Toegekende bevoegdheden

4. Verklaringen op grond van de Faillissementswet.
5. Bewindvoering en curatele op grond van de Faillissementswet.
6. Bewindvoering op grond van het Burgerlijk Wetboek.
7. Diensten in het kader van de beschikbaarheidsnuttigheid.
8. Preventie.
9. Het bevorderen van de spaarzin.
10. Harmonische en evenwichtige ontwikkeling van de onderneming.

Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01

€ 1.891.000 – € 3.748.000

Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12

Coördinatie

Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester

Opdrachtgever Participatiewet Team opdrachtgeverschap

Wethouder Boer: Algemeen Bestuur

Toezening algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2017

Laatste B&W / aanleverdatum voor openbaar raadsvoorstel 9 mei / 2 mei 2017

Commissie bestuur 7 juni 2017

Raad 20 juni 2017

Vaststellen AB-RA vóór 1 augustus 2017

Planning behandeling begroting 2018

Begrotingskaders

Dagelijks Bestuur

Concept

Algemeen Bestuur

Definitief

Raadsleden / Collegeleden

Kwaliteit

Zoals er zich bij de GR-SDOA een aantal veranderingen op klantniveau tussen 2010 en 2018 heeft voorgedaan, geldt eigenlijk hetzelfde voor wat betreft de bedrijfsvoering en de hulpverlening van de Stadsbank Oost Nederland (SON). Het rekenmodel, de productinhoud, de tarifiering, formatie en caseload dateerden uit 2010 en sloten niet meer aan op de ontwikkelingen in de samenleving met betrekking tot inwoners met schulden, goed opdrachtnemerschap en samenwerking met de keten. In 2016 en 2017 ontstond daardoor grote druk op de uitvoering. Caseloads raakten overvol, voor bewindvoering werd steeds vaker doorverwezen naar doorgaans duurdere externe partners en er ging veel tijd verloren aan het inwerken van tijdelijk personeel. Er is in 2016 en 2017 door de SON hard gewerkt om dit soort zaken het hoofd te kunnen bieden. Zo is onder andere de werkaanpak veranderd (regionaal werkende units dicht bij de klant) en wordt een deel van de flexschil omgezet naar formatie. Er is van meerdere kanten (waaronder de ombudsman) positief gereageerd op de veranderingen bij de SON. Ook wij c.q. de SDOA ervaren de verbeteringen.

Tijd

De deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling loopt door in de tijd. Er is het afgelopen jaar hard gewerkt aan ontwikkeling. Dit strookt met de verwachte planning.

Geld

De kosten van de Stadsbank zijn enigszins opgelopen. De verhoging is vooral terug te leiden naar de kosten van bewindvoering.

Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

€ 42,34 (€1.873.900)

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

Kernactiviteiten van de organisatie

- Meer veiligheid in de regio.
- Samenwerking tussen de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) en brandweer.

Website / vestigingsplaats

www.vnog.nl / Apeldoorn

Deelnemers

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek en Winterswijk, Apeldoorn, Bathmen, Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Gorssel, Harderwijk, Heerde, Hattem, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Warnsveld, Zutphen
Wet gemeenschappelijke regelingen, de Brandweerwet 1985, de Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen, de Gemeentewet, de Wet rampen en zware ongevallen en de Wet Ambulancevervoer

Wettelijke voorschriften

Samenwerkingsvorm

Openbaar lichaam

Toegekende bevoegdheden

Alle taken en bevoegdheden op grond van de Brandweerwet 1985, de Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen, de Wet rampen en zware ongevallen en de Wet Ambulancevervoer.

Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01

€ 1.385.000 - €45.693.000

Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	€ 845.000 - € 45.360.000
Verwacht resultaat	€ 930.000
Coördinatie	Opdrachtgever Veiligheid Team opdrachtgeverschap
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	Burgemeester van Oostrum: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2017 Laatste B&W / aanleverdatum voor openbaar raadsvoorstel 9 mei/2 mei 2017 Commissie bestuur 7 juni 2017 Raad 20 juni 2017 Vaststellen AB-RA vóór 1 augustus 2017
Planning behandeling begroting 2018	Raadsleden / Collegeleden
Begrotingskaders	Algemeen Bestuur
Concept	Raadsleden / Collegeleden
Definitief	
Kwaliteit De samenwerking met de VNOG is voldoende. Het is echter een samenwerking met 22 gemeentes waardoor je vaak te maken hebt met een meerderheid van stemmen. Op lokaal niveau is de samenwerking goed met de VNOG.	
Deelnemen in het Openbaar Lichaam vuilverwerking Noord Oost Achterhoek.	
Aandachtspunten en ontwikkelingen:	
- De Regio Achterhoek is verantwoordelijk voor de gesloten regionale stortplaatsen de Langenberg, 't Wald en 't Bellegoor. Op 1 januari 2019 neemt de provincie Gelderland de verantwoordelijkheid van de Regio Achterhoek voor wat betreft de Langenberg over. De besturen van de stortplaatsen 't Wald en 't Bellegoor willen het eigendom en de nazorgtaken overdragen en hebben in het verleden ingestemd met overdracht aan de Regio Achterhoek. - Het Algemeen Bestuur van de Regio Achterhoek heeft besloten de nazorgtaak voor de drie stortplaatsen versneld over te willen dragen aan de provincie. - Na formele overdracht kan de gemeenschappelijke regeling OLVNOA worden geliquideerd.	
Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)	Niet van toepassing
Overige bijdragen per inwoner	De kosten van beheer en nazorg worden verantwoord via de jaarrekening en begroting van de Regio Achterhoek. Binnen OLVNOA zelf vinden geen noemenswaardige activiteiten meer plaats. De gemeente beheert de financiële reserves van OLVNOA.
Kernactiviteiten van de organisatie	Het beheer en de nazorg voor de gesloten vuilstortplaats 't Bellegoor, gelegen aan de Deventer Kunstweg 2 in Eibergen.
Website / vestigingsplaats	www.vnog.nl / Borculo
Deelnemers	Berkelland en Oost-Gelre
Wettelijke voorschriften	Wet gemeenschappelijke regelingen
Samenwerkingsvorm	Openbaar lichaam
Toegekende bevoegdheden	Het bestuur is bevoegd alle besluiten te nemen en overeenkomsten aan te gaan tot uitvoering van zijn taak omschreven in artikel 1 van de regeling € 3.500.000 - € 0. Het eigen vermogen is niet vrij beschikbaar maar dient om eeuwigdurend in de nazorg van de stortplaats te kunnen voorzien. Per medic 2014 is het vermogen rentedragend overgeheveld naar de provincie Gelderland.
Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01	
Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12	
Coördinatie	Planeconoom en Team projecten
Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester	
Planning behandeling begroting 2018	Niet van toepassing
Begrotingskaders	Niet van toepassing
Concept	Niet van toepassing
Definitief	Niet van toepassing

Deelnemen in het samenwerkingsverband Bestuurlijke Begeleidingsgroep Beekvliet - Stelkampsveld.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Het is een langlopend proces nog zonder einddatum.
- Draagvlak en communicatie met het gebied is erg belangrijk. We steken veel energie in de contacten met het gebied en hebben hiervoor een vast contactpersoon.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Niet van toepassing

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

Kernactiviteiten van de organisatie

We werken samen met de provincie, het waterschap, terrein beherende organisaties, inwoners e.a. aan een gedragen gebiedsproces voor dit Natura 2000 gebied.

Coördinatie

Medewerker Gebiedsteam

Bestuurszetel

Wethouder van Haaren

Website

Geen

Kwaliteit

Wethouder van Haaren heeft deelgenomen aan de BBG. Gezamenlijk is er een gebiedsbijeenkomst georganiseerd, de provincie Gelderland heeft een concept inpassingsplan gemaakt en de uitvoering wordt nu getrokken door het Waterschap Rijn en IJssel.

Tijd

Geld

Deelnemen in het samenwerkingsverband Euregio.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De komende decennia toewerken naar één economische grensregio.
- Meedoen in Europa door blijvend te richten op Europe2020-Strategie. Met de regio spannen we ons in om 'bekend zijn' en 'je bekend maken' bij ander regio's.
- Realiseren van de Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020 door waar mogelijk aan te sluiten op Europese programma's. De nieuwe Interreg V periode 2014 – 2020 biedt kansen om innovatie in de Achterhoek onder de paraplu brengen van Interreg subsidies.
- Berkelland kijkt naar Duitsland voor kansen het economisch verkeer en de arbeidsmarkt te vergroten. Twente en Achterhoek oriënteren zich op de kansen voor een grensoverschrijdende werkplaats.
- Met Kreis Borken en 17 burgemeesters in de Kreis werken we grensoverschrijdend aan een actieprogramma. Bij de regio is een "ontgrenzer" aangesteld dhr. W. Leemreize. Onder andere op basis van de 'Atlas van kansen voor de grensregio Achterhoek-Borken' worden door Kreis Borken en Regio Achterhoek projecten gerealiseerd rond de thema's Arbeid, Jeugd, Zorg Taal.

Een aantal projecten ter illustratie:

- Duitse Taal: via directeurenoverleg Neede en Eibergen vroeg vreemde talenonderwijs (V.V.T.O.). Onderzocht wordt om tweetalig onderwijs voor 2016 aan te bieden. Dag van de buurtaal was op 23 april 2015 met ca. 500 scholieren in Bochholt.

Voor de gemeenteorganisatie is in 2015 een cursus Duitse taal en cultuur aangeboden om communicatiedrempels te verlagen.

- Grensoverschrijdende samenwerking HBO-scholen. In april 2014 is een studie naar aansluitingen van NL-DU Hogescholen gedaan. Taal is een belemmerende factor.
- Zorg: probleemverkenning van Europese patiënten richtlijnen voor grens overschrijdende ziekenhuiszorg; er is een uitwisseling geweest met 30 Duitse Huisartsen in het SKB ziekenhuis in Winterswijk. Er is behoefte aan Duitse zijde voor behandeling in NL. Er komt een bijeenkomst over belemmeringen door (Duitse) verzekeraars en regelgeving met Noordrijn-Westfalen en het Nederlandse ministerie van gezondheidszorg.
- Arbeidsmobiliteit: met de Euregio loopt het project Brainflow. Het betreft regiomarketing om talent aan te trekken en talent te behouden voor de regio.

- In 2014 is een haalbaarheidsstudie afgerond t.a.v. grensoverschrijdende spoorlijnen Arnhem/ Munster c.q. Winterswijk/Borken.
- Eind 2016 worden resultaten verwacht van een economisch strategische studie naar betere ontsluiting van Laarberg over de oost-west as (A1 in NL en A31 in D). Deventer Kunstweg en Vredenseweg zijn ook onderwerp van studie. De opdracht wordt uitgevoerd in opdracht van de gemeenten Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk. Lochem en Stadt Vreden zijn betrokken.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente) € 0,29 (€ 12.870,49)

Overige bijdragen per inwoner Niet van toepassing

- De opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren in het Duits-Nederlandse grensgebied. Onder meer door het verstrekken van Interreg – en MOZER subsidies.
- De kansen voor burgers, bedrijven, organisaties en aangesloten gemeenten in het werkgebied aan weerszijden van de grens grensoverschrijdend te verruimen, de welvaart en het welzijn in het grensgebied te vergroten en het wederzijdse begrip te bevorderen.

Kernactiviteiten van de organisatie

Coördinatie

Beleidsmedewerker afdeling Ruimtelijke ontwikkeling

Bestuurszetel

Burgemeester van Oostrum, de raadsleden Kion en Bos

Website

www.euregio.nl

Kwaliteit

Het Euregio-secretariaat heeft drie commissies: “Mozer – maatschappelijke ontwikkeling”, “Duurzame ruimtelijke ontwikkeling” en “Economie en arbeidsmarkt” ingesteld. De commissies hebben vier keer vergaderd. De commissies toetsen ingediende INTERREG-projectaanvragen op hun grensoverschrijdende meerwaarde en haalbaarheid, om vervolgens een vakinhoudelijk advies te formuleren.

Ondersteuning vindt plaats vanuit de Regio Achterhoek. Door wijzigingen in de structuur van de Regio zal ook de ondersteuning vanuit de Achterhoek mogelijk wijzigen.

Deelnemen in het samenwerkingsverband Leisurelands.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Leisurelands beheert vijf recreatiegebieden in de Achterhoek en Liemers. Daaronder Recreatiegebied Hambroek in Borculo.
- Op dit moment zijn de gemeenten nog geen aandeelhouder van Leisurelands. De Gemeenschappelijk Regeling Recreatieschap Achterhoek Liemers B.V. is aandeelhouder van Leisurelands.
- Onderdeel van de fusie is dat de gemeenten in de Achterhoek aandeelhouder worden van Leisurelands, net als de 23 gemeenten op de Veluwe en in het Rijk van Nijmegen dit nu al zijn.
- De aandeelhoudersovereenkomst is in 2016 opnieuw vastgesteld voor vijf jaar. De structuur van de vennootschap blijft ongewijzigd. Dit heeft als voordeel dat er sprake is van flexibiliteit en de mogelijkheid de aandeelhoudersovereenkomst over vijf jaar te heroverwegen.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Niet van toepassing

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

- Leisurelands bestaat uit 20 recreatiegebieden met zo’n vijf à zes miljoen bezoekers per jaar en ongeveer 800 evenementen op jaarbasis.
- Leisurelands werd als RGV in 1962 opgericht. Het bedrijf startte als een stichting en is uitgegroeid tot een private onderneming.

Kernactiviteiten van de organisatie

Coördinatie

Beleidsmedewerker Team Opdrachtgeverschap

Bestuurszetel

Wethouder Van Haaren is lid van het algemeen bestuur van het Recreatieschap Achterhoek en Liemers.

Website

www.leisurelands.nl

Deelnemen in het samenwerkingsverband N18.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Niet van toepassing

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

- Uitvoeren van het standpunt van de minister van Infrastructuur en milieu.
- Afspraken maken tussen meebetalende partijen over voorbereiding en realisatie van fase 1 van de N18.

Kernactiviteiten van de organisatie

Coördinatie

Medewerker Team projecten via de Ambtelijke Begeleidingsgroep

Bestuurszetel

Bestuurders komen bijeen indien nodig.

Website

www.rijkswaterstaat.nl/N18

Deelnemen in het samenwerkingsverband NUVAL Platform.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Deelnemers aan het Nuval platform hebben ook een aandeelhoudersovereenkomst. Hierin staat dat zij als een partij stemmen op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van Alliander. Een vertegenwoordiger van het Nuval platform neemt ook deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Alliander.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Bijdrage per aandeel Alliander € 0,008 en per aandeel Vitens € 0,02

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

Kernactiviteiten van de organisatie

- Informatie delen en afstemmen

Coördinatie

Medewerker Team financiën

Bestuurszetel

Wethouder Boer maakt deel uit van de stuurgroep

Website

Geen

Deelnemen in het samenwerkingsverband P10.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De Strategische Agenda is geconcretiseerd in een Uitvoeringsplan (jaarplan) 2016-2017.
- Voor 2017 krijgt de gemeenteraad een Jaarprogramma met daarin drie speerpunten waar ze dat jaar over gaan lobbyen en kennis over gaan ontwikkelen.
- Bij lobby wordt ingegaan op onderstaande vragen:
 - o Wat is het probleem, welke urgentie heeft het?
 - o Wat doen we zelf al?
 - o Waar kan de ander ons mee helpen, wat gaat er fout als de ander ons er niet mee helpt

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

(€ 5.500)

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

- Het platteland op de kaart zetten en de kracht van het platteland benadrukken.
- Recht doen aan de specifieke situatie van het grootschalige platteland.

Kernactiviteiten van de organisatie

Coördinatie

Medewerker Team opdrachtgeverschap

Bestuurszetel

Wethouder Hoytink-Roubos en burgemeester van Oostrum

Website

www.p-10.eu

Kwaliteit

Er is een nieuwe Strategische Visie P10 2020. Ook is er een Uitvoeringsagenda gemaakt. Deze wordt geconcretiseerd.

Geld

Deelnemen in het samenwerkingsverband Stichting Achterhoek Toerisme.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

€ 1,40

Overige bijdragen per inwoner

Bijdrage voor investeringen in routenetwerken 8 cent per inwoner en 1,5 cent per toeristische overnachting.

- Achterhoek Toerisme is een stichting met een algemeen maatschappelijke doelstelling (het bevorderen van toerisme en recreatie in de Achterhoek).
- De financiering van de AT vindt plaats door een vaste bijdrage per gemeente, maar AT genereert ook "eigen" inkomsten door het ontwikkelen van allerlei activiteiten.
- De AT is in beginsel vrij in het besteden van de gemeentelijke bijdrage, zolang ze deze besteedt in het kader van de algemene maatschappelijke doelstelling.
- Stichting beheer gelden routebureau Achterhoek is opgericht om te waarborgen dat de middelen afkomstig van de ontmanteling van het RAL beschikbaar blijven voor het routebureau. De beheerstichting is direct gerelateerd aan stichting Achterhoek Toerisme.

Kernactiviteiten van de organisatie

Coördinatie

Beleidsmedewerker Team opdrachtgeverschap

Bestuurszetel

Wethouder Van Haaren

Website

www.achterhoek.nl

Kwaliteit

De subsidieovereenkomst met de Stichting Achterhoek Toerisme is verlengd tot en met 2021 na een evaluatie.

Tijd

Geld

Deelnemen in het samenwerkingsverband Stichting Hambroek.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Op korte termijn wordt geen zandverkoop meer verwacht.
- Het is een langlopend project zonder vaste einddatum. De looptijd is conjunctuurgevoelig.
- Er zijn recreatieve ontwikkelingen in de omgeving die aansluiten bij de functie van recreatieplas Het Hambroek.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Niet van toepassing

Overige bijdragen per inwoner

Niet van toepassing

- Zandwinning; vanaf 2012 niet meer in exploitatie.
- Het realiseren en exploiteren van het recreatiegebied Hambroek te Borculo.

Kernactiviteiten van de organisatie

Coördinatie

Medewerker Gebiedsteam

Bestuurszetel

Wethouder van Haaren / M.G. Mellink: medewerker Gebiedsteam

Website

Geen

Kwaliteit

Wethouder van Haaren heeft deelgenomen aan diverse vergaderingen van de Stichting Hambroek. Er wordt met de huidige grondeigenaren gesproken over de toekomst van het gebied.

Tijd

Geld

Deelnemen in het samenwerkingsverband ZOOV.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Meer uitgaan van de eigen kracht van de inwoners, o.a. via vervoer door vrijwilligers, en via slim toewijzen het vervoer van en naar voorzieningen en instellingen voorkomen.

Bijdrage per inwoner (totaal gemeente) €115.686

Overige bijdragen per inwoner

Het door ZOOV voor Berkelland te verzorgen taxivervoer (WMO en Leerlingenvervoer) is geraamd op € 960.000

Kernactiviteiten van de organisatie

Het aanbieden van een geïntegreerd systeem van aanvullend Openbaar Vervoer (OV) voor iedere inwoner en de Wmo-vervoervoorziening voor mensen met een beperking en het leerlingenvervoer (per augustus 2017).

Coördinatie

Team Opdrachtgeving (waarbij het inhoudelijke deel voor de medewerkers Wmo, Verkeer en Vervoer (OV) en leerlingenvervoer is).

Bestuurszetel

Wethouder Pot in stuurgroep Basismobiliteit (gelinkt aan Poho Mobiliteit)

Website

www.zoov.nl

FINANCIERING

Financiering

"Geld lenen kost geld!"

Wat speelt er?

Regelgeving

De wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) verplicht gemeenten richtlijnen vast te stellen voor het beheer van de gemeentelijke geldstromen en de risico's die daaraan zijn verbonden (= treasury). Wij hebben dit gedaan in ons treasurystatuut.

Algemene ontwikkelingen (Rentevisie)

In het treasurystatuut zijn de randvoorwaarden voor het gemeentelijk beleid opgenomen.

Een belangrijk onderdeel hiervan is het verwachte en werkelijke verloop van de rente. Op grond van de huidige inzichten verwachten wij een lichte stijging van de korte rente (3 maands euribor) en de verwachting voor de lange rente (10 jaar) is dat deze in 2017 licht gaat stijgen. Gezien de rentevisie zal de rentebate t.o.v. 2017 niet veel verschillen.

Gemeentefinanciering

Wij proberen de benodigde leningen tegen zo laag mogelijke (rente)kosten aan te trekken en tegelijkertijd risico's zoveel mogelijk uit te sluiten. Gezien de huidige liquiditeitspositie van de gemeente is de verwachting dat we in 2018 geen langlopende leningen aantrekken.

Speerpunten

Beperken van de risico's op het te lenen en uit te lenen geld

Wat gaan we daarvoor doen?

Beoordelen koersrisico

Het koersrisico is het risico dat de (markt-) waarde van aandelen of obligaties daalt door koersontwikkelingen. Wij lopen weinig koersrisico, omdat wij onze gelden hebben uitgezet op spaarrekeningen of vastrentende waarden die voldoen aan de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden).

Beoordelen renterisico.

Er zijn twee normen die aangeven hoe groot het renterisico is. Wij lopen geen groot renterisico.

1. Een norm die aangeeft hoeveel geld we mogen lenen voor een periode korter dan 1 jaar. Volgens deze norm mogen we € 10.200.000 lenen. We verwachten dat we ruim onder deze norm blijven zoals uit onderstaande overzicht blijkt.

Bedragen in € 1.000	Liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet	2017
1	Vlottende schuld	0
2	Vlottende middelen	30.000
3	Netto vlottend (+) of overschot (-)	-30.000
4	Kasgeldlimiet	
(4a) = (7>3)	Ruimte onder de kasgeldlimiet	40.200

(4b) = (7<3)		Overschrijding van de kasgeldlimiet
Berekening kasgeldlimiet		
5	Begrotingstotaal	120.000
6	Percentage	8,5
7	Kasgeldlimiet = (5) x (6) / 100	10.200

2. Een norm die aangeeft of wijzigingen in de rente van huidige leningen, rente over nieuwe leningen en aflossingen passen bij de begroting.

Als de aflossingen en de renteherzieningen onder de € 24.000.000 blijven is het goed. Wij verwachten lasten voor renteherziening en aflossing van € 3.800.000 zoals uit onderstaand overzicht blijkt (bedragen x € 1.000):

Stap	Variabelen Renterisicnorm	2017	2018	2019	20
1	Renteherzieningen				
2	Aflossingen	3.777	3.732	3.732	3.7
3	Renterisico (1+2)	3.777	3.732	3.732	3.7
4	Renterisiconorm (4a x 4b/100)	24.000	24.000	24.000	24
	Ruimte onder risiconorm (4 > 3)	20.223	20.268	20.268	20
	Overschrijding renterisiconorm (4<3)				
	Renterisiconorm				
4a	Begrotingstotaal	120.000	120.000	120.000	12
4b	Percentage regeling	20	20	20	20

De verdeling van de rente over de taakvelden levert het volgende renteresultaat op in de begroting

	2018	2019	2020	2021
Externe rente korte en lange financiering	2.914.823	2.749.117	2.583.411	2.251.997
Externe rente baten	-3.625	-3.625	-3.625	-3.625
Totaal door te rekenen externe rente	2.918.448	2.752.742	2.587.036	2.255.622
Rente grondexploitatie	69.905	69.905	69.905	69.905
Rente projectfinanciering	3.625	3.625	3.625	3.625
Saldo door te rekenen externe rente	2.844.918	2.679.512	2.513.506	2.182.092

Werkelijk aan taakvelden toegerekend

Renteresultaat

Kwaliteit

Beoordelen uitstaande leningen

Om rendement te halen op onze liquide middelen lenen we geld uit aan daarvoor aangewezen instelling. De belangrijkste leningen zijn verstrekt aan de

- BNG (20 miljoen)
- VNOG (10 miljoen)

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Onderhoud kapitaalgoederen

"We zorgen goed voor onze kapitaalgoederen"

Wat speelt er?

In deze paragraaf staat hoe we met onze kapitaalgoederen omgaan. Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut. Denk aan wegen, gebouwen, riolering en openbaar groen.

Zoals wettelijk is voorgeschreven worden investeringen met een meerjarig nut afgeschreven. De afschrijvingstermijn die daarbij wordt gebruikt komt overeen met de economische levensduur van de investering. Wij hanteren wel een ondergrens. Wanneer de investering minder dan € 5.000 bedraagt, wordt het niet afgeschreven. De lasten worden dan in één keer afgeboekt.

Speerpunten

Een verantwoord beheer van onze kapitaalgoederen

Wat gaan we daarvoor doen?

Onderhouden gebouwen.

De gemeentelijke gebouwen zijn in 2014 geïnspecteerd. Hierdoor is er een goed beeld gekregen van de onderhoudstoestand van de gebouwen. Op basis van deze inspectie is de meerjarenonderhoudsplanung opgesteld.

Niveau 1	Uitstekend	Nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit
Niveau 2	Goed	Nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering
Niveau 3	Redelijk	Het verouderingsproces is over vrijwel de gehele linie duidelijk op gang gekomen
Niveau 4	Matig	Het verouderingsproces heeft het bouwdeel duidelijk in zijn greep
Niveau 5	Slecht	Het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden
Niveau 6	Zeer slecht	Een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren onder conditie 5

Voor groot onderhoud aan gebouwen is € 400.000 beschikbaar.

Om een goed en veilig gebouw te kunnen bieden is ervoor gekozen om de gemeentelijke gebouwen in onderhoudsniveau 3 te houden/krijgen. Uitzondering hierop is het gemeentehuis en de gemeentewerf. Hiervoor is onderhoudsniveau 2 aangehouden

Onderhouden groen.

Voor groen onderhoud is € 2.935.000 beschikbaar.

Geld

Overschrijding budget door:

- Aanvullende bijdragen aan verhardingen € 18.000.
- Oplossen van jarenlange klachten d.m.v. participatie. Het betreft snoeien bomen binnen de bebouwde kommen € 22.000.
- Onderhoudsklussen die tussen wal en schip geraakt zijn en toch uitvoering aan hebben gegeven € 3.000.
- Zaal, tent huur i.v.m. participatie openbaargroen € 1.000.
- Extra kosten extensief maaibeheer € 2.500.
- Maken fotoboeken gebiedsteam € 3.000.

Onderhouden van Riolering

We hebben steeds beter inzicht in de onderhoudstoestand van riolen en rioolgemalen. Hierdoor kan het risico op calamiteiten beter worden ingeschat. Hoewel er enkele zwakke plekken in het rioolstelsel zijn, is er geen groot risico zodat hierdoor problemen ontstaan.

Het Gemeentelijk Rioleringsplan is in 2013 voor vijf jaar vastgesteld. In dit plan wordt aandacht besteed aan het onderhoud en de noodzakelijke investeringen op korte en lange termijn. Op basis van dit plan worden onderhoudsplannen uitgewerkt. De kosten voor de riolering worden volledig gedekt uit het rioolrecht. Afgezien van onvoorziene omstandigheden kunnen alle werkzaamheden aan de riolering hierdoor worden uitgevoerd.

Onderhouden van wegen

We inspecteren regelmatig het kwaliteitsniveau van onze wegverhardingen. De kwaliteit van de wegverhardingen volgens de laatste inspecties is te zien in onderstaande tabel.

Gebruiksfunctie	Centrumgebied	Wijkontsluiting wegen	Woonstraten	Industriewegen	Ontsluitingswegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt						
Rijbaan	Hoog	Basis	Laag	Basis	Laag	Laag
Fietspaden	Hoog	Hoog	Basis	Zeet hoog	Laag	Basis
Voetpaden			Basis			
Overige		Basis			Zeet hoog	Laag
Elementen						
Rijbaan	Basis	Hoog	Basis	Hoog	Laag	Laag
Fietspaden		Hoog	Hoog	Zeet hoog	Laag	
Voetpaden	Hoog	Hoog	Hoog	Basis		
Overige	Basis	Hoog	Basis	Hoog		Laag

De gemiddelde kwaliteit van de wegverhardingen scoort basis – laag. Industriewegen scoren overwegend hoog. Dit komt doordat nog niet zolang geleden revitalisaties zijn uitgevoerd. Fietspaden scoren overwegend basis. Volgens het gekozen scenario zou dit hoog moeten zijn. Over het algemeen ligt de kwaliteit boven het gekozen scenario ‘overwegend laag’.

Jaarrekening 2017

Balans per 31 december (Bedragen x € 1.000)

ACTIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>	2.263	2.442
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio		
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	63	122
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	2.200	2.320
<i>Materiële vaste activa</i>	91.686	93.263
In erfpacht uitgegeven gronden	70	70
Investerings met economisch nut	43.795	45.212
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	30.117	31.028
Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	17.704	16.953
<i>Financiële vaste activa</i>	46.923	52.534
Kapitaalverstrekking aan:		
<i>Deelnemingen</i>	735	735
<i>Gemeenschappelijke regelingen</i>	72	72
<i>Overige verbonden partijen</i>	4.625	4.480
Leningen aan:		
<i>Openbare lichamen art. 1a wet fido</i>	7.177	8.134
<i>Woningbouwcorporaties</i>		
<i>Deelnemingen</i>	20.012	20.012
<i>Overige verbonden partijen</i>	3.663	2.807
<i>Overige langlopende leningen</i>	10.639	16.269
Uitzettingen in 's Rijks schatkist > 1 jaar		
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier > 1 jaar		
Overige uitzettingen > 1 jaar		25
Totaal vaste activa	140.872	148.239
Viottende activa		
<i>Voorraden</i>	3.848	3.485
Grond- en Hulpstoffen		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	5.723	5.561
Voorziening waardering voorraden	-1.875	-2.076
<i>Uitzettingen < 1 jaar</i>	46.083	40.879
Vorderingen op openbare lichamen	5.197	5.462
Verstekte kasgeldleningen aan openbare lichamen art.1a wet fido		
Overige verstekte kasgeldleningen		
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	32.802	18.706
Rekening-courantverhouding met het Rijk	6.860	7.184
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen		
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier < 1 jaar		
Overige vorderingen	1.224	688
Overige uitzettingen < 1 jaar		8.839
<i>Liquide middelen</i>	104	17
Kas- en Banksaldi		
<i>Overlopende activa</i>	9.496	8.210
Nog te ontv. voorschotbedragen door voorfin. met spec. bestedingsdoel van:		
<i>Europese overheidslichamen</i>	0	0
<i>Het Rijk</i>	368	292
<i>Overige Nederlandse overheidslichamen</i>		
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	9.128	7.918
Totaal viottende activa	59.531	52.591
Totaal generaal	200.404	200.830

Recht op verliescompensatie krachtens de wet op de vpb 1969

nvt

Balans per 31 december (Bedragen x € 1.000)

PASSIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	102.089	99.605
Algemene reserve	37.529	37.419
Bestemmingsreserves	62.396	58.729
Gerealiseerd resultaat	2.164	3.458
<i>Voorzieningen</i>	11.622	11.147
Voorziening voor verplichtingen en verliezen	4.995	4.821
Voorziening voor risico's		
Voorziening voor het gelijkmatig verdelen van lasten		
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven	6.627	6.326
<i>Vaste schulden > 1 jaar</i>	67.423	71.200
Obligatieleningen		
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		45
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	67.423	71.155
Binnenlandse bedrijven		
Openbare lichamen als bedoeld in art. 1a wet fido		
Overige binnenlandse sectoren		
Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren		
Door derden belegde gelden		
Waarborgsommen		
overige leningen > 1 jaar		
Totaal vaste passiva	181.134	181.952
Viottende Passiva		
<i>Netto viottende schulden < 1 jaar</i>	10.086	11.955
Kasgeldleningen bij openbare lichamen art. 1a wet fido		
Overige kasgeldleningen	7.100	7.250
Banksaldi	352	
Overige schulden	2.634	4.705
<i>Overlopende passiva</i>	9.184	6.923
Verplichtingen die in een volgend jaar tot betaling komen	3.128	
Ontv. voorschotten voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel van:		
<i>Europese overheidslichamen</i>		
Het Rijk	1.004	1
Overige Nederlandse overheidslichamen	942	584
Overige vooruitontv. bedr ten bate van volgende begr. jaren	4.110	6.338
Totaal viottende passiva	19.270	18.878
Totaal generaal	200.404	200.830

Gewaarborgde geldleningen

71.664

70.363

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Voorstel voor bestemming van het resultaat

In maart 2016 heeft de raad beleid vastgesteld hoe om te gaan met overschotten bij de jaarrekening. Dit beleid hanteert de volgende uitgangspunten:

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarden.

De baten en lasten worden toegekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden als last genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 1 of 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief. Kosten van disagio worden niet geactiveerd.

Activa van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met de afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Materiële vaste activa met een economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit, niet zijnde sportvelden, met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggedragen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Ingevolge artikel 10 van de verordening 212 worden lineair afgeschreven conform de Nota Activerings- en afschrijvingsbeleid Gemeente Berkelland 2012. Bij wijzigingen in de gehanteerde afschrijvingstermijnen blijven de termijnen voor in het verleden gepleegde investeringen intact voor zover niet anders wordt besloten. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan vijf duizend euro worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs. De percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut worden geactiveerd en lineair afgeschreven.

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Vlottende activa

Vorraden

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Rekening houden met de "Percentage of Completion". Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Vorderingen en overlopende activa

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Eventuele voorziening voor oninbaarheid wordt in mindering gebracht op de vorderingen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Reserves

Naast de algemene reserve zijn er diverse reserves gevormd die voor een specifiek doel bestemd zijn. Het muteren van reserves vindt plaats op aangeven van de raad. Alle mutaties op reserves lopen via het taakveld mutaties reserves.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van langer dan één jaar.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde jaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Activa

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	63	122
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	2.200	2.320
Totaal	2.263	2.442

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2017:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 1-1-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Af-schrijvingen	Bijdragen derden / Af-waarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio						
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	122	42		101		63
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	2.320	-71		49		2.200
Totaal	2.442	-29		150		2.263

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
In erfpacht uitgegeven gronden	70	70
Investeringen met een economisch nut	43.795	45.212
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	30.117	31.028
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	17.704	16.953
Totaal	91.686	93.263

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de erfpachtgronden weer:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde 01-01-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Desinvesteringen	Af-schrijvingen	Bijdragen derden / Af-waarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Erfpachtgronden	70						70
Totaal	70						70

Activa

De investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde 31-12-2017	per Boekwaarde per 31-12-2016
Gronden en terreinen	4.489	4.515
Gronden en terr. Dekking dmv heffingen	83	90
Woonruimten	206	176
Woonruimten Dekking dmv heffingen	3	3
Gebouwen	30.775	31.719
Gebouwen, Dekking dmv heffingen	5	7
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.158	2.401
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken: Dekking dmv heffingen	29.870	30.741
Vervoersmiddelen	673	684
Machines, apparaten en installaties	3.089	3.339
Machines, apparaten en installaties: Dekking dmv heffingen	16	19
Overige materiële vaste activa	1.112	1.021
Overige materiële vaste activa: Dekking dmv heffingen	140	167
Strategische gronden (voorm NIEGG)*	916	982
Strategische gronden (grond en hulpstoffen)*	376	376
Totaal	73.912	76.240

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde 01-01-2017	Vermeerderin- gen	Verminderin- gen	Desinves- teringen	Af-schrijvingen	Bijdragen derden /Af- waarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	4.515	28			54		4.489
Gronden en terreinen, Dekking d.m.v. heffingen	90				6		83
Woonruimten	176	31					206
Woonruimten, Dekking d.m.v. heffingen	3						3
Gebouwen	31.719	772	78		1.637		30.775
Gebouwen, Dekking d.m.v. heffingen	7				2		5
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	2.401	98	250		90		2.158
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken, Dekking d.m.v. heffing	30.741	1.359	521		1.709		29.870
Vervoermiddelen	684	109			120		673
Machines, apparaten en installaties	3.339	194			443		3.089
Machines, apparaten en installaties, Dekking d.m.v. heffing	19				3		16
Overige materiële vaste activa	1.021	454	7		355		1.112
Overige materiële vaste activa, Dekking d.m.v. heffing	167				28		140

Activa

Strategische gronden (voorm. NIEGG)	982		67			916
Strategische gronden (voorm. Grond en hulpstoffen)	376					376
Totaal	76.240	3.043	924		4.448	73.912

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde 01-01-2017	Vermeerderin- gen	Verminderin- gen	Desinves- teringen	Af-schrijvingen	Bijdragen derden /Af- waarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen							
Gebouwen							
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	16.839	1.890	447		670		17.613
Machines, apparaten en installaties	7						7
Overige materiele vaste activa	106				22		85
Totaal	16.953	1.890	447		693		17.704

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2017 wordt in onderstaand overzicht
(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerin- gen	Desinves- teringen	Aflossingen/- afschrijvingen	Afwaarderinge n	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekkingen aan:						
Deelnemingen	735					735
Gemeenschappelijke regelingen	72					72
Overige verbonden partijen	4.480	1.284		1.138		4.625
	5.287	1.284		1.138		5.432
Leningen aan:						
Openbare lichamen (art. 1 fido)	8.134			957		7.177
Woningbouwcorporaties						
Deelnemingen	20.012					20.012
Overige verbonden partijen	2.807	856				3.663
	30.953	856		957		30.852
Overige langlopende leningen						
Overige langlopende leningen	16.269	10		5.639		10.639
Uitzettingen in schatkist > 1 jr						
Uitzettingen Ned. Schuld papier > 1 jr						
Ov. uitzettingen met looptijd > 1 jr	25				25	
	16.294	10		5.639	25	10.639
Totaal	52.534	2.150		7.734	25	46.923

Kapitaalverstrekkingen:

De investeringen verantwoord onder kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen betreft de rekeningcourant positie bij de Svn m.b.t. een aantal leningen (duurzaamheid-, starters-, en blijversleningen)

Overige langlopende leningen:

De aflossing verantwoord onder de overige langlopende leningen heeft voornamelijk betrekking op leningen aan het personeel inzake de woningfinanciering. De aflossing onder openbare lichamen (art 1 fido) heeft betrekking op de lening van de V.N.O.G. Onder overige verbonden partijen is het bedrag vermeld dat bij de deelnemers van de Svn leningen uitstaat.

Activa

Vlottende Activa

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Grond- en hulpstoffen		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	5.945	5.783
Voorziening voor mogelijk verliesgevende exploitaties	-222	-222
Voorziening waardering voorraden	-1.875	-2.076
Gereed product en handelsgoederen		
Vooruitbetalingen		
Totaal	3.848	3.485

Voorziening naar aanleiding van demografische ontwikkelingen.

De gemeente Berkelland heeft zich ten doel gesteld om in de jaren 2010 tot 2025 maximaal 635 woningen toe te laten voegen aan de woningvoorraad. In 2015 is de Regionale Woonagenda voor de periode 2015-2025 vastgesteld. Daarbij is ingezet op 10% verlaging van het aantal woningen tot 570. Dit heeft gevolgen voor de keuzes in de woningbouwprogramma's en daarvoor geschikte locaties. In december 2016 is een Lokale woonagenda vastgesteld. In lijn met deze kaders zijn voor de vier grote kernen Structuurvisies Wonen 2017-2025 vastgesteld waarin de gewenste ontwikkeling van nieuwbouwlocaties is opgenomen. Om tot een verantwoorde afweging en prioritering van plannen te komen werken de gemeenten in de regio met het zogenaamde stoplichtmodel. Daarbij worden volkshuisvestelijke en ruimtelijke argumenten gewogen en vertaald in een verantwoord geachte toename van het aantal woningen. Op welke wijze en voor welke plannen deze prognoses effect zullen hebben is op dit moment niet volledig uitgekristalliseerd. Via de jaarlijkse voortgangsrapportage Wonen wordt inzicht gegeven in de ontwikkelingen op de lokale en regionale woningmarkt.

Het totaal van alle harde en zachte woningbouwplannen van ontwikkelaars en gemeente bedraagt per begin 2017 nog 755 woningen, waarvan 34 woningen in aanbouw zijn. Sinds 2010 zijn netto 378 woningen gerealiseerd. Rekening houdend met de vermindering van 10% kunnen er vanaf 2017 nog circa 192 woningen worden toegevoegd. Om de doelstelling te realiseren zal de komende jaren ingezet worden op het verder verminderen van de plancapaciteit. De gemeente hanteert in haar afwegingen het uitgangspunt dat de "juiste woning op de juiste plek" moet worden gebouwd. Gemeentelijke plannen waarvan de uitvoering daardoor onzeker is, zullen moeten worden afgewaardeerd. Daarvoor is in 2010 een voorziening gevormd van € 5.000.000. Eind 2017 bedraagt deze voorziening nog € 1.875.000.

Eventuele schadeclaims die ontstaan doordat particuliere ontwikkelaars minder woningen kunnen bouwen zijn niet in de voorziening meegenomen. De hoogte van de claims is afhankelijk van de planstatus, de onderhandelingsresultaten, uitkomsten van juridische procedures en mogelijke compensatie door hogere overheden. Deze claims vormen een risico. In de paragraaf Grondbeleid is dit aspect onder Overige risico's ook benoemd. Daarnaast bestaat het risico dat - als de woningmarkt aantrekt - door particuliere ontwikkelaars meer woningen worden gebouwd dan volgens de visie van de gemeente wenselijk is. De gemeente zal dan moeten heroverwegen welke gevolgen dit heeft voor gemeentelijke woningbouwplannen. Het is mogelijk dat - naast plannen die al in de voorziening voor afwaardering zijn meegenomen - ook andere gemeentelijke grondexploitaties dan moeten worden afgewaardeerd. Minimaal jaarlijks stemmen we alle bekende woningbouwplannen en de gemeentelijke exploitaties daarom op elkaar af.

Verloop boekwaarde onderhanden werk (bedragen in € 1.000)

De boekwaarde van de Bouwgronden in exploitatie bedroeg per 31 december 2017

€ 5.945.000. Van het verloop van 2017 is het volgende overzicht te geven:

	Boekwaarde per 1-1-2017	Uitgaven	Inkomsten	Resultaatnemin g (winst = -/-)	Boekwaarde 31- 12-2017	Voorziening 31- 12-2017	Boekwaarde 31- 12-2017 (BW -/- Vzo)
Bedrijventerreinen							
Overberkel 4 Borculo		16		16		47	-47
Kieft 4 Eibergen	2.153	60	5	-344	2.552		2.552
Everskamp Ruurlo	1.519	43	4		1.558		1.558
Woongebieden							
de Garver Haarlo	-79	-1		-21	-59		-59
Voormalige school Gelselaar	25	2			27		27
Schollenkamp Borculo						75	-75
Zwilbroekseweg / Rekkenseweg Eibergen	110	4			114		114
Hofrichter Eibergen	-18	1			-17		-17
KTV Eibergen	-290	19	4		-275		-275
Vonderman Noordijk	128	4		-39	171		171
Olland Rietmolen	242	12	190	-266	330		330
Hondelinkweg Neede	980	29		250	759		759
ABCTA terrein Beltrum	-191	31	544	-390	-314		-314
De Mölle Haarlo	75	6	124	-3	-40		-40
De Heuver Gelselaar	411	15			426	100	326
Leusinksbrink Ruurlo	717	40	44		713		713
Totaal Onderhanden Werk	5.782	281	915	-797	5.945	222	5.723

Boekwaarde per 31 december 2017

Raming nog te maken kosten

Raming nog te verwachten opbrengsten

Verwacht eindresultaat exploitatie (-/- is voordelig)

	5.945
	4.017
	11.956
	-1.994

Activa

Uitzettingen korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde per 1-1-2017	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde per 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	5.462		5.197
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen			
Overige verstrekte kasgeldleningen			
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	18.706		32.802
Rekening-courantverhouding met het Rijk			
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	7.184		6.860
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier < 1jaar			
Overige vorderingen	688	434	1.224
Overige uitzettingen (Schatkistbankieren)	8.839		
Totaal	40.879	434	46.083

De vorderingen op openbare lichamen is ultimo 2017 licht afgenomen t.o.v. 2016. De uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar is fors hoger. Dit komt door de vrijval van het geld dat bij ASR Vermogensbeheer stond. De grote daling bij de overige uitzettingen heeft ook met deze vrijval te maken. Eind 2017 stond er een bedrag van ongeveer € 32 miljoen bij het Rijk. In 2017 zijn geen gelden uitgeleend aan decentrale overheden

De mutaties in Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen hebben geheel betrekking op Exploitatiemaatschappij Leusinkbrink. Wij zijn van mening dat er een reëel risico bestaat dat deze vordering in rekening courant op een particuliere ontwikkelaar niet (geheel) door deze vennootschap of haar aandeelhouders kan worden voldaan. De vennootschap moet haar verplichtingen aflossen uit de verkoop van kavels. Deze vertegenwoordigen eind 2016 een boekwaarde binnen de vennootschap van € 6.970.000. De vordering van de gemeente op de ontwikkelaar uit hoofde van financiering bedraagt per 31 december 2017 € 6.860.082. Hiertegenover staat een gelijke verplichting van de gemeente jegens de BNG.

Wij plaatsen grote vraagtekens bij de afzetprognoses voor woningbouwkavels en de planologische haalbaarheid van nog te ontwikkelen plandelen. Wij beschikken niet over woningmarktcijfers die de toegepaste waardering door de vennootschap onderbouwen. De gemeente blijft proberen met de ontwikkelaar constructief te overleggen hoe het marktperspectief zich zou moeten vertalen in een realistische begroting. Dat marktperspectief is zorgelijk vanwege het wegvallen van de regionale vraag door een daling van het aantal huishoudens en de eisen aan de financierbaarheid van woningen. Beide zijn voor de gemeente niet beïnvloedbaar. Wij denken daarom dat een forse afwaardering op de voorraden noodzakelijk is, hetgeen tevens impliceert dat zowel de aandeelhouder als de gemeente voorlopig ontvangen winstuitkeringen moeten terugbetalen.

Activa

De ontwikkelaar heeft op 5 januari 2018 een juridische procedure in gang gezet om de volledige nakoming van de overeenkomst te bepleiten. De behandeling door de rechtbank is voorzien op 10 juli 2018. Voor het gemeentelijk aandeel in het risico zijn of worden de nodige maatregelen getroffen. Ook is als onderdeel van de verantwoording over de gemeentelijke grondexploitatie een inschatting van de risico's en het weerstandsvermogen gemaakt. Op basis van de goedkeurende accountantsverklaring, die door Crop registeraccountants op 13 april 2017 bij de jaarrekening 2016 van de vennootschap is afgegeven, achten wij een afwaardering van onze vordering op de vennootschap - voor haar aandeel in het risico en aanvullend op al getroffen voorzieningen - op dit moment niet aan de orde.

Activa

Volgens artikel 52c van het BBV moet worden vermeld wat het drempelbedrag is voor het begrotingsjaar en het bedrag dat per kwartaal buiten 's Rijks schatkist is aangehouden. Dit is verwerkt in het overzicht hieronder.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (Bedragen X € 1000)					
Verslagjaar 2017					
(1)	Drempelbedrag	757,5			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	63	9	10	298
(3a) = (1)>(2)	Ruimte onder het drempelbedrag	694	748	747	460
(3b) = (2)>(1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	101.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan 500 miljoen euro	101.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de 500 miljoen euro niet te boven gaat	0			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	757,5			
(2) Berekening kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist	5.683	835	928	27.405
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a)/(5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	63	9	10	298

Activa

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde per 31- 12-2017	Boekwaarde per 31- 12-2016
Kassaldi	2	1
Banksaldi	102	16
Totaal	104	17

Activa

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Nog te ontvangen bedragen EU		
Nog te ontvangen bedragen van het Rijk	368	292
Overige nog te ontvangen bedragen	9.128	7.918
	9.496	8.210

Passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen Eigen Vermogen bestaat uit de volgende posten:

(Bedragen X € 1000)

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Algemene reserve	37.529	37.420
Bestemmingsreserves:		
Bestemmingsreserves voor egalisatie van tarieven	2.380	2.148
Overige bestemmingsreserves	60.016	56.582
Gerealiseerde resultaat	2.164	3.458
Totaal	102.090	99.607

Het verloop wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven.

(Bedragen x € 1.000)

	Saldo 1-1-2017	Toevoeging	Toegevoegde rente	Onttrekking	Bestemming resultaat	Vermind. ter dekking afschr.	Saldo 31-12-2017
Algemene reserve	37.420	693		2.280	1.696		37.529
Bestuurlijke claims	9.373	4.356		1.532			12.197
Egalisatiereserve Afval	2.148	233					2.380
Egalisatiereserve investeringen	8.133	268		438		28	7.935
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	1.709				68		1.777
Inkomensreserves	6.460			822			5.638
Onderhoud wegen	5.790			152	210		5.848
Onderwijs-huisvesting	7.060			50			7.010
Herstructurering	5.516			779	1.484		6.221
Nadelen decentralisaties	10.450	2.700		1.851			11.300
Hameland	2.090						2.090
Totaal	96.149	8.250		7.904	3.458	28	99.926
Gerealiseerde resultaat							2.164
Totaal							102.090

Onder "Bestemming resultaat" staan de toevoegingen die voortkomen uit de bestemming van het resultaat van het vorige dienstjaar. Onder de afschrijvingen staan de verminderingen vermeld in verband met afschrijvingen op activa. Deze afschrijvingen worden gedekt uit reserves.

Algemene reserve

Deze reserve heeft een bufferfunctie en dient in eerste instantie als weerstandscapaciteit. Als het weerstandsvermogen groter is dan 2 en de solvabiliteit groter dan 35% dan kan de reserve gebruikt worden als incidenteel dekkingsmiddel.

Passiva

Bestuurlijk claims

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve bevat de gereserveerde bedragen voor dekking van genomen raadsbesluiten.

Egalisatiereserve afval

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt gebruikt voor het egaliseren van tekorten en overschotten op het product afvalverwijdering en -verwerking. Door gebruik te maken van deze reserve zorgen we ervoor dat betaalde afvalstoffenheffing ook gebruikt wordt voor afvalverwijdering en inzameling.

Egalisatiereserve investeringen

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van investeringen.

Algemene reserve bouwgrondexploitaties

Deze reserve heeft een bufferfunctie. De reserve wordt gebruikt om verliezen in de bouwgrondexploitaties op te vangen.

Inkomensreserve

Deze reserve had een inkomensfunctie. Nu geen rente meer aan de reserves wordt toegerekend is deze functie feitelijk vervallen en is deze gewijzigd naar een bestedingsfunctie.

Onderhoud wegen

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet voor het realiseren van onderhoud aan wegen.

Onderwijshuisvesting

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet voor het realiseren van investeringen in en afwaarderingen van onderwijshuisvesting.

Herstructurering

De reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet om kosten te dekken die voortkomen uit de herstructurering van (bouwgrond)locaties in Berkelland. Daar waar woningbouw niet meer mogelijk of gewenst is.

Nadelen decentralisaties

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet om de eventuele nadelen van de decentralisaties af te dekken.

Hameland

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet om de gevolgen van de transitie en liquidatie van Hameland te dekken.

Passiva

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

(Bedragen X € 1000)

	Saldo 1-1-2017	Toevoeging	Correctie	Vrijval	Aan- wending	Saldo 31-12-2017
Personeelsvoorzieningen	4.821	610		36	400	4.995
Invest. met een economisch	6.326	1.777		754	722	6.627
Totaal	11.147	2.387		790	1.122	11.622

In de kolom vrijval zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

Personeelsvoorzieningen

De personeelsvoorzieningen zijn in het leven geroepen om toekomstige lasten die het gevolg zijn van personele ontwikkelingen op te kunnen vangen. Het gaat met name om de lasten die voortvloeien uit mobiliteitsvoorzieningen en de lasten voor pensioenen en wachtgeld van wethouders.

Met ingang van 2014 is een voorziening gevormd voor de wachtgeldverplichtingen van de voormalige medewerkers van muziekschool 'De Triangel'.

Met ingang van 2016 is een voorziening gevormd voor de afbouw personeelslasten van voormalige medewerkers die in dienst zijn getreden bij het GBT.

Voorzieningen voor investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

In het najaar van 2014 heeft de commissie BBV een dwingend advies gegeven de lasten voor groot onderhoud en vervanging van riolering onder te brengen in een voorziening. Naar aanleiding van dit advies is de bestemmingsreserve riolering opgeheven en zijn de middelen toegevoegd aan deze voorziening.

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden is als volgt:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 1-1-2017
Obligatieleningen		
Onderhandse leningen:		
-binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		45
-binnenlandse banken en overige financiële instellingen	67.423	71.155
-binnenlandse bedrijven		
-overige binnenlandse sectoren		
-buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en ov.sectoren		
Door derden belegden gelden		
Waarborgsommen		
Totaal	67.423	71.200

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2017.

(Bedragen X € 1.000)

	Saldo 1-1-2017	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2017
Obligatieleningen				
Onderhandse leningen:				
-binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	45		45	
-binnenlandse banken en overige financiële instellingen	71.155		3.732	67.423
-binnenlandse bedrijven				
-overige binnenlandse sectoren				
-buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en ov.sectoren				
Door derden belegde gelden				
Waarborgsommen				
Totaal	71.200		3.777	67.423

Onderhandse leningen:

De totale rentelast voor 2017 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 3.069.000,=

Passiva

Vlottende schulden

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde per 31- 12-2017	Boekwaarde per 1- 1-2017
Kasgeldleningen bij openb lich. Art 1a fido		
Overige kasgeldleningen	7.100	7.250
Banksaldi	352	
Schulden aan openbare lichamen	38	297
Overige schulden	2.596	4.408
Totaal	10.086	11.955

Passiva

Overlopende passiva

De in de balans opgenomen overlopende passiva kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 1-1-2017
Verplichtingen	3.128	
Vooruitontvangen bedragen EU		
Vooruitontvangen bedragen van het Rijk	1.004	1
Vooruitontvangen bedragen van overige overheden	942	584
Overige vooruitontvangen bedragen	4.110	6.338
Totaal	9.184	6.923

Vooruitontvangen bedragen

Onderstaand een overzicht het verloop uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:

Vooruitontvangen bedragen van het Rijk	stand 1/1	bij-boeking	afboeking	stand 31/12
Vooruitontv. niet best.sp.uitk.ond.achterst.beleid	1	20		21
Vooruitontv bedr statushouders (vluchtelingen)		151	86	65

Vooruitontvangen bedragen van overige overheden	stand 1/1	bij-boeking	afboeking	stand 31/12
Vooruitontv.n.bestprov subs centrEib: steeng benut	130		78	52
Vooruitontv. bedr. fietsbanen Berkelland		39		39
Vooruitontv. Niet bestede subs gezonde jeugd	14		14	
Vooruitontv. niet best. subsidie landschapsregeling	70	229	263	36
Vooruitontv bedr POHO vrijetijdseconomie	303	762	313	751
Vooruitontvangen n.best.subs.ISV3 geluid	44			44
Vooruitontv prov subs sportacc ASV	-51	51		
Vooruitontv. Isolatiemaatr. Woningen 2016	47		47	
Vooruitontv. Nbst prov subs geluids san. B lijst woning	27		6	21

Analyse resultaat

Het resultaat over 2017 is	€ 2.164.868	Positief
Het resultaat bestaat uit		
Resultaat op grondexploitatie van	€ 919.000	Positief
Resultaat op de bedrijfsvoering van	€ 1.245.868	Positief
Totaal rekening resultaat	€ 2.164.868	Positief

Het bedrijfsresultaat wordt gerealiseerd door de volgende ontwikkelingen:

Onderwerp	Incidenteel	Structureel	
1 Voorziening pensioenen	-300.000,00	-	
2 Onderwijshuisvesting	-	-250.000,00	
3 Afval	-132.000,00	-	
4 Bijdrage Hameland	700.000,00	-	
5 Verkoop gebouwen	360.000,00	-	
6 Onvoorzien	200.000,00	-	
7 Leerlingenvervoer	200.000,00	-	
8 Grondexploitatie	919.000,00	-	
9 WOZ	55.000,00	55.000,00	
10 Welzijn	100.000,00	-	
11 Bouwleges	94.000,00		
12 Openbare verlichting	-	90.000,00	
13 Algemene uitkering	80.000,00	-	
14 Diverse	-6.131,00	-	
Totaal	2.269.869,00	-105.000,00	2.164.869,00

De belangrijkste oorzaken van het resultaat zijn hieronder kort toegelicht. We beginnen met de nadelen

1 Voorziening pensioenen

Door de lage rentestand moeten we extra middelen toevoegen aan de voorziening voor de pensioenen van de (ex)wethouders.

2 Onderwijshuisvesting

Hogere huren en hogere rente en afschrijving leiden tot de hogere lasten dan begroot.

3 Afval

Doordat we minder BTW terugontvangen dan verwacht ontstaat het nadeel op afval.

4 Bijdrage Hameland

Bij de opheffing van Hameland hebben wij een bijdrage ontvangen voor nog resterende verlofuren. Deze zijn bij de overgang van werkgever niet uitbetaald. De vergoeding is voor het overnemen van de verlofuren.

5 Verkoop gebouwen

We hebben het gebouw Hoflaan 3-5 verkocht. Dit levert een incidenteel voordeel op.

6 Onvoorzien

We hebben de post onvoorzien niet gebruikt.

7 Leerlingenvervoer

Het ingezette beleid om meer leerlingen gebruik te laten maken van regulier vervoer heeft ook in 2017 geleid tot een vermindering van het gebruik.

8 Grondexploitatie

Voor een specificatie van het resultaat op de grondexploitaties verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid.

9 Openbare verlichting

Door de acties die in het kader van het Energie Uitvoeringsprogramma in gang zijn gezet is een gedeelte van het reguliere budget niet gebruikt.

10 WOZ

De waardering van de onroerende zaken is hoger uitgevallen dan verwacht. Dit levert ook een hogere belastingopbrengst op.

11 Welzijn

Er is minder aanspraak gemaakt op het budget voor dit onderdeel. Hierdoor zijn de lasten lager dan begroot.

12 Bouwleges

De economie trekt aan. Dit heeft ook geleid tot meer aanvragen met als gevolg een stijging van de legesinkomsten.

13 Algemene uitkering

Aanpassingen in de maatstaven waarmee de algemene uitkering wordt berekend hebben tot een positieve bijstelling van de algemene uitkering geleid.

Voorstel voor bestemming van het resultaat

In maart 2016 heeft de raad beleid vastgesteld hoe om te gaan met overschotten bij de jaarrekening. Dit beleid hanteert de volgende uitgangspunten:

De algemene reserve aanvullen tot het weerstandsvermogen gelijk is aan 2

Dit is niet nodig, het weerstandsvermogen is 5,4 en daarmee groter dan 2.

De algemene reserve aanvullen tot de solvabiliteit gelijk is aan 35%

Dit is niet nodig, de solvabiliteit is groter dan 35%.

Ruimte voor incidentele beleidsvoornemens

We bestemmen € 156.798 als gevolg van het resultaat van de grondexploitatie naar de reserve

De reserve herstructurering aanvullen tot het plafond van € 7.000.000

De reserve zit onder het plafond. Het restant resultaat is niet voldoende om de reserve helemaal aan te zuiveren. Daarom voegen we € 224.278 toe aan deze reserve.

De reserve onderhoud wegen aanvullen tot het plafond van € 6.000.000

De reserve zit onder het plafond. Het restant resultaat is niet voldoende om de reserve helemaal aan te zuiveren. Daarom voegen we € 224.278 toe aan deze reserve.

De reserve onderwijshuisvesting aanvullen tot het plafond van € 7.000.000

De reserve zit aan het plafond toevoegen van middelen is niet nodig.

De belastingbetaler via een korting op de aanslag van 2019 (een gedeelte van) de OZB teruggeven.

Er blijft geen resultaat meer over voor teruggave aan de belastingbetaler.

Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000	Raming begrotingsjaar voor wijziging			Raming begrotingsjaar na wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Omschrijving programma									
Veranderende samenleving vernieuwd bestuur	-50		-50	-50		-50	-33		-33
Demografische ontwikkeling							-35		-35
Plattelandsontwikkeling	-223	47	-176	-266	29	-237	-383	25	-358
Decentralisaties en transitie	-25.994	820	-25.174	-23.615	1.005	-22.610	-24.998	673	-24.325
Economie en werkgelegenheid	-20.231	7.737	-12.494	-27.275	10.059	-17.216	-27.115	10.364	-16.751
Energie en duurzaamheid				-607		-607	-576	16	-560
Cultuur	-1.744	18	-1.726	-2.146	43	-2.103	-2.101	81	-2.020
Sport	-885	269	-616	-2.051	269	-1.782	-2.280	253	-2.027
Recreatie en toerisme	-634	2	-632	-670	2	-668	-667	0	-667
Wonen	-2.942	2.217	-725	-2.716	1.791	-925	-2.670	2.974	304
Leefomgeving	-91		-91	-8.403	2	-8.401	-3.712		-3.712
Integrale veiligheid	-138		-138	-40		-40	-30		-30
Doorlopende overige taken	-28.737	11.700	-17.037	-9.962	11.010	1.048	-14.038	11.110	-2.928
Financiën	-19.248	75.429	56.181	-24.865	78.604	53.739	-23.604	79.227	55.623
Waarvan: Algemene dekkingsmiddelen				-1.644	72.795	71.151	-4.360	75.057	70.697
Overhead				-20.321	5.801	-14.520	-16.008	4.100	-11.908
Vennootschapsbelasting									
Gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten	-100.917	98.239	-2.678	-102.666	102.814	148	-102.242	104.723	2.481
Mutaties reserves		2.679	2.679	-4.499	4.351	-148	-8.181	7.863	-318
Gerealiseerde resultaat	-100.917	100.918	1	-107.165	107.165		-110.423	112.586	2.163

Toelichting

Veranderende samenleving vernieuwd bestuur

We hebben minder projecten financieel hoeven te ondersteunen. Hierdoor zijn de lasten lager dan begroot.

Demografische ontwikkeling

Dit jaar is een onderzoek gedaan naar de demografische ontwikkelingen in Berkelland. Dit onderzoek was niet begroot op dit programma maar is gedekt vanuit het centrale onderzoeksbudget in het programma financiën onderdeel algemene dekkingsmiddelen.

Decentralisaties en transitie

We zijn geconfronteerd met sterk toegenomen lasten voor jeugdzorg. Daarnaast blijkt dat de afwikkeling van diagnose behandelcombinaties (DBC) een onvoorspelbare invloed heeft op de uitgaven. Deze worden soms pas na enkele jaren inzichtelijk. De inkomsten blijven iets achter als gevolg van lagere eigen bijdragen.

Economie en werkgelegenheid

Een hogere rijksbijdrage dan geraamd voor de WWB is de grootste oorzaak van de hogere inkomsten. Lagere lasten komen vooral door het nog niet volledig realiseren van de herstructurering van het busplein in Neede. Hier staat tegenover dat ook geen geld onttrokken is aan de reserve.

Energie en duurzaamheid

De lasten zijn het gevolg van de uitvoeringskosten van het Energie Uitvoeringsprogramma.

Cultuur

Geen opmerkingen

Overzicht van baten en lasten

Sport

Het tekort dat op dit programma ontstaat is het gevolg van een aantal kleinere ontwikkelingen. Zo is er een aantal onderzoeken gedaan naar en is er wat extra onderhoud gepleegd.

Recreatie en toerisme

Geen opmerkingen

Wonen

Het resultaat van dit programma wordt grotendeels bepaald door het woninggedeelte van de bouwgrondexploitatie. Daarnaast is ongeveer € 100.000 meer aan bouwleges binnengehaald. Dit laatste is het gevolg van een aantrekkende economie. Het besluit van de Hoge Raad om in zijn geheel geen leges meer te mogen heffen voor activiteiten in het buitengebied bij verouderde bestemmingsplannen heeft nauwelijks effect omdat dit besluit dateert van november 2017.

Leefomgeving

Het grote verschil in dit programma komt doordat de rente en afschrijvingslasten verantwoord zijn in het programma doorlopende overige taken. Dit is het gevolg van een herschikking van de activiteiten in 2017. Voor het overige is er wel een voordeel bij het leerlingenvervoer als gevolg van het beleid om meer leerlingen gebruik te laten maken van het reguliere vervoer.

Integrale veiligheid

Geen opmerkingen.

Doorlopende overige taken

Het grote verschil in dit programma ontstaat doordat de rente en afschrijvingslasten van het programma Leefomgeving hier zijn verantwoord, maar niet begroot. Dit is het gevolg van een verschuiving van activiteiten in de loop van 2017. Wat verder opvalt zijn de hogere lasten bij riolering. Deze worden echter volledig gedekt uit het rioolrecht.

Financiën

Algemene dekkingsmiddelen

De lasten bij algemene dekkingsmiddelen stijgen doordat een gedeelte van de lasten voor het beheren van onze financiële middelen zijn verschoven van overhead naar algemene dekkingsmiddelen. Verder zien we over het algemeen juist iets lagere lasten. De inkomsten stijgen met name door een bijdrage van Hameland voor verlof uren van overgenomen werknemers en een hogere algemene uitkering.

Overhead

Het verschil in de Overhead heeft ook te maken met een verschuiving van de lasten voor rente en afschrijving van Overhead naar algemene dekkingsmiddelen.

Vennootschapsbelasting

We hebben € 30.000 aan te betalen Vennootschapsbelasting opgenomen, waarvan € 15.000 voor 2016 en € 15.000 voor 2017

Mutaties reserves

Het grote verschil in de mutaties reserves heeft te maken met het overboeken van 'claims' van de bestemmingsreserve of de algemene reserve naar de reserve bestuurlijke claims. Uiteindelijk is er minder uit de reserves gehaald dan begroot vooral omdat activiteiten nog niet financieel zijn afgewikkeld of goedkoper zijn uitgevallen.

Onvoorzien

Overzicht van baten en lasten

We hebben geen gebruik gemaakt van onvoorzien in 2017.

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
Veranderende samenleving vernieuwd bestuur		
Demografische ontwikkeling		
Onderzoek demografie		35
Plattelandsontwikkeling		
Projectbijdrage	25	
Breedband		60
Decentralisaties en transities		
Economie en werkgelegenheid		
Vorbereiding Scholen Simmelink		9
Statushouders		37
Energie en duurzaamheid		
Cultuur		
Sport		
Legaat Planten		2
Bijdrage survivalclub D'ran		13
Recreatie en toerisme		
Wonen		
Vervolg pilot Beltrum		3
Onderzoek wonen		5
Leefomgeving		
Integrale veiligheid		
Doorlopende overige taken		
Opbrengst grondverkopen	60	
Beschoeiing kademuren		38
Financiën		
Verbeurde dwangsommen	69	
Legaat Planten deel 2	5	
Bijdrage Hameland (verlofuren)	689	
Schadevergoeding recreatieparkt		60
Waarvan:		
Algemene dekkingsmiddelen		
Rentetoevoeging uit reserves	250	
Afbouw bijdragen BNG/Nuon	570	
Verkoop Hoflaan	360	

Overzicht van baten en lasten

Dividend

Overhead

Toevoeging voorziening pensioenen wethouders

Personeel van derden

Mobiliteit/Veranderbudget

Vennootschapsbelasting

Af te dragen Vennootschapsbelasting

Mutaties reserves

500	
	277
	2117
	234
	30

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Langlopende overeenkomsten

Naam Crediteur	Totaal	Einde looptijd
Contracten Jeugdzorg (240x)	€ 6.700.000	2018
Contracten WMO (80x)	€ 6.400.000	2018
Ter Horst Milieu BV	€ 623.436	2018
Novon	€ 270.402	2018
SAB Catering BV	€ 60.338	2018
Centric Netherlands BV	€ 207.957	2018
Hacron vof	€ 1.154.570	2018
Eneco Business BV	€ 258.981	2018
GMB service BV	€ 328.804	2018
Twence Bioconversie BV	€ 85.969	2018
Canon Nederland NV	€ 36.396	2018
Ziut BV	€ 153.942	2019
GreenValley	€ 68.105	2019
Raetsheren van Orden BV	€ 153.135	2020
Start People BV	€ 372.810	2021
Driessen	€ 870.427	2021
Avi Twente BV	€ 300.149	2022
DVEP (Energie)	€ 300.000	2023
GazProm	€ 100.000	2023
Cone Berkelland BV	€ 453.118	2034

Overige niet uit de balans blijkende verplichtingen

nvt

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Waarborgen

Het opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

Bedragen x € 1.000

Aard/Omschrijving	Oor-spronkelijk bedrag	Saldo totaal leningen	Percentage borg-stellingen	Restant borg 1-1-2017	Restant borg 31-12-2017
Woningbouw	117.047	101.153	52,9%	54.412	53.480
Waterleidingbedrijf	215.008	7.374	3,4%	284	249
Hypotheken	2.934	3.576	82,1%		2.936
De Laarberg	27.500	22.200	50,0%	11.950	11.100
Plaatselijke instellingen	8.720	4.158	93,8%	3.717	3.899
Totaal	371.209	138.461		70.363	71.664

De gemeente participeert samen met de gemeente Oost Gelre in het regionale bedrijventerrein De Laarberg en is mederisicodragers voor de planologische ontwikkeling en financiële exploitatie. De onderneming heeft externe financiering aangetrokken bij de BNG Bank. Ten behoeve van de BNG is door beide gemeenten een garantstelling verleend van maximaal € 12,5 miljoen (€ 25 miljoen totaal).

In 2017 is geen bedrag betaald wegens de verleende borg- en garantstellingen.

Gebeurtenissen na Balansdatum

Op 1 februari 2018 is lening 40.1011508 van de B.N.G. afgelost voor een bedrag € 19,9 miljoen en met een agio van € 4,7 miljoen.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Regeling bezoldigingscomponenten WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Berkelland van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor de gemeente Berkelland is € 181.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Leidinggevende topfunctionarissen

Bedragen x € 1	J.A. Bannink	J.A. Wildeman	J.A. Wildeman	J. Harmsen	J. Harmsen	M.H.J. Broers
Functie	Griffier	Gemeente- secretaris	Programma- manager	Gemeente- secretaris	Loco- secretaris	Gemeente- secretaris
Duur dienstverband in 2017	1/1 -31/12		1/1 -31/12		1/1 - 31/12	1/1 -31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1		0,89		0,89	1
Gewezen topfunctionaris?	Nee		Ja		Ja	Nee
Fictieve dienstbetrekking	Ja		Ja		Ja	Ja
Individueel WNT-maximum	181.000		161.090		161.090	181.000
Bezoldiging						
Beloning	75.931		73.923		100.694	112.495
Belastbare onkosten-vergoedingen						
Beloningen betaalbaar op termijn	11.480		14.828		14.866	16.802
Subtotaal	87.411		88.751		115.559	129.297
-/- Onverschuldigd betaald bedrag						
Totaal bezoldiging	87.411		88.751		115.559	129.297
Gegevens 2016						
Duur dienstverband	1/1 -31/12	1/1 -31/3	1/4 - 31/12	1/4 - 31/8	1/9 - 31/12	1/9 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	0,89	0,89	0,89	0,89	1
Bezoldiging 2016						
Beloning	71.691	20.523	72.333	40.661	32.596	33.506
Belastbare onkosten-vergoedingen						
Beloningen betaalbaar op termijn	9.724	3.091	9.272	5.151	4.121	4.900
Totaal bezoldiging 2016	81.415	23.614	81.605	45.812	36.717	38.406
Individueel WNT-maximum 2016	179.000	39.233	119.444	66.261	52.747	59.340

Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taak veld	Omschrijving	Baten	Lasten	Saldo 2017
0.1	Bestuur		2.098	-2.098
0.2	Burgerzaken	828	494	334
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	400	26	374
0.4	Overhead	3.627	15.245	-11.618
0.5	Treasury	2.272	492	1.780
0.61	OZB woningen	7.115	423	6.692
0.62	OZB niet-woningen	1.120		1.120
0.63	Parkeerbelasting			
0.64	Belastingen overig	3		3
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	61.836		61.836
0.8	Overige baten en lasten	1.487	656	831
0.9	Vennootschapsbelasting		30	-30
0.10	Mutaties reserves	7.863	8.181	-318
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	112.587	110.423	2.164
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	102	2.260	-2.158
1.2	Openbare orde en veiligheid		140	-140
2.1	Verkeer en vervoer	242	5.316	-5.074
2.2	Parkeren	9	37	-28
2.3	Recreatieve havens			
2.4	Economische havens en waterwegen			
2.5	Openbaar vervoer			
3.1	Economische ontwikkelingen			
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	109	120	-11
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	86	202	-116
3.4	Economische promotie	516	968	-452
4.1	Openbaar basisonderwijs			
4.2	Onderwijshuisvesting	161	2.707	-2.546
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	141	789	-648
5.1	Sportbeleid en activering		1.309	-1.309
5.2	Sportaccommodaties	253	971	-718
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	36	482	-446
5.4	Musea	25	544	-519
5.5	Cultureel erfgoed	61	160	-99
5.6	Media		638	-638
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	181	3.201	-3.020
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	44	1.600	-1.556
6.2	Wijkteams		4.696	-4.696
6.3	Inkomensregelingen	8.338	11.625	-3.287
6.4	Begeleide participatie	1.484	12.102	-10.618
6.5	Arbeidsparticipatie		5	-5
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)		8.251	-8.251
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	665	981	-316
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-		8.154	-8.154
6.81	Geëscaleerde zorg 18+		0	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-		434	-434
7.1	Volksgezondheid		1.339	-1.339
7.2	Riolering	6.384	5.206	1.178
7.3	Afval		2.822	-2.822
7.4	Milieubeheer	85	1.694	-1.609
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	295	362	-67
8.1	Ruimtelijke ordening	157	930	-773
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.365	1.253	112
8.3	Wonen en bouwen	1.640	1.480	160

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking WvA - d.d. 10 januari 2018								
OCW	09	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitsnormen (conform artikel 165, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voorschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kinderen en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
			€ 102.197				€ 12.693	€ 0
			Hieronder per regel één gemeente (code) selecteren en in de kolommen daarnaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen				Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05				Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07
							Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, gemeent- totaal 2017	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 0					
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Volledig zelfstandige uitvoering Jan/Wer
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kruisende (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 0					
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, totaal 2016	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 06
			€ 0					
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kruisende (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 11	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 12
			€ 0					
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen), gemeent- totaal 2017	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 0					
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kruisende (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 11	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 12
			€ 0					
SZW	G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen), gemeent- totaal 2016	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 06
			€ 0					
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kruisende (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 08	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 09	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 10	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 11	Aard controle R Indicatornummer: G3A / 12
			€ 0					

